

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Carte figurative van de prochie Wachtebeke
gedelineert en ghemaeckt by my onderscreven ghe-
sworne Landmeter reiderende binnen Wachtebeke, naer
de waerachtighe ghelegenhheit ten verzoock van Ewre
Heere Theodoor van Abdye van St. Pieters nevens Gheert
Jansz te Wachtebeke in Sijne Burch als Kanselier d'ghens
den Grave van Valois Verreder, de selve Carte ghelegent
in conformiteit van contracte in date 21. Maye 1578
aenghengen tusschen den Clauwere van de Bylsche
den Pfarochier van St. Pieters Clauwere by Ghent en
Jozef Steven van Loeghem my Licentiate desen 14
novembere 1618. D'ghewiltselick Ewre was anterteckent
P. De Vos met parlycke

Waer van afschrift
Gent 21 maart 1768
H. van der Vliet

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Hesters, Stationsstraat 165, 9185 Wachtebeke, Tel. (09) 345 04 63

WOORD VAN DE VOORZITTER

Waarde Heemvrienden,

Voorwaar een toepasselijke spreuk voor de man aan wiens nagedachtenis dit blad gewijd is. Het is immers passend dat wij als Heemkring hulde brengen aan onze grote Wachtebeekse cultuurdrager, Oscar GALENS. Daarom hebben wij dit drie-maandelijks blad gewijd aan de nagedachtenis van Meester Galens en wat hij voor Wachtebeke betekend heeft. Zo leest U een bijdrage van Inspecteur De Cock die herinneringen ophaalt uit zijn belevenissen met Oscar Galens. Dankbaar om de vele leuke gedichten en de prettige samenwerking de laatste jaren verzamelde onze redakteur Pol Hesters enkele gedichten en feiten. Veel te weinig eigenlijk want stof voor een lijvig boek over deze eminente Wachtebeekenaar is er genoeg maar voor een echt "Liber Amicorum" ontbreken ons de tijd en het talent. Van bij zijn aankomst hier in Wachtebeke engageerde Oscar Galens zich immers sterk in het cultuurleven. Door zijn gedichten, toneelspelen, kluchten, grimeerkunst, natuurkennis en vooral zijn jarenlange inzet als onderwijzer aan de gemeentelijke jongensschool blijft hij in onze geest voortleven als een van die zeldzame cultuurmonumenten die wij blijvend moeten gedenken. De oudere autochtonen zullen zich ongetwijfeld nog de toneelavonden herinneren waarin hij optrad of achter de coulissen de acteurs meesterlijk grimeerde. Van nog vroeger ook de jaarlijkse bonte avonden met de "Kamielkens" waarvan wij tien jaar geleden met de Saman-avonden een geslaagde herdenking mochten beleven. Ook de ontelbaar vele gelegenheidsgedichten, dicht-

*"Een goede naam gaat boven grote rijkdom
en aanzien is beter dan zilver en goud"*

Spreuken 22 - 1

kunst waarvan wij in het recente verleden dankbaar gebruik maakten om ons drie-maandelijks blad te stofferen, sieren zijn naam. Gelukkig zijn ook de zeldzamen die een schilderij of tekening van zijn hand bezitten. Veel zijn het er beslist niet want Oscar schilderde niet om te verkopen maar om vrienden die er om vroegen een plezier te doen. Een goede naam ging voor hem echt boven rijkdom, en aanzien boven zilver en goud; hoewel hij zichzelf nooit op de voorgrond plaatste. In nederigheid dienen en genieten van de natuur en de kunst waren voor hem immers het hoogste goed. Zijn gezin, zijn vrienden en alle heemkundigen met liefde voor wat in Wachtebeke aan cultuur te beleven was, zullen hem nòde missen. Moge navolgende beschouwingen over zijn leven en werk U een troost en sterkte wezen. Dit is de welgemeende wens van een oud-leerling, thans Kringvoorzitter

Cesar DAVID.

BESTUUR VAN DE HEEMKUNDIGE KRING "OUD-WACHTEBEKE"

Voorzitter:	David Cesar
Ondervoorzitter:	Hesters Paul
verantwoordelijke uitgever driemaandelijksblad:	Hesters Paul
Secretaris:	Waeytens Patrik
Schatbewaarder:	Waeytens Patrik
Verantwoordelijke Ruildienst:	Van Rompu Hilaire
Bestuurslid:	Buyle Maurice
Bestuurslid:	Creve Alois
Bestuurslid:	Trangez Guy
Bestuurslid:	De Poorter Philip

HERINNERINGEN AAN EEN GOEDE EN TROUWE VRIEND

Na een lang en zeer gevuld leven verliet op 7 december 1993 mijn vriend Oscar Galens dit aardse bestaan en is het rijk der eeuwen ingegaan. Moge de Heer zijn trouwe dienaar rust en vrede schenken. Omdat ik zo nauw betrokken was bij de vele activiteiten in zijn leven, wil ik niet nalaten de mooie herinneringen, die in mijn geheugen waren opgeborgen over zijn gewaardeerde bijdragen in onderwijs, kunst en cultuur even in het daglicht te stellen en te verwoorden.

NORMAALSCHOOL

Na een geslaagd toelatingsexamen in de normaalschool van Sint-Jan Berchmans te Lourdes-Oostakker begonnen wij aan onze vierjarige studie om het diploma van lager onderwijzer te bekomen. Door zijn fraaie tekeningen en zijn schrijvers-talent werd Oscar door zijn leraars geprezen en genoot de sympathie van zijn medestudenten die alras een tekening gesig-neerd O.G. wisten te bemachtigen. Toen het Davidsfonds voor de lagere normaalscholen een prijskamp had ingericht voor het beste opstel (stijloefening) werd aan Oscar Galens de eerste prijs toegekend. Het is te begrijpen dat de normaalschool daar zeer fier op was. Uit de tijd van "toen" dateert onze oprechte vriendschap. Tijdens de vakantie kwam Oscar naar Melle, waar ik woonde, om de planten en bloemen op de bloemisterij te leren kennen en van een wandeling langs de Scheldeoeveren te genieten. Ik deed dan een tegenbezoek en in Roodenhuize leerde ik dan de mooie Moervaartstreek kennen. De uitstappen langs de Moervaartoevers, de omliggende meersen en landerijen zijn mij altijd bijgebleven als een beeld van schoonheid, rust en vrede. In juli 1925, met ons diploma op zak trokken we beiden de wijde wereld in, solliciterend hier en daar, op zoek naar een waarnemende of vast-benoemde be-trekking.

WACHTEBEKE

Het eerste jaar na de normaalschool schenen wij mekaar uit het oog te zijn verloren, maar het jaar nadien kwam er weer bericht uit Roodenhuize. Oscar inviteerde mij om naar Wachtebeke te komen; een toneelgroep, waarin hij zelf akteerde, zou er een drama en een klucht opvoeren. Graag voldeed ik aan zijn verzoek en de reis zou vlot verlopen daar een getekend reisplan op de brief was aangebracht. Adres? "Bracke's zaaltje" in de Kerkstraat (rechtover de kerk van Wachtebeke). Toen ik op de eindbestemming kwam was er mij reeds een plaats voorbehouden en ... ik zat daar naast een juffrouw - onderwijzeres. Bestaat er soms een lotsbestem-ming? In 1929 werd ikzelf Wachtebekaenaar en dan was de vriendschapsband met Oscar nog steviger dan voorheen. Wij hielden beiden veel van de natuur, vooral van botaniek, noem het maar plantenkennis. Hoeveel wandelingen hebben we niet gedaan in bos, weide of veld, om planten op te zoeken en ze door hun latijnse naam te identificeren. Bovendien werden de biologische eigenschappen opgespoord. Het gebeurde vaak dat hoogstudenten, die plantkunde op hun programma hadden, bij ons te rade kwamen om de juiste naam te kunnen noteren

in hun herbarium. Maar het toneel werd niet verwaarloosd. Onder de benaming "Het Daghet" werden elk jaar opvoerin-gen gegeven, gepland door Oscar, en zijn medespelers Albert Dhert, Raf Copers, Michel Coppens, Willem Acke en onder-getekende.

CABARET

Oscar en Kamiel Saman hadden het idee opgevat een cabaret te realiseren onder de benaming "De lachende Kamielkens". Het ging alleen over eigen werk. Oscar zorgde voor de tekst en Kamiel zette alles op toon. Er werden een paar vrienden aangeworven om de bezetting te vervolledigen. Talrijke uren zaten tekstschrijver en toondichter bij mekaar om de nummers te ordenen en op punt te stellen teneinde een keurig pro-gramma te kunnen opstellen. Het liep als gesmeerd. De eerste opvoering zou doorgaan in Bracke's zaaltje. De kleine zaal liep vol en het was een echt succes. In de omliggende gemeen-ten werd daar met lof over gesproken en weldra kwamen allerlei aanvragen om het leuke cabaret te horen. Zo was in Ertvelde de gemeentezaal proppensvol bezet en daar waren ze zelfs zinnens een tweede opvoering te vragen.

VISSEN

Iedereen wist dat Oscar een verslaafde visser was met de lijn en ook met de "peur" op paling. Wie heeft hem niet gezien aan de rand van de Moervaart, geduldig wachtend op "beet". Heel sympathiek stond hij de kijkers te woord om hun over het wel en wee van het vissen te praten. Maar ook naar Terneuzen ging hij graag om in de Westerschelde geep te vangen. U weet wel, die vis met de groene graten. Eens liet ik mij ook overlappen en fietste mee met hem naar Terneuzen. Vooraf werd er wat "witvis" gevangen en in stukjes gesneden om als "aas" te dienen. Bij het aanzwellen van de vloed kwam er de geep in overvloed. Ik had enkele gepen, maar Oscar had er 'n hele mand. Ik geloof dat geheel zijn buurte die dag "gegeept" heeft.

VAKANTIEREIS PER FIETS DOOR DE KEMPEN

In 1939, het jaar vòdr de wereldoorlog II werd door Oscar en zijn vrienden, 2 Albert's en Jos, een reis gepland naar het Kempenland; een trip van acht dagen. En... gedurende de vakantie-dagen, vroeg in de morgen reden er 4 fietsers via Antwerpen de Kempen in. Het was de bedoeling van een mooie reis te genieten met de bijbedoeling vooral de heide-flora te leren kennen. In de streek van Bree woonde een onderwijzer, specialist in de kennis van heideplanten waar-over hij zelfs een boek had geschreven "De Heideflora". Dat was de geschikte persoon die wij moesten opzoeken. Gevonden. In gezelschap van onze vriend-bioloog, die wij ten huize hadden opgepikt, trokken wij de heide en het ven in. Onder zijn leiding verliep de plantkundige wandeling op een leerzame wijze. Wat een verscheidenheid van bloemen en planten, de blauwe gentiaan (gentiana), de beredruif (arctospatyllos), struikheide (calluna), dopheide (erica), lavendelheide

(andromea) en tientallen andere planten. Daar werd onze plantenhonger werkelijk verzadigd. Toen we van onze lesgever afscheid namen, bekeek hij nog onze fietsen en zei "Ge zijt goed ingespannen voor de reis". Dit was goed bekeken. Wij hadden een slaaptent en bijhorigheden en ook een knapzak die tijdig werd aangevuld na het piknikken. Rond de middag zouden we wel een eetgelegenheid vinden waar friet en biefstuk te bekomen was. Zo gezegd zo gedaan. Een paar anekdoten wil ik U wel vertellen.

- Eens reden wij door de gemeente Kermt waar een feestelijkheidsplaatsvond en op een groot bord stond geschreven "Kermt, jucht en jubelt".

- Op een zondagnamiddag lieten we ons uitbollen in het dorpje "Lindehoeven". We waren wat vermoeid en vooral gekweld door de dorst en daarom speurden wij naar de eerste de beste drankgelegenheid. Ja, daar op de hoek was een herberg. De fietsen aan de muur en we trokken binnen. Terwijl wij gretig aan het drinken waren merkte Oscar op dat er in de hoek een piano stond. Albert, uit Sleidinge, was een zeer goede pianist. Hm, willen we het vragen?.. De cafébaas, misschien zeer nieuwsgierig om het te horen, liet het bespelen toe. En dan ging de wagen aan het rollen; het werd een guitige zondagavond. Oscar zong de liedjes, waarvoor hij zelf de tekst geschreven had, en Albert gaf hem de nodige steun met de piano. Met veel gebaar en mimiek klonk in het verre Kempen het lied van "De Kamielkens" "Wat is trouwen", "We hebben thuis een radio" en zo meer. Aangelokt door die luidruchtige muziek en zang kwamen vele nieuwsgierigen binnen en weldra was de herberg stampvol. De cafébaas deed goede zaken en de muzikanten mochten gratis drinken. Opgetogen vertrokken wij dan in de late avond om een passende slaapgelegenheid te zoeken en er onze tent op te slaan.

- Eens sloegen wij onze tent op aan de rand van een dennen-

bosje. Daar onze aandacht afgeleid was door de konijntjes die uit het bosje wipten, hadden we niet opgemerkt dat er een geweldig onweder op komst was. Plots begon het zelfs te regenen. We kropen knusjes onder de tent, samengepakt als haringen in een ton. Door de vele regen leek de bovenkant van onze tent een klein meer. Met een "plof" zakte de tent ineens en wij stonden daar in de pletsende regen. Gelukkig was daar een Kempische boer, een goede ziel, die in de onmiddellijke omgeving woonde en van uit de staldeuropening riep "Kom hier maar in 't droge". We lieten tent en fietsen in plan en renden naar "het droge". Toen de boer vernam dat we vier onderwijzers waren groeide zijn vertrouwen zienderogen en hij sprak "kom maar bij ons binnen en droog uw kleren bij den haard". Zeer bereidwillig bood de boer zijn schuur aan, waar wij de nacht konden doorbrengen. Die nacht hebben we in het stro geslapen en boven ons hoofd zat een bende "hoenders" die door kakelen te kennen gaven dat ze liever ons gezelschap zouden missen. 's Morgens wou Oscar de schuurdeur openen maar bij het zien van het licht vloog een hele bende "kiekens" over ons hoofden heen naar buiten. Maar o wee, daar werden we opgewacht door een grijnzende hond. Nooit werd een schuurdeur zo snel dichtgeslagen. De boer had het echter "in de mot", riep zijn hond en bond hem aan de ketting vast. Nu konden we naar buiten, veegden de stroresten van ons klederen, maakten aanstalten om al dankend te vertrekken en ons fietsen en andere spullen op te halen. Vòòr we vertrokken bood de boerin ons roggeboterhammen en geurige koffie aan. Toen dachten wij, wat zijn die Kempische boeren toch gastvrije mensen. Dank U wel lieve mensen.

DEMONSTRATIE

Toen ik in 1947 werd overgeplaatst van Brussel naar het schoolkanton waartoe Wachtebeke ook behoorde is onze vriendschap gebleven zoals ze altijd is geweest. In het jaar 1950 was er voor het personeel van het hele hoofdschoolgebied Sint-Niklaas een tentoonstelling en een demonstratie over de milieustudie. Op het gunstig advies van zijn inspecteur werd Oscar aangeduid om de demonstratie te houden over het belangstellingspunt "De Moervaart". Deze demonstratie werd gehouden in aanwezigheid van de inspecteur-generaal, de hoofdinspecteur, de verschillende inspecteurs en de honderden leerkrachten uit het hoofdgebied. Van zijn tekeningen had Oscar dia's gemaakt die op een groot doek zouden geprojecteerd worden. Met het krijtje in de hand tekende of schreef hij de nodige aanvullingen. Om te besluiten werd door een koor het "Moervaartlied" gezongen. Het was het zoveelste succes. Een paar dagen later kwam er een brief uit Brussel, geschreven door de directeur van het lager onderwijs. Daarop stond o.m. geschreven, ik citeer letterlijk "Ik feliciteer Mr. Oscar Galens en zijn inspecteur om de succesvolle demonstratie welke werd gehouden voor het personeel van het schoolhoofdgebied Sint-Niklaas". Als Oscar veel later als schoolhoofd van de gemeenteschool met pensioen is gegaan hebben we menige keer gepraat over het ernstige en het luimige uit "de tijd van toen".

JOS. DE COCK

SCHOOLMEESTER GALENS

De eerste woorden die wij leerden lezen en schrijven, werden ons ingeramd door juffrouw Marie Scheire. Voor haar een dagelijkse bezigheid, voor ons een martelgang van vallen en opstaan.

Thuis waren het ook meestal moeders woorden en bevelen die wij moesten inwilligen. Was dit werkelijk het beeld dat wij van een vrouw, op onze leeftijd van acht jaar, met ons zouden moeten meedragen? Twee jaar hebben wij het uitgehouden, daarna mochten wij in de "meesterschool" naar het derde studiejaar, waar wij door een mannelijke leerkracht zouden wegwijs gemaakt worden in de verplichte leerstof.

Wij hadden hem, meester Oscar Galens, reeds twee jaar als één van de leerkrachten gezien op de speelplaats. Altijd attent, maar toch wat dagdromend sloeg hij de meute joelende kinderen gade op de speelplaats. Een kalmer type dan de meer gevreesde meester Casneuf. Zijn kalmte bij handelen en de onafscheidelijke pijp vormden een eenheid. Wat in die man omging, konden wij meestal niet achterhalen. Hij had zeker de eigenschap de lessen begrij-

pend en interessant te houden. Hij was de man van de "opstellen". Deze manier van gedachtenverwoording werd bij meester Galens uitzonderlijk veel toegepast. Later zouden wij het begrijpen. Hij was een ongeëvenaard woordgoochelaar en wist alles simpel en praktisch voor te stellen.

Het was ook de tijd dat ieder onderwijzer nog een bijnaam kreeg. Deze werd doorgegeven van klas tot klas. Voor meester Galens hadden wij de bijnaam "belangstellingspunt" bedacht. Dit was een reactie op al de opstellen die wij moesten maken. Wekelijks waren er onderwerpen die in de belangstelling stonden en waarover wij dan onze inspiratie moesten verletteren. Meer dan drie vierde van deze onderwerpen hadden betrekking op de seizoenen of op de natuur. Niet voor niets, want hij was de man van de natuur en voor de natuur. Uitstappen naar Mendonk en het kapelletje van de gebroeders Naudts waren een aanleiding of een reden om zijn kennis over de natuur over te dragen naar ons. En reken er maar op dat ge best wat aandacht aan zijn woorden be-

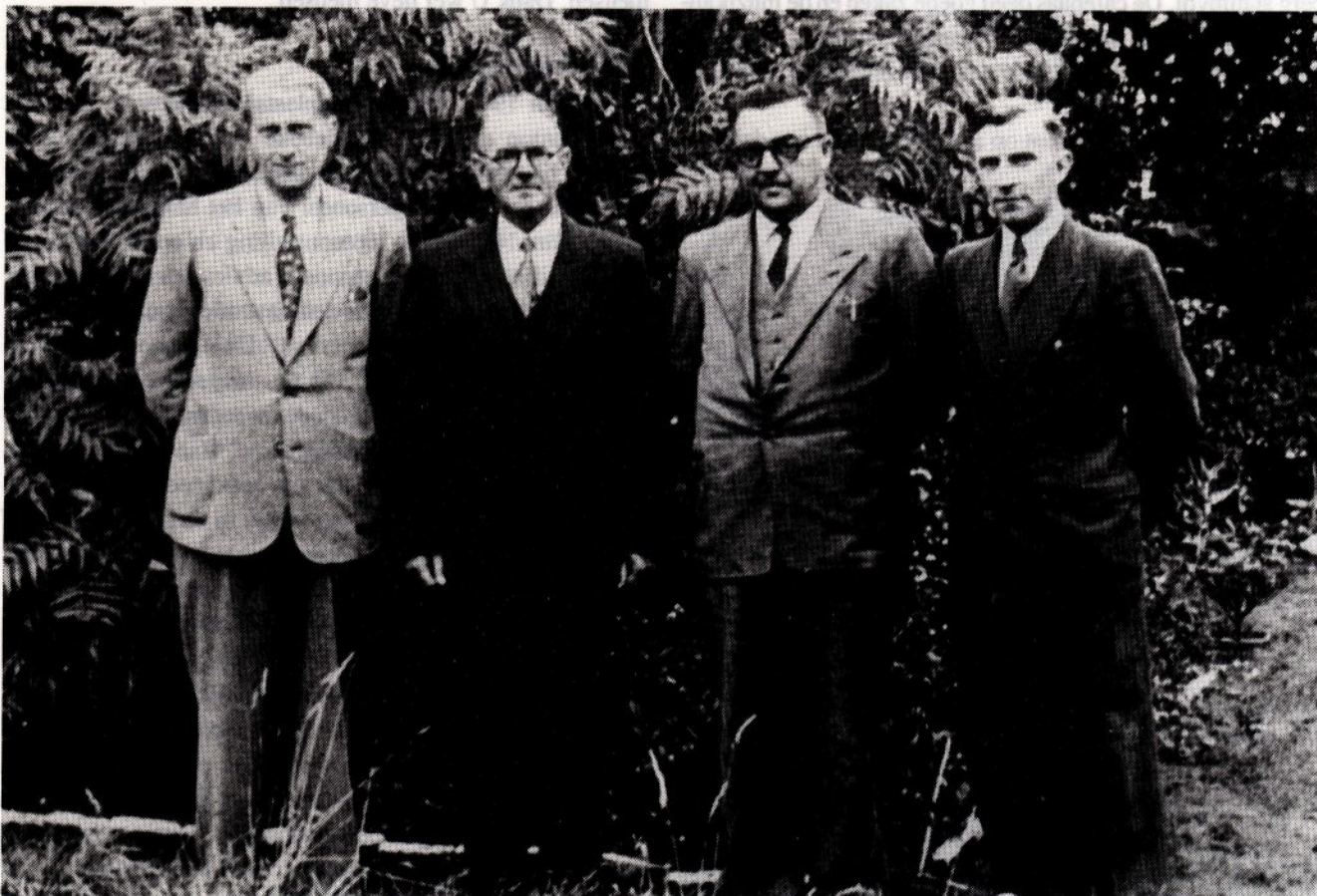

Foto: L-R Galens Oscar, De Waele Jozef, Casneuf Robert, Marquenie Albert.

steedde, want 's anderendaags volgde een opstel of verhandeling. Zijn tekst voor het staplied "De Moervaart" was een voorbeeld van wat wij zouden willen gekund hebben, maar wat wij zeker nooit zouden kunnen bereiken.

De tekenles was ook iets waarbij wij een vernedering opliepen als wij een vergelijking wilden maken tussen de tekening van meester Galens en onze poging tot reproductie. Een tekening afmaken hebben wij de meester zelden zien doen. Dit gebeurde in volledige harmonie van zijn gedachte en de stilte in de klas tijdens de speeltijd. De tekening werd dan op de achterkant van het verdraaibaar gedeelte van het bord gemaakt. Het omdraaien van het bord en de verbazing van ons was een voldoening waarvan hij droomde en genoot. Hij had de gave en kon ze doorgeven. Ook hij genoot van de prestaties van zijn leerlingen. Hij zag een deel van zichzelf in de prestaties van zijn leerlingen. Maar wee als hij tegenwerking kreeg van de bengels die dachten dat zij het toch niet zouden nodig hebben in hun verdere levensloop. Jaarlijks waren er een paar praktische lessen over de natuur die hij gaf aan de boorden van de Moervaart en, zoals hij het verwoordde "in de beemden".

Geen vogel of ander levend wezen zat onopgemerkt in zijn gezichtsveld. Op het gehoor kende hij menig vogel. Samen met zijn vriend E.H. Camerman heeft hij volgens overleveringen, dagen, zelfs maanden doorgebracht ter vervolmaking van zijn kennis over de ornitologie. Zijn luchtige opmerkingen in de klas brachten een sfeer van vertrouwen in de klas. Ook voor hem duurden de dagen in de klas soms te lang; met zijn gedachten dwaalde hij dan ook naar onbereikbare horizons. Hij had ook de gave alle woorden achterstevoren te kunnen lezen en schrijven terwijl wij soms alle mogelijke stunts moesten uithalen om een woord juist te lezen. Een voorbeeld, het woord modder klonk dan als "reddom". Hij beheerste ook het stenografisch. Dit is een verkorte schrijfwijze die gebruikt wordt om snel notities te kunnen optekenen. Wanneer hij dan een naam noteerde op het bord in dat schrift, wisten wij niet wie het was. Driemaal het zelfde teken op het bord betekende voor één onder ons een extra huiswerk. Het was anders onderwezen te worden door een schoolmeester, wij voelden ons geen moederskinderen meer. Wij groeiden er op tot jongens van de grote school in het Rechtstro.

Iets wat meester Galens zeker zal bijgebleven zijn en wat wij ook nooit zullen vergeten, is onze over-

gang van het derde naar het vierde leerjaar. Tijdens die vakantie brak de in de volksmond genoemde "kinderverlamming" uit. Iedereen was bang. Hij, de meester, had ook twee kinderen van onze leeftijd. De gevolgen zagen wij op de eerste schooldag van het nieuwe studiejaar. Een van onze vroegere schoolvrienden, Raymond de Vos, van Kalve kon dit schooljaar niet in ons midden beginnen. Hij was geveld door de ongeneeslijke ziekte; hij zou zijn verder leven doorbrengen in een rolstoel. Velen onder ons hebben de meester gekend, ieder van ons heeft hem op één of andere manier gewaardeerd. Hij leefde onder ons, met ons en voor ons.

P. Hesters

GEDICHT VAN MEESTER GALENS

Aan "Pastoor Cammerman"

bij zijn diamanten jubilee

En nu, wijt Hij 't horen sag,
 dat wijd en ver te deimen lig
 met goudbeladen aren,
 heek waan de maaiers waren.
 ... Toen sprak Hij: "Volg me naar mijn land,
 - gij ook - en neemt de pik ter hand,
 want zie die rijke regen
 van halmen allerwegen.
 De oogst is rijk en overgroot
 maar ach, aan maaiers is er nood!
 Grijp toe! in 't veld niet tuwen
 en vul Zijn voorraadschuren."
 Gij hebt de roep van God gehoord
 en zijt gegaan op 't eerste woord:
 nu pikt' ge al zestig jaren
 voor God de korenaren.

Voor Heem!.. En God, Hij lacht u aan
 en... laat u op Zijn akker staan:
 laat u, in hoek en kanten,
 de laatste aren kanten.

O! 't Is nu zestig jaar ombrent
 dat gij voor God de zielen ment
 en slapelt in Zijn schelven,
 - vergitend steeds uw leven.

Gij gingt ons vóór door 't open boek
 bij vogels, blommen: steeds op roek.

Gij brondt in 't kleinste leven
 de naam van God geschreven.

Wij danken u.. en God vooral
 die u zal lonen na dit 'dal.

Gij hebt uw schone leven
 voor Heem, voor ons gegeven.

Galen

De geneugten van het leven liggen op velerlei vlakken. Zelfs het werk kan een ontspanning zijn. Maar wie van zijn hobby zijn werk kan maken, heeft het geluk mee. De meester heeft met zijn ontspanning ontspanning aan de andere gegeven. Het hierna volgende zijn enkele anecdoten die wij hebben opgetekend.

- Over zijn jeugd heeft meester Galens meer dan eens, in ons driemaandelijks blad, een tip van de sluier opgelicht. Het water, de Moervaart en de vissen; de drievuldigheid van de meester, onafscheidelijk verbonden, een geheel, het een kan niet zonder het ander. Het "peuren" of palingvissen lag hem nauw aan het hart. Het tijdstip van het peuren was 's avonds tot een stuk in de nacht tijdens een zwoele zomer. Het peuren zelf was maar één onderdeel van zo een avond. Het "teken lutsen" of piersteken was al een ritueel op zich zelf. Het aan een draad rijgen van deze aardwormen was een noodzaak. Geladen met een "peurbak" of paraplu, een "peurkodde" en een goed humeur, had de meester een zalige avond in het verschiet. Het waarnemen van de rietbewoners was een bezigheid tijdens de stille perioden bij het peuren. Zo zaten de oud-gemeenteontvanger Albert Vervae, oud-rijkswacht-commandant Philemon Van de Voorde en de meester, elk op hun plaats, de peurkodde uitgeworpen, te wachten op de eerste "beten" van de paling. Niet alleen zij gingen naar de Moervaart om wat eten te vangen. De uilen scheerden in het deemster ook rakelings over het wateroppervlak op zoek naar eten. Eens dook plots een uil op; verblind door het zoeklicht van de peurders kon hij de peurbak van Albert niet meer ontwijken. Een gekrijs en een onzachte landing in de peurbak van Albert. De eerste bekommernis was: de meester zal het toch niet gezien hebben? Want, o wee de minste anecdote was een aanleiding voor de meester om er een gedicht of een liedje op te maken. De inspiratie daalde neder bij de meester en vanuit het riet volgde een melodie met de volgende tekst:

*De uil schoot in eenen lach
De uil schoot in eenen lach
omdat hij de ontvanger zijn smoelken zag
falderie faldera*

- Niet alleen het vissen inspireerde de meester. Menig persoon moest op zijn passen letten, wilde hij niet het onderwerp worden van één of ander kluchtlied. Over zijn optredens tijdens de bonte avonden hebben wij reeds genoeg geschreven ter gelegenheid van de Kamiel-Saman-avonden. Zijn gedichten, waarvan er vele verloren zijn gegaan, kennen ook hun gelijke niet. Verschillende jaren schreef hij gedichten voor ons driemaandelijks

blad. Buiten zijn cabaret had de meester nog verborgen talenten.

Jaren was hij zanger in het kerkkoor. Met deze groep mensen werd ook menig ludieke noot gezongen, waar de meester meestal aan de basis van lag. Een van zijn vurige wensen was eens Satan te spelen in de klucht "Smidje Smee". Hij wilde eens Satan zijn; in zijn gedachte had hij reeds een beeld van deze duivel. Een zwarte mantel met een rode binnenvoering, groene kousen en een puntmuts. Samen met zijn collega's van het zangkoor voerde men "Smidje Smee" op. Een overdonderend succes. De meester had niet de heilige uitgehangen, maar de duivelse streken had hij vertolkt met zijn grimassen. Zo liet hij zien dat hij zich met ieder figuur kon vereenzelvigen. Hij deed aan ontspanning voor zichzelf en voor de anderen. Een muziekaftond van de harmonie "De Eendracht" zou zonder optreden van meester Galens ondenkbaar geweest zijn.

- Een andere ontspanning die hem nauw aan het hart lag, was het biljarten. Een gerespecteerd speler die zijn "string" kon trekken en regelmatig zoals men dat noemt "iemand afdrogen". Voor en na de oorlog was dit bij de gezusters De Mol in het Dorp, daar waar nu dokter Demuyne woont. Samen met notaris Teirlinck, gemeentesecretaris Hillaert en nog enkele andere werd menig "foss keu" gestoten. Een bierken en enkele poëtische woorden brachten een ontspanningsavond waarvan wij heden alleen kunnen dromen. Later verlegde hij noodgedwongen zijn standplaats naar "Onze Kring" in de Kerkstraat. Iedere zondagmorgen was hij present om samen met verknuchte spelers, tussen pot en pint een stootje te doen op het biljart. Het was een ritueel geworden: de meester op zondagmorgen, met een zakje waarin zijn biljartkeu stak, te zien optrekken naar de Kerkstraat en ondertussen voor iedereen een luchtig woordje over te hebben.

De leeftijd dwong hem zijn keu op te bergen. De handvastheid was er niet meer. De weg naar "Onze Kring" bleef hij doen om er een kaartje te leggen. Hij was een vos in het kaarten, hij was wel wat ouder geworden maar zijn streken verloorde hij niet. Vraag het maar aan zijn medespelers. De laatste twee jaar was ook dit voor hem niet meer weggelegd. Zoals hij zelf zei: "Ik heb mijn tijd gehad". Een leven vol afwisseling, niet altijd zoals hij het gewild zou hebben, maar met een lichte koerswijziging liepen zijn levenspaden over onze gemeente. Iedere Wachtebekenaar van de oudere generatie kende hem, waardeerde hem en zij zullen hem nooit vergeten, meester Galens.

P. Hesters

MEESTER GALENS, MEID VOOR ALLE WERK

Toespraak gehouden door Dhr. O. Galens ter gelegenheid van een tentoonstelling van de Wachtebeekse kunstschilder Marcel Vervaet te Moerbeke-Waas in 1964.

Mijnheer de Burgemeester

Z.E.H. Pastoor

E.H. Onderpastoor

Heren schepenen en gemeenteraadsleden

Heer Directeur van de Rijksmiddelbare School

Leden van het feestcomiteit

Dames en Heren,

Mij werd vandaag de aangename taak opgegeven om hier bij het openen van deze expositie het inleidend woordje te spreken. Ik heb natuurlijk graag aanvaard. En mijn eerste woord is dan ook een woord van dank aan al de vooraanstaanden van Moerbeke die we hier mogen verwelkomen, die natuurlijk, spijt hun beslommeringen en spijs hun ambtsbezigheden er toch hebben aangehouden om hier een uurtje met ons in de tentoonstelling te passeren.

U Dames en Heren, U betrek ik allemaal in dezelfde dank, want gij hebt ook bewezen dat ge hier in Moerbeke toch nog wat meer over hebt dan aan catch en wat weet ik allemaal dat men ons tegenswoordig zo gretig voorschotelt, dat ge hier bewezen hebt dat ge toch ook op gebied van kunst met uw sympathie toch nog iets wilt steunen.

Dames en Heren wanneer ik voor enkele dagen door één van die heren gevraagd werd om hier het openingswoordeke te spreken dan heb ik volgraag en met volle mond, ja gezegd. De voornaamste reden was wel dat ik mijnheer Vervaet reeds vroeger dan van gisteren ken, dat die geen onbekende voor mij is, dat ik hem heb kunnen volgen vanals hij zijn eerste potloodventjes zette, tot nu wanneer hij zijn huidige penseel en pastelstukken tentoon durft stellen, die ge straks zult kunnen bewonderen en smaken. Mijnheer De Vos was voor mij wel een onbekende en een totaal onbekende. Ik ben toen bij mijnheer De Vos geweest maar 'k was vlug gerustgesteld, en ik heb gezien dat die over gans de lijn, mij althans beviel. Moderne coloriet, past in onze moderne tijden en als men daarbij de vormen respecteert, aldus mijn bescheiden mening dan is alles O.K. Dat is natuurlijk een breed beeld waarover men discussiëren kan en daar zal ik niemand in het

ongelijk stellen, maar elk heeft daarover zijn opvatting.

Ge zijt er allemaal van overtuigd dat we hier vandaag voor ons hebben niet een paar doorwinterde artisten maar dat het twee mensen zijn, twee jonge mensen. Breek ze dus niet af we moeten ze eerder bewonderen en steunen door onze sympathie want dat heeft een jonge beginner veel en gedurig nodig. Als ik daar zeg steunen dan zal dat misschien in onze geest oproepen één van die traditionele woorden zou ik zeggen die men veelal op exposities hoort, woorden als "neem uw portefeuille maar" enz. enz. Dat is klinkklare nonsens. Nee, maar gij allen hier aanwezig, Dames en Heren, en ook zij die naderhand in de volgende dagen hier in deze zaal de tentoonstelling zullen komen bewonderen, U vraag ik toch wanneer ge bij d'een of andere gelegenheid genoeg hebt om iets op de kop te tikken dat voor hem of haar die het krijgt tenminste van een beetje waarde zal zijn en dat jaren lang zijn charme zal bewaren en misschien nog zal vergroten. En hier zet ik dan een punt. Ik hoop ten zeerste, dat U allen aan deze tentoonstelling veel genoeg en moge beleven en dat de twee exposanten er veel succes mogen aan hebben. Na deze woorden, Dames en Heren, zal ik besluiten, maar ik denk dat het met Uw toestemming woorden zijn waarmee we de tentoonstelling mogen openen.

Ik dank U.

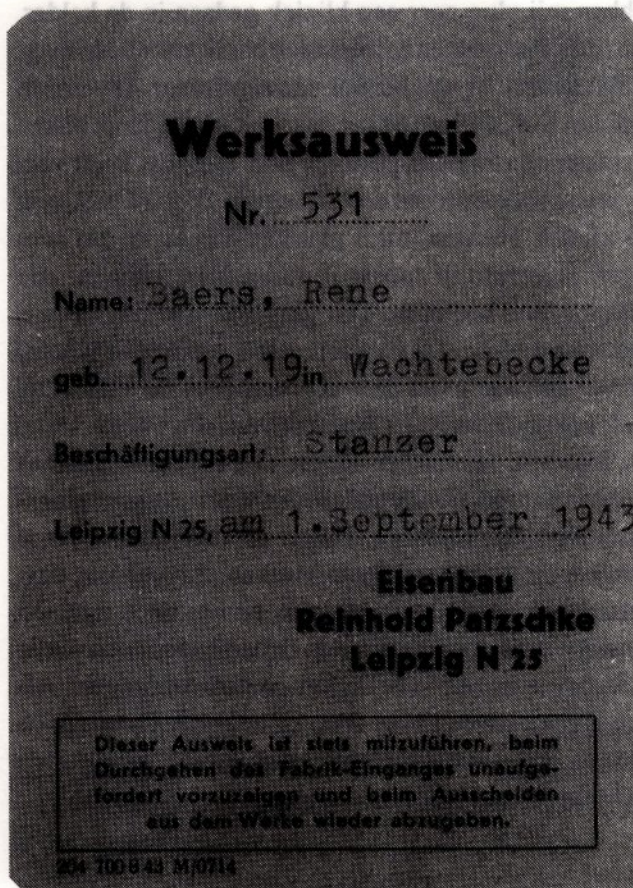

Meester O. Galens tijdens zijn toespraak.

enkele dagen. Van daar zijn we op platte ossewagens naar een klein station gevoerd, de beestewagens op met een stuk brood en zo door het Thüringerwoud afgekommen tot in Mainz. In het station van Mainz stonden we stil en de Amerikanen wierpen van alles in onze wagon. 's Nachts zijn we langs Frankrijk in Arlon gekomen. Daar kregen we de eerste keer treffelijk eten. Onder de

morgen stonden we in Dinant, zo verder naar Denderleeuw. Daar werd iedereen gecontroleerd om te kijken of er geen vluchtende SS-ers tussen zaten. 's Namiddags ben ik nog tot in Lokeren geraakt bij mijn familie. 28 mei 1945 was ik thuis. Ik had niets mee, enkel een valies en een mand met vodden van kleren.

M. Buyle

INHOUDSTABEL

Woord van de voorzitter	
Herinneringen aan een goede trouwe vriend	
Schoolmeester Galens	
Meester Galens en ontspanning	
Meester Galens, meid voor alle werk	
De staat van onze bevolking	
Wereldoorlog twee	
Lijst van gerepatrieerden met datum van terugkeer	
50 jaar geleden, René Baers	
Inhoudslijst	

C. David	blz. 1
J. De Cock	blz. 2
P. Hesters	blz. 4
P. Hesters	blz. 7
P. Hesters	blz. 8
P. Hesters	blz. 9
M. Buyle	blz. 11
M. Buyle	blz. 11
M. Buyle	blz. 12
M. Buyle	blz. 12

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Carte figurative van de prochie Wachtebeke
gedelineert en ghemaeckt by my onderschreven ghe-
sworne Landmeter reiderende binnen Wachtebeke, naer
de waerachtighe ghelegenheden ten verzoock van Ewre
Heere Theodoor van Abdy van St. Petrus nevens Gheert
somme te verdueren in Sijne Burch als Kanselier d'ghens
den Grave van Valou verweerde, de selve Carte ghelegent
in conformiteit van contracte in date 21. Maye 1278
aenghengen tusschen den Clouster van de Byloche,
den Abacher van St. Petrus Clouster by Ghent en
Jozef Steven van Iseghem my Licentiaet desen 14
novembere 1618. D'ghewildestick Ewre was anterteken
P. De Vos met parlycke

Waarvan afschrift
Gent 21 maart 1768
Wach
P. De Vos de Veldt

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen.

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Hesters, Stationsstraat 165, 9185 Wachtebeke, Tel. (09) 345 04 63

WOORD VAN DE VOORZITTER

Inderdaad, want binnenkort is het weer zover

Waarde Heemvrienden,

Dan stromen de scharen weer bijeen op de SAFARKENSMARKT, de 17e reeds, nu op 14 augustus. Het belooft weer goed te worden, nu alle regen uitgeregend is en de zon wel moet schijnen want anders komen wij niet aan ons jaarlijks gemiddelde uren zonnenschijn. Omdat wij dus overtuigd zijn van het warme weer hebben wij onze voorzorgen genomen en alvast 140 liter, met de grootste zorg gebrouwen DHUST gebotteld. Onze meester brouwer heeft ons verzekerd dat het een uitgelezen biertje wordt. Reden te over dus om in onze stand aan "Het Kinderwelzijn" enkele glazen van deze sublieme drank achterover te drukken. Voor zover er na de Safarkensmarkt nog stock over is kunt U via

*"Want hoe heerlijk was ons bijeenzijn
één met de toestromende schare"*

Psalmen (van David) 55, 15

onze bestuursleden ook nog enkele flessen voor thuis laten reserveren.

Later dit jaar, en wel op zaterdag 10 september is er voor de Heemkringen en voor allen die liefhebber zijn van iets moois, groots en bezienswaardig nog de overbrenging van de "Couffre" van de Vier Ambachten van Assenede naar Axel. Iedereen herinnert zich beslist nog de Jubileumdag van 750 jaar Vier Ambachten met een grootte viering in het Provinciaal Domein. Omdat deze happening zoveel positieve gevolgen had voor de grensoverschrijdende samenwerking tussen vele verenigingen hebben de Heemkringen van de Vier Ambachten, in enthousiast akkoord met de betrokken gemeentebesturen, toen besloten de Couffre, waarin alle documenten in verband met de Vier Ambachten worden bewaard, jaarlijks naar een ander Ambacht over te brengen. Ook 750 jaar geleden was dit zo bedongen en werd de toenmalige Couffre jaarlijks aan een ander Ambacht toevertrouwd. Ook nu willen wij dit gebruik zo trouw mogelijk navolgen. Nu zoals toen heeft de Couffre één jaar in bewaring en te pronk gestaan in het Hoofdambacht Assenede om daarna te worden overgebracht naar Axel. Boekhoute en Hulst komen daarna aan de beurt. Ik weet niet of het uit wroeging is, omdat de oorspronkelijke Couffre tijdens oorlogstroebelen in de brand van het Gemeentehuis van Axel in vuur is opgegaan, maar Axel is in elk geval zinnens de Couffre met de nodige luister te ontvangen. Nadat het gevolg met paard en wagen de Couffre tot aan de grens met Axel, in casu aan "De Sterre" te Wachtebeke heeft gebracht, wordt dit pronkstuk manueel over de grens gedragen. Het wordt dan overgeladen op een gespan uit Axel en in triomf naar deze stede gevoerd. Als alles verloopt zoals gepland zullen de voornaamste deelnemers aan dit gevolg uitgedost zijn in middeleeuwse klederdracht. In Axel zelf wordt het pas echt feest. Na een rondrit door de stad volgt de plechtige overhandiging met het nazicht van de inhoud van de Couffre en op het Marktplein kan de menigte zich vergapen en zich te goed doen aan allerlei op middeleeuwse leest geschoeide evenementen, eet- en drankgelegenheden. Om dit allemaal waar te kunnen maken zijn vele verenigingen reeds druk doende, aangepord door de beide Axelse

Heemkringen "De Axelse Boerenkamer" en "Den Ouw-
wen Wagen" onder supervisie van de Heemkring met de
toepasselijke naam "De Vier Ambachten". Het wordt
beslist een datum om te onthouden en een feest om mee
te maken.

Om het ten slotte nog even over onze eigen Heemkring
te hebben, onze archivariissen zitten in zak en as omdat
zij hun zaken niet geklasseerd krijgen bij gebrek aan
voldoende opbergruimte. Wij zijn dus op zoek naar 'n
paar grote hoge boekenkasten, liefst oude zodat zij in het
interieur van ons documentatiecentrum "Den Dhust"
passen, maar wel in zeer goede staat en met deuren aan.
Mochten er leden zijn die, met de grote kuis in het
voorzicht, zo'n attribuut in de weg staan hebben, bij
ons is het zeer welkom. Geld kunnen wij er niet aan
spenderen maar de gulle gever kan wel rekenen op een
volle fles Dhust van De Voorzitter.

NIEUWS UIT DE VIER AMBACHTEN

- Zaterdag 10 september. **OVERBRENGING** van de
PRIVILEGIENCOUFFRE van Assenede naar Axel.
8.30 u. : Gemeentehuis **ASSENEDE**, Opladen van de
Privilegiëncouffre en vervoer met 'n snelle sjees langs
Hoogstraat, Sasdijkstraat, Staak, Zelzatebrug, Sint
Stevenstraat, Oudeburgse Sluis, Sint Elooiopolder tot
Restaurant **DE STERRE**.

10 u. **DE STERRE** : Overladen van de Couffre op de
Axelse Speelwagen.

10.30 u. Dorpsplein **ZUIDDORPE** : Vertrek van het
cortège met de notabelen, de scout en de baljuw naar
Axel.

11 u. **ZOMERLUST AXEL** : De Christelijke Drum-
fanfare Hosanna voegt zich bij de stoet die vervolgt langs
Kinderdijk, Zuidsingel, Burchtlaan, Rooseveltlaan, Bij-
lokestraat, Wilhelminastraat, Stationstraat, Kerkdreef,
Weststraat, Markt.

12 u. **MARKT AXEL** : Officiële overdracht van de
Privilegiëncouffre aan Axeler Ambacht met speeches en
een evocatie over de geschiedenis van Axel door de
eeuwen heen, door toneelgroep **AXCELLENT**.

13.15 u. **MARKT** : Volksvermaak met oude ambachten,
eet- en drinkkraampjes en volksspelen. Een organisatie
van VVV Axel, Axclusief, Stichting Stapp en Horeca.

- **HEEMKUNDIG MUSEUM "HET LAND VAN
AXEL"** Noordstraat 11 Axel. Open van Woensdag tot
Zaterdag van 13.30 tot 17 u. : Schatten uit de archieven
van de Axelse Boerenkamer en Archeologische vond-
sten uit de site **AANDIJKE**. Beslist een bezoek waard.

- **NIEUWSBRIEF "HEEMKUNDIGE VERENIGING
TERNEUZEN"**. - 1994. Bijdragen over "Meekrapstoof
De Hoop te Terneuzen" en "Verzameling van feiten uit
de geschiedenis van het voormalige H.B.S.gebouw".

STAAT VAN ONZE BEVOLKING

OVERLIJDENS:

Gent 06/03/1994

VAN LANDEGHEM GUSTAAF, wedn. Anna Vereecken,
geb. St.-Gillis-Waas 23/12/1918, Rechtstro, 73 - 76j.

Wachtebeke 07/03/1994

VAN DE SOMPEL PETRUS, wedn. Ivona Buysse, geb.
Desteldonk 22/06/1910, Walderdonk ..., 84 j.

Wachtebeke 13/03/1994

TONDELEIR ELZA, wed. Albert Maes, geb. Wetteren
05/08/1919, Moervaartheem Meersstraat, 75 j.

Gent 16/03/1994

VAN DER HEYDEN ANNA, echtg. Andre de Vos, geb.
Overslag-Zeeland 13/04/1919, Stationsstraat 144, 75 j.

Gent 18/03/1994

GYSELINCK EDGARD, wedn. Leontina Noet, geb. Zelzate
30/07/1907, Walderdonk 10, 87 j.

Wachtebeke 23/03/1994

TABARY JOLANDE, echtg. Pierre De Smet, geb. Gent 17/
07/1916, Moervaartheem Meersstraat, 78 j.

Wachtebeke 24/03/1994

MEYS MARIA, wed. Joseph Van Bastelaere, geb. Meerdonk
04/12/1908, Moervaartheem Meersstraat, 86 j.

Gent 28/03/1994

COONE ALBERT, echtg. Alma de Vliegheer, geb. Wachtebeke
13/08/1815, Overslag 20, 79 j.

Gent 30/03/1994

VAN ROMPU LEONA, wed. Maurice de Roover, geb.
Wachtebeke 14/09/1926, Sparrenstraat 8, Zelzate, 68 j.

Overslag Nederland 02/04/1994

DENIJS ELZA, wed. Gerardus Plasschaert, geb. Wachtebeke
02/10/1902, Dorpsstraat 1 Overslag Nederland, 92 j.
Wachtebeke 08/04/1994

DE MEY ADELA AUGUSTA, wed. Edmond Van
Rysselberghe, geb. Wetteren 06/10/1899, Moervaartheem,
95 j.

Wachtebeke 13/04/1994

DENERT ODILA, echtg. Lievijn Deloof, geb. Gent 19/04/
1929, Roodborststraat 9, 65 j.

Wachtebeke 21/04/1994

DE VOS ERIC, echtg. Christ'1 Van Poppel, geb. Gent 23/08/
1947, Overslag 42, 47 j.

Gent 01/05/1994

WIJNGAERD MARIE, wed. Cyriel Baes, geb. Wachtebeke
26/04/1908, Axelsvaardeken 44, 86 j.

Wachtebeke 04/05/1994

VENDEMAN ELZA, wed. Albert Gerres, geb. Wachtebeke
19/12/1916, Moervaartheem, 78 j.

Wachtebeke 11/05/1994

NEYT CLARA, wed. Paul Streyckmans, geb. Merksem
16/08/1921, Moervaartheem Meersstraat, 73 j.

Wachtebeke 22/05/1994

BAERS JOSEPH, wedn. Irma van Bambost, geb. Wachtebeke
24/11/1904, Molenhoek 44, 90 j.

Gent 28/05/1994

HAVER VAN FRANCOIS, echtg. Anna de Tier, geb. Dron-
gen 24/06/1934, Zwaluwlaan 31, 60 j.

Wachtebeke 07/06/1994

VAN DE PUTTE MARIA, wed. René de Wolf, geb. Eksaarde
23/01/1905, Wachtebeke klooster, 89 j.

Wachtebeke 16/06/1994

SCHELFHOUT MARIA, wed. Kamiel van de Velde, geb.
Zaffelaere 01/04/1909, Moervaartheem Meersstraat, 85 j.

Wachtebeke 29/06/1994

VANROSSEM GABRIEL, wed. Desiré Bonne, geb. Lokeren
20/11/1904, Moervaartheem Meersstraat, 90 j.**HUWELIJKEN:**

08/04/1994

DE LA RUELLE RUDY - Stationsstraat, 17 Wachtebeke
HESTERS NANCY - Begoniaalaan, 5 Wachtebeke

09/04/1994

VAN DE VOORDE KURT - Molenhoek, 50 Wachtebeke
VAN PETEGHEM KARIN - Molenhoek, 50 Wachtebeke

15/04/1994

CERTIJN ALDO - Gentssteenweg, 76 Zele
SEGHERS ILSE - Rozenlaan, 14 Wachtebeke

02/05/1994

STADEUS ERWIN - Kerkstraat, 50 Wachtebeke
VERPAELE PEGGY - Kerkstraat, 50 Wachtebeke

06/05/1994

SCHEERLINCK GEERT - Kerkskenshoek, 36 Haaltert
AUMAN PATRICIA - Stationsstraat, 57 Wachtebeke

09/05/1994

SEGHERS RUDY - Akkerstraat, 22 Wachtebeke
GOVAERT JENNY - Akkerstraat, 22 Wachtebeke

20/05/1994

DE BRUYNE LAURENT - Roodborststraat, 20 Wachtebeke
BRACKE LILIANE - Roodborststraat, 20 Wachtebeke

24/05/1994

VERSCHRAEGEN LUC - Begoniastraat, 11 Lochristi
CHALMET NATHALIE - Langelede, 17a Wachtebeke

27/05/1994

CELIE HERWIG - Winkelwarande, 44 Gent
VAN ASSEL VERONIQUE - Langelede, 83 Wachtebeke

17^e
SAFARKENS
MARKT

14 AUG. 94
WACHTEBEKE

mogim M

TEN HUIZE VAN: GERARD SEYSSENS

Hij werd geboren te Wachtebeke, liep school op de Walderdonk en met zijn veertiende kon hij links en rechts een helpende hand bieden, maar kwam uiteindelijk terecht in de matrassenfabriek "Eronika" in de Meersstraat. Met een stootkar werden de matrassen naar het station gebracht voor de verzending.

Op 2 januari 1939 werd hij opgeroepen voor zijn militaire dienst te Antwerpen bij het vijfde Linie Regiment. Geen prettig vooruitzicht want er hing oorlog in de lucht. In dat zelfde jaar kwam er een algemene mobilisatie en ging zijn eenheid naar Bonnelles nabij Seraing. Op 10 mei 1940 brak de hel los en werd de ganse samenleving op zijn kop gezet. Gerard trok met zijn regiment te voet naar Halle, vandaar naar Gent en vervolgens naar Merendree. In Ursel werd hij krijgsgevangen genomen en marcherend naar Eeklo gebracht waar ze de nacht doorbrachten in de kerk. De volgende dag gingen ze naar Sluiskil waar ze onderdak kregen in een school. Daarna ging de tocht naar Walsoorden in Zeeland waar ze ingescheept werden met bestemming Duitsland.

Na zes weken gevangenschap kon hij gaan werken op een boerderij in Teplingen en daar was het goed, maar acht maanden later moest hij terug naar het kamp met alle nare gevolgen.

Na verloop van tijd kwam het bericht dat de Vlamingen naar huis mochten; Gerard niet, want op zijn paspoort was geen beroep vermeld, dus besloten de Duitsers dat hij beroepsmilitair was geweest en moest in het kamp blijven. Begin 1942, na 21 maanden gevangenschap mocht hij eindelijk naar huis. Hij vond werk bij firma Leon De Bruyne en hielp de schuur bouwen op het rusthuis DE MEY.

In de maand november van 1942 moest hij terug naar Duitsland, ditmaal als verplicht tewerkgestelde te Pulgar in de fabriek Braunkohlbenzin A.G. In 1943 is Gerard met andere werkgezellen gevlucht naar Dortmund, waar ze een onderkomen vonden in een leegstaand bejaardentehuis. Hier moesten ze noodwoningen bouwen. Voor de keuken, de was en ander onderhoud waren enkele Duitse helpsters aangesteld, waaronder Hildegard, het meisje waarmee hij later zou huwen. De bombardementen op Dortmund waren schrikwekkend en op zekere dag werd hun onderkomen platgelegd. Noodgedwongen moesten ze verhuizen naar een oord buiten de stad, namelijk Hörde, daar

ook was het niet veilig want hun woongelegenheden werd alweer gebombardeerd.

Dan maar op zoek naar een ander logement. In de gemeente Schuren kregen ze een deel van het gemeentehuis als verblijfplaats. De bevrijding was nakend. Op een dag zijn ze onder vuur genomen door geallieerde artillerie waarbij Gerard gewond werd en in een kelder terecht kwam. Hij werd overgebracht naar een hospitaal in Dortmund. Gezien hij 's avonds niet thuis kwam ging Hildegard op zoektocht. Na veel vragen en afmatend dolen heeft ze hem dan toch gevonden.

Ze werden bevrijd door de Amerikanen. Op 13 juli van het jaar 1945 zijn ze getrouwd in Applerbeck, ze reden met de tram naar het gemeentehuis, ander vervoer was er niet. Het was de eerste huwelijksvoltrekking in die gemeente na de oorlog. Dan maar beginnen denken aan de terugkeer naar België, maar hoe?

Met veel gesukkel geraakten ze tot in Bettburg waar ze ondergebracht werden in een leegstaande psychiatrische inrichting en hier hebben ze tien dagen gewacht op transport. Een vrachtwagen van het Engels leger bracht hen naar België, ze werden ondergebracht in 't Klein Kasteelje te Vorst. Daar werden mannen en vrouwen gescheiden. Gerard mocht nadien naar huis; zij moest blijven. Iets later kon hij zijn vrouw dan toch afhalen en om 1 uur was hij aan 't Kasteeltje maar Hildegard werd pas 's avonds op 8 uur vrijgelaten. Per trein zijn ze dan nog tot in Dendermonde geraakt, ze konden niet verder en hebben de nacht doorgebracht in het station. Op woensdag 1 december 1945 arriveerden ze te Wachtebeke. Ze wonen in de Meersstraat 6.

M. Migom

DE POTTENBAKKERIJ IN DE GROENSTRAAT

In het jaarboek nummer 11 van onze Heemkundige Kring "Oud Wachtebeke" was hoofdstuk vier gewijd aan de pottenbakkerij in de Groenstraat. Het waren Maurice van Heirsele, Klara van Laere - Schelstraete en Jos de Caluwé die enkele herinneringen aan deze pottenbakkerij vertelden. Bij recente opzoekingen in het notarisarchief vonden wij een boedelbeschrijving van deze pottenbakkerij. Wij kunnen bij de analyse van dit bedrijf ons een beter beeld vormen van wat eens deze pottenbakkerij in de Groenstraat was.

Bij het overlijden van Sophia Hertsens, op 2 december 1890, werd een inventaris opgemaakt van alle roerende en onroerende goederen. Bij haar overlijden had de weduwe geen rechtstreekse nakomelingen meer en werden de goederen bij testament toegewezen aan haar halfzusters en hun kinderen.

Sophia Hertsens was de eerste maal gehuwd met Franciscus Seghers. Kort na dit huwelijk, op 15 april 1843, koopt Franciscus Seghers de pottenbakkerij van zijn moeder, Joanna Catharina van Driessche, weduwe van Franciscus Seghers. De pottenbakkerij bestaat uit een huis, stallingen en de pottenbakkerij en verdere aanhorigheden samen met het pottenbakkersgereedschap. De kadastrumnummers zijn de volgende: sectie A 1042-1043-1044-1045-1046. Bij de verkoop was eveneens een tweewoonst met de volgende kadastrumnummers: sectie A 981-982-983-984-985. Voor dit alles betaalde het jonge paar de som van 10.318,37 fr. Wij geven hier de nummers van het kadaster weer zodat de huidige eigenaars van deze percelen misschien enkele opgravingen kunnen doen in de hoop nog wat Wachtebeeks aardewerk boven te halen.

Uit dit huwelijk werd één zoon geboren, August Seghers. Franciscus Seghers overleed Sophia Hertsens huwt een tweede maal, ditmaal met Petrus Seraphien Van Waesberghe. Ook het enig kind, August Seghers, uit het eerste huwelijk overleed en uit het tweede huwelijk worden geen kinderen meer geboren. De tweede echtgenoot Petrus Seraphien Van Waesberghe overlijdt vóór zijn echtgenote, met het gevolg dat Sophia Hertsens een testament laat opmaken zoals vermeld.

Wij willen hier enkele nabeschouwingen geven aangaande deze pottenbakkerij. De verscheidenheid van potten die er gemaakt werden kunt U lezen in volgende bijlage, waarbij wij alleen de pottenbakkerij weergeven. Het basismateriaal, de pottenbakkersklei, werd aangekocht bij de firma Boel te Tielrode en aangevoerd per schip langs de Durme en Moervaart naar de Langelede. De pottenbakkerij was immers gelegen aan deze laatste waterloop. De onverwerkte potaarde op het bedrijf werd geschat op 204 fr. Er was nog een rekening te voldoen van dertigduizend kilogram potaarde aan de firma Boel te Tielrode en dit voor de prijs van 60 fr. Voor sommige potten gebruikte men pijpenaarde en hiervoor betaalden men 5 fr. per duizend kilogram.

De oven om de potten te bakken werd warmgestookt met sparrensnoui en sparrenstammen. Men had voor 900 fr. sparrenbrandhout en 30 fr. sparrensnoui liggen op het bedrijf.

Bij onze opzoekingen zagen wij dat er jaarlijks meerdere openbare verkopen waren van sparren en sparrensnoui in onze beboste contreien.

Er worden ook verschillende soorten aarden kookpotten vermeld. De teloorgang van deze pottenbakkerij is deels te wijten aan de opkomst van de metalen kookpotten

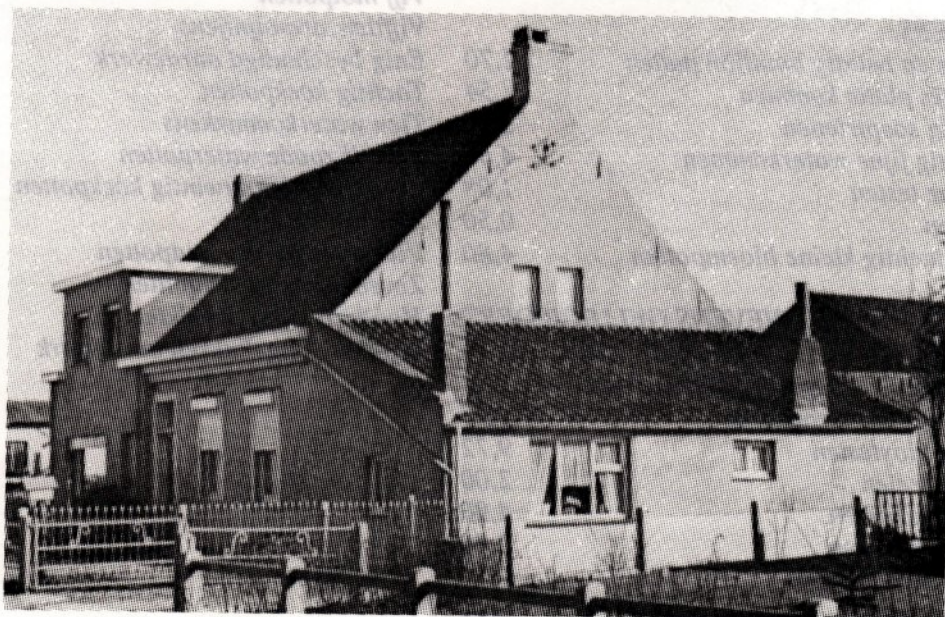

Foto: huidig woonhuis waar eens de pottenbakkerij stond.

rond de eeuwwisseling. Waar men vroeger, in onzen tijd, bij "Guut" of bij "Grijs Emelie" knickers kon kopen, kon men zich in de jaren 1890 knickers aanschaffen in de pottenbakkerij in de Groenstraat. Drie potten knickers werden geprezen op 1,5 fr. Hoeveel knickers er in de potten zaten weten wij niet.

Voor die tijd was er toch een uitzonderlijke welstand bij de eigenares van dit bedrijf. Men bezat zelfs een bibliotheek. De beschrijving van de inboedel in het huis wijst op een begoede familie. Of alles nu afkomstig was van de winst die het bedrijf maakte, laten wij in het midden. Toch waren er nogal wat onroerende eigendommen zoals huizen en land benevens aandelen en obligaties. Al deze goederen behoorden toe aan de overledene, Sophia Hertsens. Zij bezette al deze goederen aan haar halfzusters met name: Theresia Hertsens gehuwd met Karel de Kimpe "facteur" of postbode, Stephanie Hertsens gehuwd met Albin Poppe en hun kinderen Philemon en Laurentius en de twee, jonkheden, Prudentia en Alfonsine Hertsens winkeliersters beiden te Wachtebeke. Voor een meer anecdotisch overzicht aangaande deze pottenbakkerij verwijzen wij naar ons jaarboek 1977, blz. 63-67.

P.S. De tekst in de bijlage is letterlijk overgenomen uit de inventaris van 1890.

P. Hesters

BIJLAGE:

IN HET MAGAZIJN DER POTTENBAKKERIJ LANGS DE VAART

OP DEN ZOLDER:

Vijfzestig aarden kannen	10,25
Vijfentwintig bouillon potten	2,80

GELIJKVLOERS:

Honderd twee en twintig bouillon potten	42,70
Honderd en zes platte kommen	14,54
Twee en dertig soeprienen	8,00
Twee en twintig fijne waterkommen	4,54
Zes platte fijne testen	1,08
Vijf vuurpotten	0,50
Vierhonderd tachtig kleine bloempotten	4,80

IN HET MAGAZIJN HIERNEVENS GELIJKVLOERS:

Twee en zestig halve diepe zwarte casserollen	11,16
Twee en zestig halve diepe roode casserollen	6,82
Zes en dertig groene stromijnen	3,90
Vier en vijftig vloytesten	9,72
Honderd melkteelen	2,00
Tachtig platte kommen	4,90
Twintig platte kommen	2,00
Hondervijftig waterpotten	9,00
Zestig swartpannen	3,60
Vijftig schotels	1,00

OP DEN ZOLDER:

Vierhonderd vijftien roode en zwarte bouillon potten	53,95
Honderd vijftig roode vuurpotten	7,75
Zeventig melkteelekens	3,50

IN HET MAGAZIJN HIERNEVENS PLATVLOERS:

Vier en tachtig groene en roode waterpotten	6,90
Drij en zeventig roode stermijnen	10,95
Vijf en tachtig soeprienen	13,60
tweehonderd vijf en zestig platte kommen	65,65
Tachtig schotels	0,80
Veertig bloempotten en schalen	1,20
Veertig spoelkommen	2,40
Twee honderd sauspannen	3,00
Zestig fijne sauspannen	1,50
Drij en zeventig melkpannen	5,80
Vier en dertig kleine tellooren	0,70
Drij honderd schijven	9,00
Zes en zestig platte teelen	8,22
Vijf en negentig platte testen	15,00
Twee en zeventig groote waterkommen en bluschpotten	10,80
Tachtig smouttesten	3,50
Achten zestig melkkannekens	2,72
Zestien kofijkannen	2,88
Honderd zwarte vuurpotten	3,50
Honderd vijf en twintig fijne sauspannen	3,50
Vijf fijne waterpotten	0,50
Honderd veertig bouillonkommen	12,60
Vier molpotten	0,80
Vijf schijven	1,50
Twintig potjes en panneken	0,40

OP DEN ZOLDER HIERBOVEN:

Twee honderd vijftig schotelkens	2,(à)
Beschadigd aardewerk	1,50
Twaalf platte testen, stromijn en schijven	1,92
Twintig bruine pannen	1,50
Vijf molpotten	1,00
Vijftien stromijntjens	0,80
Enig beschadigd aardewerk	1,50
Tachtig koekpotten	24,00
Tien waterkommekens	1,20
Twaalf roode waterpotten	0,60
Honderd vijf en twintig koekpotten	34,00
Acht kommen	2,50
Vier en twintig smoutpotten	9,50
Zeventwintig bluschpotten	5,50
Honderd vijftien melkteelen	31,50
Gedeelte ongebakken aardewerk	25,00

DE WABEEKSE TOALE ES WONDERZOET VEUR WIE EUR GEEN GEWELD OANDOET !

Wij stellen vooraf :

- * Elk woord dat een substantief is, wordt voorafgegaan door S.
- * Elk werkwoord wordt voorafgegaan door een W.
- * Alle andere woorden of uitdrukkingen worden voorafgegaan door de letter A.

De Wachtebeekse klanken zijn hier uiteraard niet in fonetisch schrift weer te geven. Daarom gelden volgende afspraken :

- 1) Zoals reeds in de titel aangegeven, wordt de dubbele aa in "taale" en in "aan" door OA weergegeven.
- 2) Als wij een dubbele ee schrijven in een open lettergreep, dan bedoelen wij daarmee de dialectische uitspraak zoals die voorkomt in "scheef". Als wij één e neerzetten, bedoelen wij de uitspraak zoals die voorkomt in "weten". Als de e nog anders wordt uitgesproken, dan schrijven wij ze ook anders : b.v. in "peren" = dialect : "pirren" (met zware i).
- 3) Wij verwachten dezelfde overeenkomst voor de letter o : een dubbele oo betekent de Wachtebeekse uitspraak van "blomkoolen"; één enkele o staat voor de Wachtebeekse uitspraak van "steenkolen".
- 4) De zware "i" die wij in 2) bedoelden, schrijven wij ook zo in de gevallen dat ze zo wordt uitgesproken. Als ze "lang" uitgesproken wordt (b.v. in "pioen", dan schrijven wij "piejoen").
- 5) Blijft ook nog de klank "ij" of "ei". Wij schrijven "ij" als de klank ook zo wordt uitgesproken : "blijven" b.v. Maar wij schrijven "ei" als de uitspraak klinkt zoals in "eiers", of "hij peisdegen" (hij dacht).
- 6) Omdat de "h" in ons dialect nooit wordt "aangeblazen", schrijven wij ze ook niet in dialectisch weergegeven woorden of gezegden.

Wij weten dat sommige woorden op de Langelede anders klinken dan op de Overslag of in het Dorp, en dit is slechts één voorbeeld.

Bovendien zijn op onze gemeente nogal wat invloeden van buitenaf opgetreden. En dan spreken wij nog niet over het resultaat van steeds maar verder doorgedreven contact met andere streken in Vlaanderen en Nederland. Het van jaar tot jaar toenemend pakket dat aan onderwijs wordt verstrekt, is vanzelfsprekend ook niet zonder gevolgen gebleven voor de "zuiverheid" (!) van ons dialect.

De lezer brenge daarvoor begrip op, en vermeie zich eerder in de pittoreske woordenschat die hij hier vindt. Die is verre van volledig, en ook niet altijd etymologisch te verklaren.

Het is duidelijk dat wij, vooral van de vanouds gevestigde Wachtebekenaren, alle verdere aanvullingen met enthousiasme zullen begroeten. Laat dit een eerste proeve zijn, en wachten wij af of wij in deze materie genoeg samenwerking kunnen losweken om later met een meer volledige verzameling voor de dag te komen.

Wies Creve
15 maart 1992

- W **schenteventen** (= nietsdoend en tevens zelfs straat-schendend rondlopen)
- S **kluitoore** (= stommerik)
- A **opiendeg** (= lichtgeraakt)
- W **dikooren** (= nietsdoend suffen)
- S **peumelirre** (= iemand, meestal een kind, die maar moeilijk het eten naar binnen krijgt)
- S **teut** (= uitsteeksel)
- W **wegroeien** (= wegwerpen)
- W **roeien** (= werpen)
- S **gezet gelijk nen pui op ne wegele** (= alles mee hebben om iets tot een goed einde te brengen)
- A **vaneiges** (= maar natuurlijk !)
- S **lutsepoepe** (= waggelende massa; wordt soms gezegd van zeer smeuge patisseriecrème)
- W **'t keun bots nie** (= het kan haast niet)
- S **zijn gat schuifelt** (= hij vraagt niets liever)
- S **'t steekt zijn been uit** (= nu wordt het te erg !)
- A **gif** (= gaaf: "z'ee 'n gif wezen")
- S **roete** (= spoorweg)
- A **strabant** (= stresserend)
- S **slaboaruus** (= tater)
- W **ze stoat op 't uitpikken** (= ze moet bevallen)
- S **'n treutsen** (= een beetje)
- W **plotten** (= ploeteren: in modder b.v.)
- W **parlesanten** (= eindeloos discussiëren)
- S **brots** (vnl. hout of: een uit de kluiten gewassen kind)
- W **'t es lagirre** (= er is ruzie)
- A **ieverst** (= ergens)
- A **ieveranst** (= ergens)
- S **knoesels** (= enkels)
- W **deisteren** (= doelloos over en weer lopen)
- W **kriepen** (= zeurend klagen)
- W **verschinkelen** (= struikelen)
- W **ketsen** (= vlug ergens naar toe lopen; werd ook gezegd voor het trekken van een schuit)
- S **sette** (= breiwool)
- S **eukkenei** (= een kleine sukkel)
- W **knosselen** (= knutselen, aaneenprutsen)
- S **knossel** (= warboel)

- A **sleeuw** (van tanden gezegd)
 S **katijf** (= iemand die het vlug koud heeft)
 S **op nenschupstoel zitten** (= in de ongemakkelijkste situatie verkeren)
 W **mur krijgen** (= slagen krijgen)
 S **mee 'n akketirre** (= in een plotse opwelling)
 S **potse** (= muts)
 A **moutere** (gezegd van beurs fruit)
 S **pieleken** (= een stukje vlees)
 W **verdemmeleren** (= naar de bliksem helpen)
 S **ij krijg zijn teme** (= hij heeft een plotse aanval; dat kan van woede zijn, maar ook: een zotte bui)
 S **pielepetoan** (= een in de groei achtergebleven dier)
 S **patsoepel** (= een opgehoopte klomp sneeuw onder het schoeisel, meestal onder een houten klomp)
 S **lavoer** (spreek uit zoals in "blomkoolen"; = een grotere glazen marbel, meestal gekleurd binnenin)
 A **'t es mij verleet** (spreek uit zoals in het dialectische "scheef"; = ik ben het beu)
 A **oujdui tset** (= hou u stil)
 W **neuten** (= knorrig zijn)
 A **ze ziet er smeerkes uit** (zoals in "scheef"; = ze ziet er maar bleekjes uit)
 S **wirre** (= haag)
 W **hij zal meugen lenzen** (= hij zal nogal mogen betalen !)
 W **ij kreeg nogol des** (= hij kreeg een pak slaag)
 S **frots** (in de uitdrukking: te jong van frots zijn = nog niet oud genoeg om iets te beseffen of aan de weet te komen)
 S **galewiep** (in de uitdrukking: te kleine van galewiep; betekent ongeveer hetzelfde als voorgaande)
 A **klibber zijn** (= opgewekt paraat staan)
 W **scharten** (= krabben)
 W **schrepen** (= schrappen)
 W **breeten** (= b.v. een boterham smeren)
 S **kene** (= een kloof, meestal in de handen)
 A **'n stuuze uitsteken** (= een stommititeit uithalen)
 S **muilentrekker** (heeft 2 betekenissen: 1. iemand wiens gedrag niet overeenkomt met zijn voorkomen en zijn woorden; 2. een zeer zure snoep)
 A **geen sense ên** (= er geen lust toe voelen)
 S **kabonuu** (= een gedroogde en gezouten haring)
 S **kabant** (= zeer dun stevig touw)
 W **d'er op matsen** (= er hevig op slaan)
 A **ij es schuifken Dees** (= hij is verdwenen)
 S **seute** (= een lullig vrouwspersoon)
 W **gerrelen** (= wijdbeens waggelen bij het gaan)
 S **kazakskes** (= kleine aardappeltjes, in hun pel gaar gemaakt)
 S **kazakkenkeerder** (= iemand die van partij of van opvatting verandert)
 S **flumpe** (= flop)
 S **vetsoepe** (een soort vette soep, waarin meestal veel rijst, na de huisslaching van een varken)
- S **kaaikes** (= de harde kleine overblijfsels van uitgebakken vet)
 W **er van onder pissen** (= heimelijk verdwijnen)
 S **plewuimer** (= halve gare)
 W **ze toope nijpen** (oo als in "koolen" = angst hebben)
 A **zijne kikkelir loaten** (= sterven)
 S **stoove** (= stug en nors vrouwspersoon)
 S **roeper** (= adamsappel, strottenhoofd)
 A **ze zit mee 'n vuil kot** (= ze heeft een moeilijke stoelgang)
 A **reut zitten** (= geen geld meer hebben)
 S **ast** (= stuk gedroogd - meestal varkensvlees)
 S **bloende** (= saucisson de Boulogne)
 S **loeme** (= ijsvrij gat in een bevroren wateroppervlak)
 S **kordeel** (= wagenbak waarin vloeibare mest vervoerd wordt)
 S **wietel** (= halve gare)
 S **tsoot** (zoals "koolen" = varken)
 S **tseutsen** (= big)
 S **viggen** (= big)
 A **deuzig** (= enigszins verdoofd)
 S **trot** (= appelmoes)
 A **poepeloere zat** (= zéér ...)
 S **pielekessausse** (= zure saus met stukjes spek)
 W **peumelen** (= zeer traag en node eten)
 S **lokke** (= iets waaraan meestal kinderen zitten te zuigen)
 A **nips** (= nipt)
 W **meutelen** (= aan iets prutsen)
 W **truntelen** (= zijn tijd onnodig verdoen)
 W **burrelen** (= loeien; ook: zeer luid roepen)
 W **sturrelen** (= onsamenhangend en hortend praten)
 S **reut** (= onzin, larie)
 S **treut** (= omhaal, onnodig vertoon)
 A **op ne weer zitten** (ee als in "scheef" = voor een moeilijk te overwinnen hindernis staan)
 A **zijn gat schuifelt** (= hij zou er maar al te graag op ingaan)
 S **sappelbuus** (= hoge hoed, cilinderhoed)
 S **pietalir** (= geklede jas met lange achterpanden)
 S **kontekletser** (= jas van het rokkostuum)
 W **schoefelen** (= het eten binnen schrokken)
 S **schoefelir** (= schrokker)
 S **overschoefeling** (= overrompeling)
 S **kloppinge** (= pak slaag)
 S **smirringe** (= pak slaag)
 S **peuteringe** (= pak slaag)
 S **vettinge** (= pak slaag)
 A **reut die den ond in zijn gat nie wilt** (= praat die zelfs de lichtgelovige niet wil aannemen)
 S **oefte** (= iets van groot formaat)
 S **fruns** (= neus)
 S **kuifel** (= niet te vertrouwen heerschappij)
 S **ne perrel pakken of: zetten** (= een ernstige val doen)

- W **ges geven** (= hard doorduwen, zeer snel werken, rijden, lopen, met overtuiging iets uitleggen)
- A **voor geen ges betrouwen** (= helemaal niet vertrouwen)
- S **erlewoasse** (= warboel)
- S **gerre** (= spleet)
- A **lijntses leggen** (= iemand duidelijk vleien; ook gezegd van een jongen die een meisje het hof wil maken)
- S **lamijne** (= zeurderige vrouw)
- S **dei** (= loze praat)
- S **lotsoore** (= wijd uitstaande oorschelp)
- A **oan 't gat goan** (= er durven aan beginnen)
- W **kieroogen** (= op apegapen liggen)
- A **de fijnen arie** (= diarree)
- S **kluit** (= dommerik)
- S **kluitoore** (= dommerik)
- S **roessoessoe** (= wildebras)
- A **'n schete in 'n flessche** (= veel lawaai om niets)
- S **lokketisse** (= hagedisachtig dier; salamander)
- S **slameur** (meestal in de uitdrukking: in 't slameur zitten = verschillende vervelende karweien tegelijk moeten uitvoeren)
- W **verlutsen** (= van zijn plaats krijgen)
- A **teken lutsen** (= pieren uit de grond halen; voor de visvangst b.v.)
- S **loete** (ook: birloete = schepemmer met lange steel om aalt op te halen)
- S **loeten** (in de uitdrukking: ij ee zijn loeten = hij valt van het ene humeur in het andere)
- S **smiekel** (= mond)
- W **smiekelen** (= smullen)
- A **wirken da ui gat mee nen teut stoat** (= onverpoosd hard doorwerken)
- W **essepikken** (= treiteren)
- W **krawietelen** (= kronkelen)
- W **tsjuuken** (= zuigen)
- W **speekelen** (= spuwen)
- S **peuzeken** (= putemmertje, aker)
- S **pandoer of: pandoer op tuifele** (= bij het kaartspel - bieden alle slagen halen)
- S **tseuj** (= graszode)
- S **schusneelen** (= schorseneren)
- A **zoo zwart as moorkes klooten** (= zéér zwart of: smerig)
- S **slingermoes** (= iemand die nogal wiebelend loopt)
- S **slonse** (= morsig wijf)
- S **niewird** (= iemand die "niets waard is")
- S **kutseken** (= kinderspel: tikkertje)
- S **bolleket** (= buitenmaatse marbel, twee- tot driemaal groter dan een "lavoor"; is vaak niets anders dan een grote stalen knikker uit een kogellager)
- S **molver** (= marbel)
- A **kalleken stekken** (= werpspel met in lood gegoten schijven)
- S **schrabielde** (= assintel)
- W **fotteren** (= zich met eigenlijk onnutte karweitjes bezighouden)
- S **sloore** (= ongelukkige vrouw; wordt ook gezegd van een soort rood- of geelachtige raap - kroot vlg. Van Dale)
- W **vijsten** (zitten vijsten = nietsdoend in een hoekje zitten)
- S **schroep** (= slokop)
- A **steeg van afgoan** (= gierig)
- S **koppejoager** (= ragebol)
- S **pieketijn** (= iemand die vlug verstoord is en onmiddellijk repliceert)
- A **iezenoar** (= bijna)
- W **mekkeren** (= een geluid maken als van een geit; ook wel in de betekenis van tegenstribbelen)
- W **zweiselen** (= waggelen; zich voortdurend van links naar rechts bewegen; wankelen)
- S **moene** (= zwaar en onappetijtelijk vrouwmens)
- S **trasse** (= vrekkelig of/en inhalig vrouwspersoon)
- S **rufte** (= rekel van 'n jongen !)
- A **schabouelijk** (= erg, lelijk, niet om aan te zien)
- A **scherlewiets** (= schrijlings)
- W **pampelen** (= vervelend bepotelen)
- W **flinken** (= met het been naar iets uithalen; wordt meestal van paarden gezegd)
- W **tinnen** (= sarren, plagen)
- A **nis** (= nog vloeibaar: 'n nis ei)
- A **ezzekes** (= even maar, amper)
- A **ij zal mijne wurtel nie schrepen** (= hij zal mij niet beetnemen !)
- A **ne peej stoven** (= een poets bakken)
- A **den bok es vet** (= het is voor mekaar)
- A **'n muile van lijntjes** (= iemand die het goed kan uitleggen)
- A **ij zie ze vliegen** (= hij heeft grote honger)
- A **'n bescheten kommisse** (= een opdracht die onverwacht op niets uitloopt)
- A **lokersen brand** (iemand van wie dit gezegd wordt, heeft vergeten zich grondig te wassen)
- A **muiger en toaj, gelijk de bokken van sinoaj** (wordt geantwoord door iemand naar wiens gezondheid geïnformeerd wordt: hoewel hij er misschien niet overdadig welgedaan uitziet, voelt hij zich zeer gezond: taai !)
- A **z'ee eur nat getorten** (= ze is eigenlijk ongewild zwanger geworden)
- A **'t vier uitpissen** (= het verkorven hebben)
- A **d'er es stront an 't stoksken** (= er is iets verdachts aan die zaak)
- A **zijn potlood schirpen** (oo als in "koolen"; = er op uit zijn om met een vrouw naar bed te gaan)
- S **truts** (= kwast)
- S **kluiving** (= vormeloos hoopje vlees)
- S **tsjonk** (= klomp; gras b.v.)

- S **balgvulder** (= schrokker aan tafel)
- S **flokout** (= houten tap)
- S **veugelschijt** (= de bibber)
- A **'t vliegend schijt** (= plotse diarree)
- A **'t vliegend fleserijn** (= plotse longontsteking) ???
- S **annekesnest** (= verwarde boel of situatie)
- S **moutersnest** (= een verstopte reserve; een appeltje voor de dorst)
- A **z'ee de rietepetiete** (= ze is niet helemaal in haar sas, maar ze zegt niet wat het is, en niemand weet het)
- W **dsjakkeleuren** (= onder elkaar speels trekken en stoten, zonder veel erg)
- W **uitschijten** (= verwijten toesturen)
- A **ij vuigt er zijne slets oan** (= hij trekt er zich niets van aan)
- S **kneut** (knokkel, hielbeen van een ham e.d.)
- A **ne poot, 'n peutsjen** (oo als in "koolen"; = een handvol)
- S **schijtkezzen** (= bleke, nog niet helemaal rijpe kersen)
- W **vertureluten** (= verkwisten)
- W **verbabbezakken** (= verkwisten, ook: naar de vaantjes helpen)
- S **kadeil** (= hysterisch gehuil of lawaai)
- A **kaduukelijk** (= in erbarmelijke toestand)
- A **zijn schelf valt in** (= gezegd bij het geluid dat men hoort bij fel boeren van de maag)
- S **scheefzeeker** (= iemand die eigenlijk niet handelt zoals hij beweert te doen)
- S **slijmschijter** (= onverdraaglijk iemand)
- W **pietsen** (= peuteren, afkrabben)
- S **troeten** (= halve gare)
- W **lotteren** (= aan iets heen en weer trekken of schud-den)
- W **verniggelen** (zich verniggelen = ongeduldig op iets zitten wachten)
- S **reksies** (= snoep die kinderen tot op armlengte uit de mond kunnen "rekken")
- S **saropsies** (= boterham met stroop)
- S **saroppe** (= stroop)
- A **zijn gat reit op 'n kerreken** (= hij zit klaar om direct ja te zeggen)
- A **zijn tonge deur zijn gat trekken** (= zijn woord niet houden)
- A **ij keun zijn ol opslooven** (= hij kan nog lang wachten, het zal niet waar zijn !)
- A **d'er van onder gipsen** (= er heimelijk tussenuit knijpen)
- A **d'er van onder puipen** (= er van door gaan)
- S **koutenanse** (= onderhoudend gesprek)
- A **da es de seve** (= dat is hêt van hêt !)
- W **meutelen** (= prutsen)
- W **uitslodderen** (= vocht uitzwieren)
- S **inte** (= een serieuze mep)
- A **mot krijgen** (= slaag krijgen)
- W **muggelen** (= slenteren, treuzelen)
- A **eiter de scheiter** (= helemaal door elkaar)
- A **faliba** (= van zijn stokje)
- S **ruilok** (= onverzorgd manspersoon)
- S **bijze** (= kermis- of kinderschommel)
- S **kalijsenhout** (= zoethout)
- S **meulenir** (= meikever)
- S **plansier** (= betegeld voetpad)
- S **plansierkoartere** (= iemand die het kaartspel niet zo goed machtig is)
- W **sneukelen** (= snoepen)
- W **schuifelen** (= fluiten)
- S **kuiksmete** (= een kaakslag)
- W **smeieren** (= sussen; een ruzie "smeieren")
- W **smoasteren** (= tot moes knijpen; "gesmoasterd" = de peer is helemaal in moes)
- A **de katte es over tuifel gesprongen** (= de tafel is al afgeruimd: je bent te laat voor het eten)
- S **poosken** ('n = een portie)
- S **zendeken** (= een gift van een familielid of kennis, die iets weggeeft van wat hij in de tuin te veel heeft b.v., of een paar stukken van zijn pas geslacht varken, enz.)
- W **kloesteren** (= koesteren)
- S **tekenterter** (= iemand die niet helemaal te vertrouwen is, die geluidloos iemand anders tracht beet te nemen)
- S **pieluffer** (= raar personage)
- A **zijne klof zetten** (= sterven)
- A **zijne poot uitsteken** (oo als in "koolen"; = sterven)
- S **seute** (= zeurderig vrouwmens)
- A **geen avanse** (= niets gekort !)
- A **geen apprense van** (= geen sprake van !)
- S **laweit** (= lawaai)
- A **zoo dikke as 'n zeel** (ee als in "scheef"; wordt gezegd wanneer iemand zoveel gegeten heeft, dat er niets meer bij kan)
- A **'t kleur van 't sop van ruipen** (= zeer bleek)
- W **flokken** (= zich ergens tegenaan vlijen)
- W **schreemen** (= schreien, wenen)
- A **sluts** (= slapjes; zich "sluts" voelen; hij ziet er maar "sluts" uit)
- A **pluimeken steken** (= spijbelen)
- A **zoo zwart as 'n epse** (= pikzwart)
- S **epse** (= hesp, ham)
- S **tsiepken** (= kuikentje)
- W **schaveelen** (zich = zich buitenmate inspannen)
- S **dzoel** (= sullige goedgezak)
- A **z'ee de botter opgeten** (= nu is ze de pineut, de dupe)
- A **'t oujd an mallekoar gelijk stront an 't ende** (= het is geheel onsamenhangend)
- S **schusse** (= schort)
- S **flamakke** (= iemand die het onwaarschijnlijke goed

- kan zeggen)
- W **opmeulenen** (= stilaan zijn matten oprollen)
- A **uivallig** (= verwaarloosd)
- W **moosen** (= morsen, ook: verkwisten)
- S **speeke** (= spaak in een wiel)
- S **andzuun** (= ajuin)
- S **sarlotte** (= sjalot)
- S **dolleken** (= veldmuis)
- S **schelle** (= snede)
- A **vurt** (= rot)
- A **ij zoe vliegen vangen mee zijn gat** (= hij zou er op alle mogelijke manieren voordeel uit halen)
- S **sloofkiete** (oo als in "koolen"; = zeer onzorgvuldig gekleed vrouwspersoon)
- A **goedzeugendeg** (= op z'n dooie gemak)
- S **beenouersreize** (ee als in "scheef"; = een inspanning die helemaal tot niets dient)
- W **krawietelen** (= door mekaar heen en weer gaan)
- W **terten** (= gaan, trappen; vl. deelwoord: "getorten")
- S **teek** (= pier, worm, aardworm)
- S **tekenterter** (= 'n stillekeskomer, iemand die het op 'n heel eigen manier doet)
- S **kadeil** (= lawaai, groot leven maken)
- A **pletse boarvoets** (= op blote voeten)
- W **snetsen** (= meestal van een vrucht -peer, appel e.d. - snoepen)
- W **rinketten** (= om zeep helpen, kapot maken)
- W **schuifelen** (= fluiten)
- A **kwets es 't er...** (= wie weet... misschien is er...)
- S **stillekesterter** (= iemand die ongemerkt zijn doel tracht te bereiken)
- S **stoove** (= bars, nors, nurks vrouwmens)
- W **lotteren** (= heen en weer bewegen)
- S **poepedoezeken** (= opzichtig opgemaakt vrouwtje)
- A **iemand op zijn stroo trekken** (= iemand ten val brengen, zelfs: iemands dood teweebrengen)
- W **brilstirten** (= dozen en andere rommel aan de staart van een hond binden en hem dan weggagen, zodat hij er jankend van door gaat [een nogal sadistisch vermaak van straatjongens, als je het mij vraagt])
- W **speekelen** (= spuwen)
- S **nutten** (= zuigkalf; overdrachtelijk gebruikt voor een onnozel persoon)
- W **nuttenen** (= braken)
- A **mot krijgen** (= slaag krijgen)
- A **ij oujd'em tseit** (= hij houdt zich stil [tseit kan een verbastering van "terzijde" zijn])
- W **spouên** (= braken)
- S **lomboartschen** ("nen lomboartschen = lomp, grof persoon; zegt eigenlijk niet veel over het karakter, duidt meer het fysiek aspect aan)
- S **koutenanse** (= onderhoudend gebabbel)
- S **klappenanse** (= onderhoudend gebabbel)
- S **peuteringe** (= pak slaag)
- S **bijzen** (= op de schommel heen en weer zwieren
- ["ze bijsdegen"; "z'ee gool den tijd gebezen"])
- W **verdestelweren** (= verwoesten, naar de vaantjes helpen)
- W **rinketten** (= naar de vaantjes helpen; het meest gebruikt in de uitdrukking: "den boel verdestelweren")
- S **sloester** (= bolster [van noten])
- S **sliester** (= flop; het meest gebruikt in de uitdrukking: "ij oat'er nen sliester oan" = het viel helemaal anders uit dan hij had gedacht)
- W **sneukelen** (= snoepen)
- S **konkel** (= wirwar)
- S **flumpe** (= flop, tegenvaller)
- A **tegoare** (= samen)
- W **struffen** (= terechtwijzen, iemand "op zijn plaats zetten")
- A **bommeken kruipen** (= op de bodem van de waterloop zich voortbewegen [vaak met de bijgedachte: en doen alsof men kan zwemmen, maar eigenlijk is men die kunst niet machtig])
- A **schuimeken trekken** (= zodanig schudden met een flesje "kalijsendrop" [zie elders] dat het bovenaan heerlijk begint te schuimen, zodat men dat schuim kan opzuigen; typische kinderbezigheid)
- S **zijpgat** (= achterwerk dat er enigszins onelegant en zonder aantrekkelijke ronding voorkomt; wordt ook wel gebruikt om iemand aan te duiden die niet kon bereiken wat hij zich had voorgesteld: "ge moest em zien vertrekken mee 'n zijpgat")
- S **bras** (= varkensvoer; een mengeling van aardappelen en meel)
- W **soebouten** (= zeurderig vleien om iets te bekommen)
- A **sluts** (= zwak, zonder fut)
- W **vaststekken** (= grijpen)
- A **voegd'ui** (= doe zoals de anderen, loop mee in het gelid figuurlijk dan)
- W **poarten** (= delen)
- W **uitpoarten** (= verdelen)
- A **aroaze** (in uitdrukkingen als: "ij zag wit van aroaze", "ze kost nie klappen van aroaze" wordt bedoeld dat de persoon in kwestie ten zeerste verward was)

'T KLEIN MOLEKEN

De naam kan iets zeggen maar geeft weinig duidelijkheid. Hij duidt niet de plaats of de naam van de molen aan, maar wel de eventuele grootte van de molen.

In het familiefonds van de heren van het Ambacht Assenede, Della Faille, vinden wij de volgende tekst:(1)

Jacques de Caluwe fs. jan nu proprietarigge de weduwe van de heer advocaat jan eloy parmentier van eenen coorenwindmeulen binnen wachtebeke ten oosten aan het oude rievierken strekkende naer de langeleede op een stuck land genaemt het rijngat niet verre van de walderdonck geld jaerlijcks eenen hoed tarwe is heden verplaatst op last van de heer en draayt ende maelt jegenwoordigh in 't quartier van de hoogstraete in de wandelinghe genaemt " 't cleen meuleken "

VERPLAATSING VAN MOLEN VAN LANGELEDE NAAR RAMONSHOEK

Wij zijn op zoek gegaan naar die verhuisde molen tussen de Walderdonk en de Langelede. Op 12 april 1714 vinden wij een verkoop van een molen die gelegen is op die plaats. Hij stond schuin over de andere molen op de Langelede aan de oostzijde van de vaart. Daar waar heden het woonhuis nummer 1 staat aan de spoorwegbrug. De familie van Zele biedt deze molen te koop aan. Dit zijn dezelfde moleneigenaars van de "Langelede-molen". (2)

Men spreekt van een mooie wind- en rosmolen met stallingen en huizeken. Dit wijst er op dat de molen nog niet zo oud was. De koper zou zijn Adrianus de Caluwé fs. Andries die tevens de pachter was van die molen samen met zijn broer Jan.

Ook hun vader was molenaar geweest op die molen. De pacht was 28 ponden grooten 't jaar.

De instelling van de koopprijs is gedaan op 400 ponden grooten. Bij het erven komt de naam de Caluwé niet meer voor. Het is de medeverkoper Meester Huybrecht die de molen erft.

Van dan af zijn wij alle spoor bijster aangaande de plaats en de molen die er heeft gestaan. Staten van goed, ervingen en ontervingen, niets was er te vinden over deze molen. Alleen de verwijzing in het archief van de heren van het Ambacht Assenede staft onze hypothese dat het die molen is die op de Ramonshoek is opgericht op een plaats genaamt "'t klein moleken".

Waarschijnlijk had daar vroeger reeds een molen gestaan en in omvang zou het een kleine geweest zijn, vandaar de naam van die plaats.

In de akte staat vermeld dat de eigenaar, de weduwe Jan Eloy tot Gent is. De molen is verplaatst op bevel van de heren van het ambacht.

LIVINUS DE CALUWE OP DE MOLEN IN 1727

Wij komen deze molen terug tegen in een staat van goed bij het overlijden van Janneken de Meulenaere fa. Paschier, overleden te Wachtebeke op 21 december 1727, gehuwd geweest met Lieven de Caluwé fs. Adriaens. (3) De gezinssamenstelling hebben wij reeds gegeven bij de beschrijving van de "Dorpsmolen". (zie driemaandelijks blad 19 jg. 2de kwartaal 1992 blz. 23-27) Wij geven hier enkel weer hoe de gezinssituatie is van de kinderen bij het overlijden van hun moeder.

- Joanna de Caluwé is gehuwd met Jan Baptist Geerts
- Adriane de Caluwé 22 jaar

Foto: Zicht op de plaats waar eens het klein moleken stond. Huis rechts Vieruitersten 6, Strobbe - Dellaert, huis links Vieruitersten 4, Gerres - Geers.

- Livijne de Caluwé 15 jaar
- Jacobus de Caluwé 19 jaar
- Adriaen de Caluwé 14 jaar

De echtgenoot Livinus de Caluwé en zijn schoonzoon, Jan Baptist Geerts treden op als voogd. In deze staat van goed staat niet zoveel van de molen vermeld. Livinus de Caluwé was immers geen eigenaar maar pachter van de molen. Langs de andere zijde had hij vele eigendommen verworven tijdens zijn huwelijk met de overledene. Hij bezat een hofstedeken in de Hoogstraat met een rente belast voor de armen van Moerbeke. Hij had nog een hofstedeken gekocht van Jacobus Boone en daarop heeft hij tijdens zijn huwelijk een "Meulehuysen" gebouwd. Bij dit alles had hij nog 15 verschillende stukken zaailand en erve in eigendom.

De gegevens met betrekking tot de molen zijn de volgende:

BAETE:

- twee en half sacken boecqwijt
- dusseyl
- 12 sacken cooren
- een coorenmaete en een meucken
- twee ezels

SCHULDEN:

- *Item wort hier bij provisie ghebracht over de gonne vande jaere 1727 ommestellen op vier ponden elf grooten dreydeniers prys a een pont eenen schellijnck te ponde mitsgaeders twaelf schellijnghen grooten over de ghestaethede van 't gebruyck vande meulen tsaemen iiiij.xvij.à.*
- *Item is den sterfhuyse schuldich aenden heer advocaat Van der Heyden in Gendt naer aftreck van eenich goedvinden ten laste van eenige persoonen ende per reste van de meulenpacht te saemen ter somme van iiiij ponden.*

Na het overlijden van zijn vrouw, Janneken de Meulenaere, blijft Livinus achter met zijn 4 nog thuis zijnde kinderen. Hij tracht de molen te kopen maar slaagt daar niet in. Bij de openbare verkoop van de "Dorpsmolen" op 17 april 1736 doet hij het hoogste bod op die molen en wordt hij eigenaar van een molen. Zijn zoon Jacobus huwt in 1738 en bemaalt de molen in het dorp. Livinus de Caluwé blijft verder malen op 't klein moleken.

VERKOOP VAN DE AFGEBRANDE MOLEN

Ongelukken komen ongevraagd. In 1742 brandt het klein moleken af.

Nu schijnt het het moment te zijn, voor de familie Van der Heyden tot Gent om de molen van de hand te doen.(4)

De verkopers zijn de volgende: Joanna Marie Magdalene, Marie Françoise en Marie Anna van der Heyden, allen kinderen van wijlen advocaat Robert van der Heyden tot Gent.

De koper is Laureyns van Daele fs. Cornelius, meester-molenmaker tot Stekene. Het goed is als volgt beschreven:

Een meulenbergh waervan den meulen daerop ghestaen hebbende van desen loopende jaere is afgebrant geleghen binnen de prochie van Wachtebeke in den wijck ghenaeemt ramontshoeck, abouterende oost lieven de caluwe zuyt jan baptist gheerts west jacobus van de winckele ende noort jan van peteghem met alsulcke overblijfsels van materiaelen het staende werck raeckende vande meulen ende d'huysagie die op den selven gront ofte meulenbergh staende emmers alsulck danighe gherechtigheyt als bijde het octroy danof ten minsten copie ofte extract autenticq ten daehe vande erffnisse sal worden aen den copeter ter handt ghestelt ter reserve alleene vande achterstellen van pachte den prijs van het draeyende werckende alle het ijserwerck ghedient hebbende aan het voornoemde draeyende werck alle het welke de vercooperighen aen hun selve sullen behauden

Andere gegevens:

- De koop is gedaan voor de som van 38 ponden grooten en 2 ducaten en een patacon in specie voor de vercoopers dienstmeid.
- De verkoopers zullen zuiveren de achterstellen van cheyns van een hoet tarwe ten proffijte van de heren van het ambacht.
- De verkoop is gedaan op 11 september 1742 en de erving op 21 september van het zelfde jaar
- De molen was het laatst in pacht bij Livinus de Caluwé.

Of de oude molenpachter, Livinus de Caluwé, de nieuwe molen nog heeft gehoord weten wij niet. Hij was immers toen reeds eigenaar van de Dorpsmolen samen met zijn twee zoons : Jacobus en Adriaen.

Dat de molen opnieuw opgebouwd is kunnen wij bevestigen aan de hand van een staat van goed.(5)

Het is de staat van goed opgesteld bij het overlijden van Joanna Philipine de Vos fa. Adriaens en Catharina Geerts. U ziet hier ook de naam

JUDOCUS DE CALUWE PACHTER (1748)

Wij hebben lang moeten zoeken wie die Judocus de Caluwé was. Er zijn immers tientallen Adriaens en Judocus de Caluwés op onze gemeente in die tijd. Met het samenschuiven van gegevens uit een volgende staat van goed zijn wij tot de volgende bevindingen gekomen: Judocus de Caluwé is de zoon van Adrianus en van

Joosijne Willems. Dit gezin komt niet uit Wachtebeke. Deze staat van goed betreft het tweede huwelijk van de houder. Vooreerst was hij gehuwd met Petronella Grijp fa. Jan, afkomstig uit Zomergem, waarbij hij twee kinderen heeft verwekt, Martinus en Marie Françoise. Uit zijn tweede huwelijk met Joanna Philipine de Vos zijn ook twee kinderen voortgesproten, Benedictus Joannes en Joanna, respectievelijk 5 en 2 jaar oud.

Geen enkel van deze vier kinderen is geboren te Wachtebeke. Zo kunnen wij opmaken dat het gezin hier te Wachtebeke is gekomen tussen 1746 en 1748. Zijn schoonvader en voogd woont te Zaffelare terwijl zijn toen reeds overleden schoonmoeder afkomstig was van Desteldonk.

Wij vermelden hier enkele gegevens welke betrekking hebben op de molen en zijn bedieners er van:

BAETE:

- Een boek met een zilveren slot en op de vier hoeken besleggen met zilver voor de somme van 1.18.0. grooten door de overledene tijdens haar ziekte overgedragen op haar dochttertje.
- Het sterfhuis moet nog van verschillende klanten voldoening krijgen.
- Het draaiende werk van de molen van wijlen Sieur Laureyns van Daele tot Stekene heeft de houder betaald 40 ponden grooten.
- De zeilen van de zelfde meulen samen met de ezels en de zakken zijn 8 ponden grooten waard.
- Aan Jan Grijp, zijn schoonvader uit het eerste huwelijk, nog een landpacht.

SCHULDEN:

- Pastoor van Bassevelde 3.10.0. grooten van een bezette rente
- An de weduwe van Sieur Laureyns van Daele tot Stekene 39.0.0 ponden grooten over 1 jaar en 9 maand meulenpacht.
- Begrafing met middelbare dienst.
- Rekening van dokter Pieter IJseboot.
- Aan Jan de Caluwé, zijn broer, de somme van 3.19.0 over levering van een "pestel en eene laste" te Schellebelle.
- Er blijft meer baete dan schuld samen 32.0.0 ponden grooten.

Lang blijft de molenaar niet alleen. Vier maanden na het overlijden van zijn tweede echtgenote huwt Judocus de Caluwé met Joanna Dierick fa. Jan te Wachtebeke op 14 mei 1748.

Hier worden nog twee kinderen geboren:

- Catharina Petronella, geboren te Wachtebeke 16 april 1749
- Judocus Franciscus, geboren te Wachtebeke 1 december 1750 (6)

Door het overlijden van Laureyns van Daele te Stekene

worden er in onze gewesten verschillende molens verkocht: te Moerbeke-Waas de "Moermolen" op de wijk Kruisstraat, en te Wachtebeke het "tKlein moleken" op de Ramonshoek.

VERKOOP VAN HET KLEIN MOLEKEN AAN JUDOCUS DE CALUWÉ (1754)

Deze koop van de molen "t klein moleken" wordt voor het eerste opgeroepen op 29 december 1753.(7) De verkoop heeft nogal wat beweging gebracht in de molenaarswereld. Wij geven hier de verschillende verhogingen samen met de personen die er op geboden hebben.

Instel 29/12/1753	op 266.13.4 p. gr.	Adriaen de Caluwé
	+ 4.0.0	Joannes Cornelis
20/01/1754	+ 2.2.0	Adriaen de Caluwé
26/01/1754	+ 2.0.0	Joannes Cornelis
	+ 0.4.0	Joannes de Caluwé
	+ 2.4.0	Judocus de Caluwé
26/06/1754	+ 8.6.8	Adriaen Sturm
	+ 9.0.0	Judocus de Caluwé
	+ 4.0.0	Adriaen Sturm
	+ 2.0.0	Joannes de Caluwé
	+ 2.13.4	Adriaen Sturm
	+ 2.0.0	Judocus de Caluwé
	+ 6.6.8	Adriaen Sturm
	+ 2.0.0	Joannes de Caluwé
	+ 6.6.8	Adriaen Sturm
	+ 2.0.0	Joannes de Caluwé
	+ 6.6.8	Adriaen Sturm
	+ 2.0.0	Judocus de Caluwé

De totale som bedraagt 335.6.0.9 ponden grooten betaald door Judocus de Caluwé op 7 juli 1754. De koper is de gewezen pachter; zijn pacht liep nog tot 1 juli 1755.

De molen is onbelast alleen met een rente van een hoet rogge en de windcheyns ten voordele van de heren van het Ambacht.

Nu kan de molenaar gerust zijn werk doen zonder dat er een hangijzer boven zijn hoofd hangt van een verkoop van een gepachte molen.

Zestien jaren doorklieft de molen het Wachtebeeks lucht-ruim met zijn wieken, bemaald door dezelfde molenaar, Judocus de Caluwé.

WEDUWE J. DE CALUWÉ - JOANNA DIERICK EN ZOON EIGENAARS VAN DE MOLEN (1772)

Op 18 september 1771 overlijdt Judocus de Caluwé op de leeftijd van 60 jaar en andermaal wordt een staat van goed opgesteld.(8)

De akte wordt verleden op 30 april 1772.

De veranderingen in de gezinssituatie zijn de volgende:

- Marinus de Caluwé, kind uit het eerste huwelijk, is nog steeds jong en niet gehuwd.
- Marie Françoise de Caluwé, eveneens kind uit het eerste huwelijk, is gehuwd te Wachtebeke op 27 september 1764 met Dominicus Dhooghe.
- Uit zijn tweede huwelijk zijn geen kinderen meer in leven, Benedictus, het laatste nog in leven zijnde kind, is enkele dagen voor zijn vader overleden.
- Uit het laatste huwelijk, met Joanna Dierick, is nog een kind in leven, Judocus Franciscus oud 21 jaar.

De voogden zijn: Martinus de Caluwé en Dominicus Dhooghe en zijn huisvrouw Marie Françoise de Caluwé tot Assenede, en Pieter de Caluwé, de broer van de overledene mulder te Assenede.

Wij vermelden hier enkel de gegevens die betrekking hebben op de molen. De staat van goed beslaat immers 16 bladzijden.

BAETE:

- De molen blijft onverdeeld eigendom tussen de weduwe en haar zoon.
- Er rust op de molen een rente op een geleende som van 200 ponden grooten in het profijt van Cornelis Bonne tot Gent.
- Zij hebben nog in eigendom een klein ingevallen huisje bij de molenberg gekocht van de heer pastoor en de armemeester van Wachtebeke.
- Hebben nog in eigendom 2 stukken zaailand genaamd de "molenstukken" ten oosten van de molenberg en nog een stuk land genaamd het "molenstuck".
- De overledene had tijdens zijn huwelijk aan zeven personen leningen toegestaan allen bezet op verschillende gronden.
- Het dierenbestand bedroeg: zes ezels, twee melkoeien, een vet en een mager varken, en al de hoenders met den haan.
- *Item noch eene somme van 18.0.0 ponden grooten soo vele gepresen is eene nieuwe molenasse gereet om in te stecken met een nieuwe pestel oock gereet om in te stecken ende een oudt last alsmede eenighe nieuwe schaelien volgens de prijsie van een mulder.*
- *Item noch eene somme van 17.3.4. soo vele op den meulen gepresen sijn alle sacken genomen op 20 goede en slechte d'afgekuiste zeilen van de molen, ses sacken tarwe vier sacken rogghe drei sacken bocqueyt en eene sack roggemeel.*
- Er is 90.18.0. ponden grooten te goed van onbetaalde leveringen volgens de meulenhandboek waarvan men waarschijnlijk maar 24.15.11 ponden grooten zal kunnen recupereren.

SCHULDEN:

- Nog drie jaar windcheyns voor de som van 3.15.0

ponden grooten.

- De prijs van een middelbare uitvaartdienst.
- Nog schuldig aan de broer van de overledene, Jacobus de Caluwé tot Overmere over gedane werken bij het sterfhuis.
- De overledene heeft borg gestaan bij de weduwe en de kinderen van Dominicus Dhooghe, zijn schoonzoon, voor het aankopen van een halve molen bij de abdije van Baudeloo tot Gent.

Er is een batig saldo van 453.10.9 ponden grooten wat in die tijd een klein fortuin was.

De weduwe Dierick blijft achter met haar zoon, Judocus Franciscus en houdt het molenbedrijf in stand.

Op 9 februari 1777 huwt Judocus Franciscus de Caluwé met Petronella Jacoba de Caluwé, dochter van Adriaen en Anna Marie Thoorens, molenaars op de Dorpsmolen te Wachtebeke.

Uit de samenvloeiing van deze molenaarsgeslachten worden 7 kinderen geboren:

- Joanna Maria
geb. Wachtebeke 08/05/1777
- Adrianus Franciscus
geb. Wachtebeke 09/10/1778
- Livinus
geb. Wachtebeke 09/11/1783
- Coleta Francisca
geb. Wachtebeke 29/11/1785
- Theresia Augusta
geb. Wachtebeke 07/08/1786
- Jacoba
geb. Wachtebeke 24/10/1787
- Rosalia
geb. Wachtebeke 21/05/1793 (9)

Het "klein moleken" blijft malen in alle tijdsomstandigheden. Na deze generatie de Caluwé volgt in 1800 een volgende generatie de Caluwé. Het is Adrianus Franciscus die in eerste instantie huwt met Theresia De Rijcke en vervolgens met Bernardina Van Hecke.

De laatste levensjaren van de molen zijn deze van de wereldoorlog 1914-18. Hij sneuvelt tijdens de oorlog, zoals menig jonge Vlaming aan de IJzer sneuvelde.

VOETNOTEN:

- (1) R.A.G. Familiefonds Della Faille Nr. 2497 (1712-1794) p.4
- (2) R.A.G. Assenede Nr. 1352 P. 205
- (3) R.A.G. Assenede Nr. 1145 p. 38
- (4) R.A.G. Assenede Nr. 1231 Losse stukken Nr. 1356 p. 44
- (5) R.A.G. Assenede Nr. 1152 p. 36
- (6) R.A.B. Parochieregisters Wachtebeke
- (7) R.A.G. Assenede Nr. 1375 losse stukken
- (8) R.A.G. Assenede Nr. 1162 p. 66
- (9) R.A.B. Parochieregisters Wachtebeke

17e
SAFARKENS
MARKT

14 AUG. 94

WACHTEBEKE

INHOUDSTAFEL:

Woord van de voorzitter

De staat van onze bevolking

Ten huize van Geraard Seyssens

De pottenbakkerij in de Groenstraat

De Wabeekse toale es wonderzoet

Veur wie eur geen geweld oandoet

't Klein moleken

Inhoudstafel

C. David

blz. 17

P. Hesters

blz. 18

M. Migom

blz. 20

P. Hesters

blz. 21

W. Creve

blz. 23

P. Hesters

blz. 28

blz. 32

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Carte figurative van de prochie Wachtebeke
gedelineert en ghemaeckt by my onderschreven ghe-
sworne Landmeter reiderende binnen Wachtebeke, naer
de waerachtighe ghelegenhheit ten vercoort van Ewre
Heere Phelipel van Abdye van St. Pieters nevens Gheet,
samma te vercoorten in Sijne Burchke als Koninghe 17^{den} Jaere
den Grave van Valois vercoort, de selve Carte ghelegent
in conformance van contracte in date 21^{den} Maye 1578
aenghgaen tusschen den Clouster van de Byloche,
den Phancier van St. Pieters Clouster by Ghent en
Jozef Steven van Iseghem my Licentiate desen 14
novembere 1618. D'ijdelsteck Ewre was anterteckent
P. De Vos met parlycke

Waarvan afschrift
Gent 21 maart 1768
Wachtebeke
71 van de veld

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen.

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Hesters, Stationsstraat 165, 9185 Wachtebeke, Tel. (09) 345 04 63

WOORD VAN DE VOORZITTER

*"Uitstekend goede en trouwe dienaar
Over weinig waart ge trouw
Over veel zal ik U aanstellen"*
Mattheus 25 Vers

Waarde Heemvrienden,

Deze profetie is voortaan ook toepasselijk op onze Heemkring. Door het ontslag van secretaris Patrick Waeytens en Dhustverantwoordelijke Maurits Buyle zaten wij danig in de rats. Redding brachten Guy Trangez die het ambt van Secretaris-Penningmeester overnam en André Dieleman die het beheer van ons Praatcafé-Documentatiecentrum zal waarnemen.

Het is inderdaad met de dood in het hart dat ik Patrick Waeytens' ontslag heb aanvaard. Van kindsbeen af had hij de microbe van de heemkunde meegekregen. Zijn vader was en is immers sinds jaren een momument in de Gentbrugse en Provinciale heemkring. Patrick's komst in het bestuur van onze Heemkring was dus beslist een welkome aanwinst. Jarenlang heeft hij punktueel het secretariaat en de fondsen van onze heemkring bijgehouden. Beroepsmatig doende in administratie en computers was hij de gedroomde medewerker om onze papierwinkel in goede orde te houden. Heemkunde blijft echter voor elk van ons een hobby en als men er niet meer de tijd of de motivatie kan voor opbrengen moet men afhaken. Zij het met leed, ik respecteer de beslissing van Patrick en blijf hem dankbaar voor al hetgeen hij voor onze kring deed. Ook als gewoon lid zal hij ongetwijfeld zijn steentje bijven bijdragen aan de bloei van onze vereniging.

Ook Maurits Buyle moest het spijtig genoeg omwille van te drukke familiale verplichtingen laten afweten. Maurits, de stille werker, wars van alle uiterlijk vertoon was hij steeds in de bres. Met zorg de bevoorrading van ons Praatcafé Den Dhust beherend, met veel ijver interviews afnemend om verhalen te schrijven over smokkelaars en andere pittoreske figuren. De faam van onze kring hooghoudend met diverse voordrachten over de smokkel door Frans De Block. Zolang er te werken viel konden wij steeds op hem een beroep doen, niets was hem te veel. Aan officiële huldigingen had hij echter een broertje dood. Zijn wel zeer speciale filozofische beschouwingen zullen wij missen in onze

vergaderingen en uiteraard nog meer zijn onverdroten werkkraft. In elk geval, Maurits, bedankt namens het bestuur en de ganse Heemkring. Mogen er rustiger tijden voor U aanbreken zodat U terug Uw krachten aan onze Kring kunt wijden.

Laten wij nu de schijnwerpers richten op onze nieuwe verantwoordelijken. Eerst wat terughoudend voor de zware verantwoordelijkheid heeft Guy Trangez zich met ongekende ijver op zijn werk gestort. In min dan geen tijd heeft hij zich ingewerkt. Intussen heeft hij de oorspronkelijk statuten van onze Kring herwerkt en aangepast zodat ze weldra, na een tweede lezing in het bestuur, definitief goedgekeurd en den volke kond gedaan kunnen worden. Zij zullen aan onze heemkring een nieuw elan geven in een poging de leden meer te betrekken bij de werking. Het volgende punt op zijn programma is de inventarisatie en merken van alle bezittingen van onze Heemkring. Met zijn verbeterde werkkraft en punktuele ordening moet dit zeker een succes worden. Wij mogen hopen dat Guy het vele jaren volhoudt de werking van onze Heemkring ten goede.

André DIELEMAN van zijn kant heeft het niet gelaten bij ergernis om de ietwat slordige aanblik van ons praatcafé. Met grote voortvarendheid heeft hij grote kuis gehouden zodat Den Dhust nu staat te blinken. Ook "den schoolhangar" werd opgeruimd zodat de inkom er nu ook fleuriger bijstaat. Als kenner van al wat lekker om drinken is heeft hij ook het bestand van de bar aangepast zodat niets U let om de eerste zondag van de maand eens binnen te lopen. Tussen 10 en 12 zijn er steeds sterke verhalen te horen over de tijd van toen of kaartsters om Uw krachten te meten aan de speeltafels. Met levensgenieter André zitten wij met onze Dhust voor jaren op rozen, voor zover de gemeente ook haar steentje wil bijdragen aan de instandhouding en de uitrusting van het gebouw.

Cesar DAVID
Kringvoorzitter

TEN HUIZE VAN: ACHIEL VAN NIEUWENHUYZE

Hij woont op Overslagdijk 25 en is gehuwd met Ivonneken, zo noemen ze haar op Overslag, dat doen we dus ook.

Na de kleuterklassen in het klooster ging hij naar de gemeenteschool in de Schoolstraat, eerst bij madame Dierick vervolgens bij meester Redant en meester Gysel. Zijn communie deed hij bij pastoor Seys, de voorbereiding bij pastoor De Wolf. Na de lagere school hielp hij thuis, want ze hadden een landbouwbedrijf, ofschoon het de bedoeling was dat hij verder zou studeren. Maar de oorlogsjaren werden spelbreker.

Wegens broederdienst werd hij vrijgesteld van de militaire verplichtingen, maar als compensatie kreeg hij van vadertje staat een ander cadeau. Gedurende vier jaar moest hij verschillende zaterdagen naar Gentbrugge om zich te bekwamen in het luchtafweergeschut.

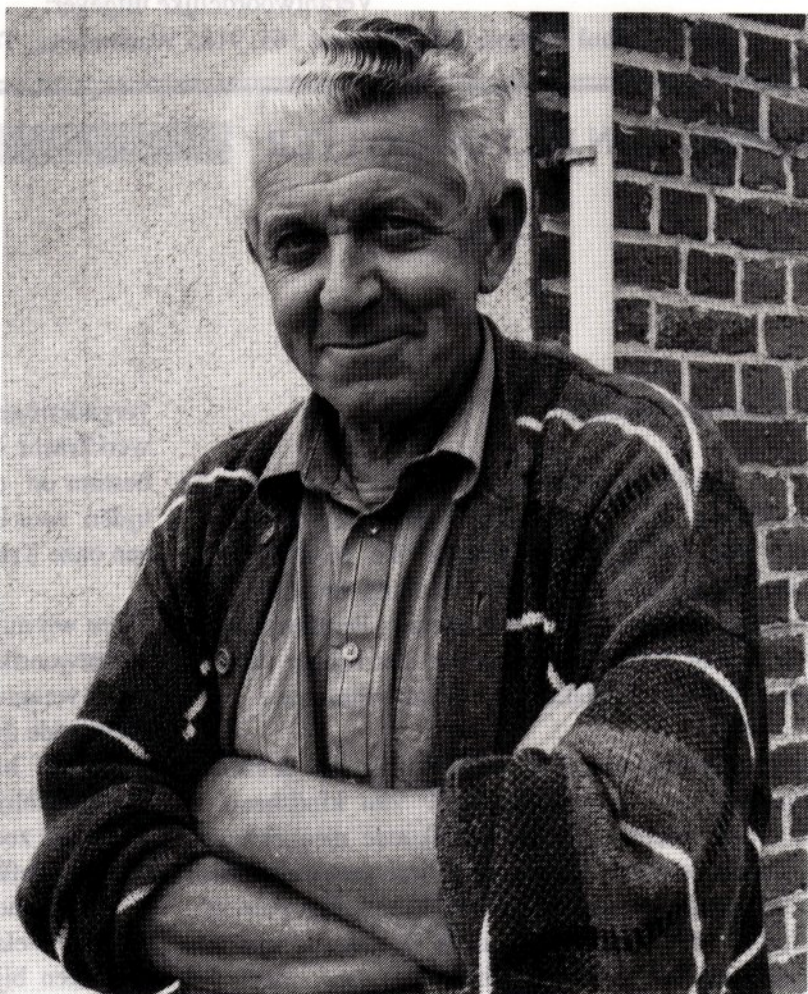
In 1948 werd hij muzikant bij Concordia en bespeelde een alto. Maar

door tegenslagen in de familie ontbrak de tijd voor de repetities en moest er na verloop van jaren mee stoppen. Dat was in de tijd van Florent Van Kerckhove.

Na hun huwelijk gingen zij wonen op de Oudeburgse Sluis waar ze een landbouwbedrijf uitbaatten tot 1974. Onmiddellijk daarna werd hij aangesteld als kraanman op de scheepswerven te Langerbrugge. Elf jaar en één maand was hij in dienst en op 1 oktober 1985, hij was toen 57, kon hij met pensioen.

Op Goede Vrijdag van 1980 zijn ze verhuisd naar hun huidig adres. Achiel is een rasechte Overslagenaar en een aangenaam verteller, o.a. volgende anekdoten.

- * Kerle Vei had gedurende de wintermaanden in zijn eng keukentje een slijpmachien in elkaar geknutseld zonder rekening te houden met de breedte van zijn achterdeur. Gevolg: het ding kon niet naar buiten en moest afgebroken worden.
- * Wiesken Purre timmerde zelf een kruiwagen in mekaar. Toen hij afgewerkt was kwam hij tot de vaststelling dat de tremen te dicht bij elkaar geplaatst waren zodat hij er niet kon tussen lopen.
- * Het geval van dorpskanonnier Edmond Willems. Bij vele gelegenheden zoals kermissen, jubilea en wielervedstrijden stelde Edmond zijn kanonnen op om de buurt te verwittigen dat een bepaald evenement begon. Het waren gietijzeren potten met een opening aan de zijkant onderaan. Die tuigen werden gevuld met carbuur (carbide) en vlas en papier, daarna goed aangestampd. Een lange pook werd gloeiend heet gemaakt op een vuur, een soort haard, en vervolgens in de opening gestoken. Het resultaat was: hevige knallen die men kilometers ver kon horen. Het behoorde tot de folklore van toen, die oudere mensen zich nog goed zullen herinneren.

M. Migom

IS ER EEN WEG TERUG?

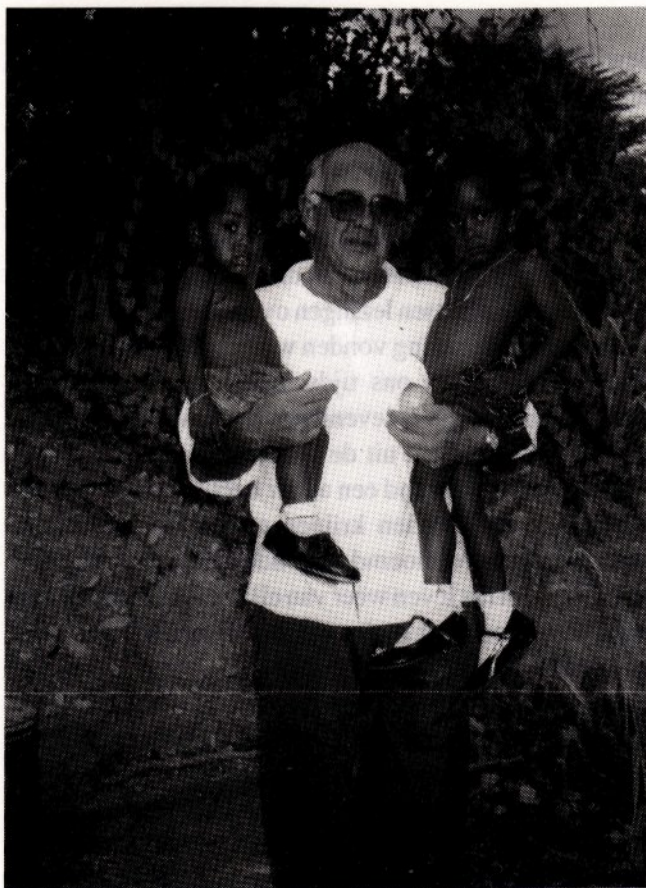
Raymond De Caluwé

Gewild of niet gewild is men in Wachtebeke, bij sommige families, betrokken bij de inlandse moeilijkheden in Haïti. Het toeval wil dat Raymond De Caluwé, priester in dat land, heden verblijft in zijn geboortehuis bij zijn broer André op de wijk Kalve. Om de drie jaar komt Raymond De Caluwé voor een drietal maanden in verlof bij zijn familie en vrienden. Bij die gelegenheid geeft hij dan op diverse plaatsen lezingen over de situatie in Haïti. Als heemkundige kring vonden wij het onze plicht, onze Wachtebekenaar, in ons tijdschrift aan het woord te laten. Zo komen zijn belevenissen en die van zijn dorpsgenoten in Haïti even uit de vergetelheid. Wij kunnen ons dan ook van dit land een ander beeld vormen dan de beelden die wij te zien krijgen op de televisie. Zijn woorden zijn onverbloemd en zonder sensatiezucht verteld. Zij geven het leven weer van elke dag in een land dat reeds vele jaren leeft onder een dictatuur. Wij laten nu Raymond aan het woord:

Ik ben geboren te Wachtebeke in 1936. De lagere school heb ik gelopen op de Walderdonk in de gemeenteschool. Daarna humaniora in het St.-Lievencollege te Gent; ik heb er de Grieks- Latijnse gestudeerd. Daarop ging ik naar het bisschoppelijk seminarie en volgde er twee jaar filosofie in Drongen en vier jaar theologie in het groot seminarie te Gent. In 1961 werd ik priester gewijd. Daarna studeerde ik nog vier jaar klassieke filologie te

Raymond op weg naar een buitenpost

Raymond samen met de kinderen

Leuven. Op 1 september 1965 mocht ik les geven in het college van Dendermonde. Daar heb ik elf gelukkige jaren doorgebracht als leraar Grieks-Latijn en antieke culturen. In september 1976 vertrok ik als scheutist kandidaat missionaris naar de Verenigde Staten van Amerika, meer bepaald naar Washington. Daar heb ik mij tien maanden voorbereid om naar Latijns-Amerika te gaan en meer bepaald naar Haïti. Ik ben in Haïti aangekomen in juli 1977. Als wij even tellen, ben ik aan mijn achttiende jaar bezig als missionaris in Haïti.

In feite heb ik in mijn achterhoofd altijd de gedachte gehad om mij enkele jaren ten dienste te stellen van de "derde wereld". Ik was eigenlijk zeer gelukkig als leraar en daarom is die beslissing meerdere malen uitgesteld geworden. Hoe dan ook, het kon een ander land geweest zijn maar het is nu Haïti geworden. Mijn voorkeur was toch Latijns-Amerika. Dit is een gans andere wereld; men kan geen enkele vergelijking maken met hier, met onze huidige denk- en leefwereld. Het vergt een grote aanpassing om als westerling daar te leven en te werken. Ik had het geluk in een klein centrum te belanden zoals wij dat noemen met de naam LOS-PALIS. Dit centrum is gesticht in 1958 door pater Richard Cocquyt uit Evergem. Deze was reeds lang in Haïti. Hij is de oom van de beenhouwer Gilbert Cocquyt uit de Stationsstraat in

Het voornaamste is de gezondheid. Wij drinken altijd gekookt en gefilterd water. Dit wil zeggen dat ik bij de mensen zelden iets ga eten of drinken. Als ik toch iets drink, is het meestal koffie, maar dan moet ik zeker zijn dat de koffie is opgegoten met gekookt water. Dit zijn voorzorgen die wij moeten nemen, zelfs na achttien jaar verblijf in die streek. Het grote gevaar in Haïti is malaria en tyfus koorts. Deze koorts heb ik in 1981 gehad en ik hoop ze nooit meer terug te krijgen.

Wat de voeding betreft, eten wij tamelijk Europees of Westers. Dat wil zeggen dat wij het inlands voedsel eten maar op een Westerse wijze klaargemaakt. Ik heb daar een Haïtiaanse huishoudster die vanaf mijn aankomst in dit land steeds mijn eten klaarmaakt en die weet wat een Vlaming graag eet en wat hij niet lust. Als er bezoek komt bij mij dan kan ik U verzekeren, dan eten wij biefstuk friet.

De rol van de kerk is in Haïti anders dan hier. De belangrijkste taak die wij als priester hebben is de vorming van mensen. Dit wil zeggen alle vormen van onderwijs en alfabetisering zijn zeer belangrijk. Wat een vorm van vertrouwen geeft, is onze inschakeling in de inlandse liturgie. In een viering in Haïti wordt er veel gezongen en gedanst. Ook wordt de werkelijkheid van elke dag met zijn zorgen en problemen, zoals het onrecht, in de kerk naar voor gebracht. De zondag van hier

Pater Richard Cocquyt

is ook een zondag van ginder, maar speciale feesten worden ginder formidabel gevierd. Op Moederkensdag, in de Goede Week, Pasen en Kerstdag (dat meer een Kerstnacht viering is) duren de vieringen vier tot vijf uur lang. Voor elk feest is de kerk te klein. De Haïtianen zijn zeer gelovige mensen; dat wil niet zeggen dat zij allemaal kerkelijk zijn.

Heeft men hier in het Westen van Europa maanden en weken als de indeling van het jaar, dan spreekt men ginder van het droge - en het natte seizoen. Tijdens het droge seizoen gaan wij de buitenposten bezoeken en dit van begin februari tot eind april. Dan zijn wij elk weekend in een andere buitenpost. Alles samen telt de parochie met haar zeven buitenposten een bevolking van ongeveer 30.000 mensen. Dit wil zeggen dat de mensen die buiten het centrumdorp willen huwen, dit moeten doen tijdens het droge seizoen in de periode dat wij naar de buitenposten trekken.

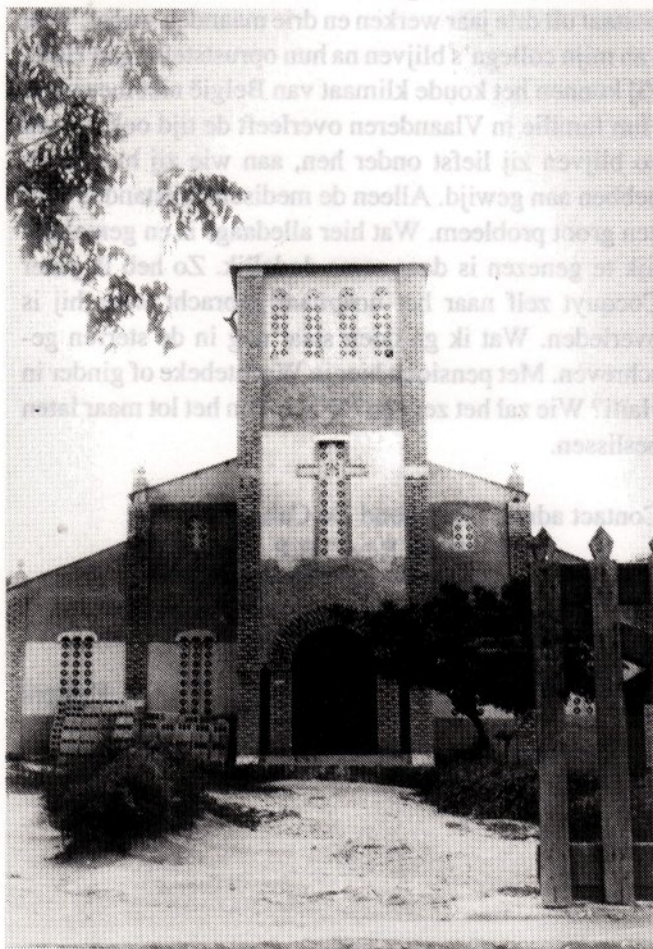
Dat betekent dat wij (om het overdreven uit te drukken) in die periode van het ene feest naar het andere reizen. Met ons gaat een Filippijnse dokter mee en een Vlaamse ontwikkelingshulpster uit St.-Niklaas. Wij gaan naar die buitenpost in groep, met vier, vijf of soms zes muilezels.

Huis in opbouw.

Een huis noemt men een KAY.

Dit is latwerk en wordt daarna met modder dicht gemaakt.

Kerk "Manman Bonye" (Moeder Gods) in Los-Palis gebouwd door pater Richard Cocquyt.

Wegen en infrastructuur zijn er niet. In mijn dorp is er geen electriciteit; voor de deur loopt een aardeweg. Mijn adres spreekt op de hoofdstad van Haïti, Port-au-Prince maar dit is een postbus. Ik zelf woon 150 km van de hoofdstad; dit is vijf uur rijden met de jeep.

De bevolking heeft zich georganiseerd in landbouwgroepen. Dit initiatief is in onze streek gestart en is volledig in inlandse handen. Enkele inlandse landbouwingenieurs werkten daaraan mee maar door de militaire dictatuur is dit alles weggefallen. Samen vormen zij een vierhonderdtal groepen waarbij wij zelf onze eigen inbreng hebben, maar waarbij de beslissingen altijd genomen worden door de landbouwers zelf. Landbouw van hier is niet te vergelijken met deze van ginder. De omstandigheden zijn zo verschillend dat wij met onze kennis daar weinig kunnen uitrichten.

Het grote werk van de Kerk bestaat er in de mensen aan te moedigen en te begeleiden. Dit wil zeggen dat het op de eerste plaats van hun eigen volk moet komen en daarom leggen wij de nadruk op hun eigen scholen met plaatselijke leerkrachten die wij helpen vormen. Wij spreken dan ook de taal van het volk, het Kreools. Deze taal wordt ook in de school onderwezen maar vanaf het vijfde jaar wordt ook het Frans onderwezen. Dit is ginder zowat de officiële taal. Ik heb terplaatse het kreools moeten aanleren. Het is een Vlaming die het kreools voor het eerst op schrift heeft gesteld. Ik heb de taal geleerd door in de eerste plaats de taal te horen spreken door het volk. Zelf heb ik zeker twee maand op de dorpel van mijn woning gezeten in de hoop dat de kinderen met mij zouden komen praten. Het zijn die kinderen die mij

de taal hebben bijgebracht. De Haïtianen hebben zeer veel geduld, zij gaan het U met handen en voeten uitleggen. Maar anderzijds moet gij zelf ook een grote inspanning doen; want gij zijt een buitenlander en ge moet het kreools leren. Met belangstelling te tonen voor hun taal, helpen zij u mee, maar gij moet onder hen integreren.

Kreools:

Se moun andeyo mwen yè
M' fèt nan bèl ti bouk yo rele Wachtebeke.
M' voye yon gwo bonjou bay tout moun
ki rete nan zon sa a konia la.
Pita na wè yon lot fwa si Bondye vle.

Nederlands:

Ik ben afkomstig van het platteland
Ik ben geboren in een mooi dorp dat Wachtebeke heet.
Aan iedereen die nu in die streek woont
zend ik de beste groeten.
Later zien we mekaar nog eens terug
als het God belieft.

De betrekkingen met de plaatselijke besturen verlopen gans anders. De drie laatste jaren onder de militaire dictatuur waren het ergst. Bij mijn aankomst in Haïti was het de familie Duvallier die daar de touwtjes in handen had. Wij hebben in de periode van mijn verblijf in Haïti maar zeven maanden min of meer een democratisch bestuur gehad. Al de andere tijd had 6 à 7% van de bevolking de macht in handen; deze deed er alles aan om de andere bevolking te verdrücken. De laatste drie jaren zijn er 4 à 5 duizend mensen gedood en zijn er 200 tot 300 duizend mensen ondergedoken in hun eigen land. Ook in mijn dorp heb ik gehoord dat mensen stokslagen kregen. Tegen die militairen en hun aanhang is niets te doen. De mensen ter plaatse, in onze parochie, weten genoeg aan welke kant ik sta. Ik heb zelfs nog getracht tussen te komen voor één of ander feit dat gepleegd was door de militairen. Doch het enige wat gij kunt doen is beleefd vragen; een eis stellen is er niet bij. Zelf leven wij in beperkte mate met een gevoel van onveiligheid. De militairen weten goed met wie ge praat en waarover er gepraat wordt. Ook de personen met wie ge in contact staat worden in hun doen en laten gevolgd. Zij weten ook waar en wanneer er vergaderingen gehouden worden en wat er op die vergaderingen gezegd wordt. Rechtstreeks durven wij niemand openbaar met woorden aanvallen. Vanop de preekstoel spreken wij over principes en algemeenheden van eerlijkheid, rechtvaardigheid en rechten. Een concrete aanklacht is onmogelijk zonder uw leven in gevaar te brengen. Zo is er een inlandse priester gevlucht naar Canada; later is hij terug gekomen naar een gans andere streek, waar men hem niet kende. Ook een

Vlaming werd het te heet onder de voeten; hij is moeten vluchten naar het buitenland. Er leven daar ongeveer slechts een vijftigtal Vlamingen in dit land. Wanneer wij eventueel met enkele vrienden samenkomen, wordt er nog altijd Vlaams gesproken doch wanneer er zich iemand anders in ons gezelschap bevindt spreken wij terug kreools.

De toekomst ginder is onmogelijk te voorspellen. Er zijn daar veel grote problemen en niemand weet wat er kan en zal gebeuren. Er zijn daar geen problemen met verschillende stammen of taalgroepen zoals in Rwanda of Centraal Afrika, het probleem is een politiek probleem.

Is er voor u nog een weg terug?

Ik zal nooit gewoon worden aan reizen. Op zulk een moment laat gij altijd mensen achter. Ik vind het lastig van ginder te vertrekken en naar mijn familie te komen hier in Wachtebeke. Maar het omgekeerde is ook waar. Ik hoop nu op mijn normale tijd opnieuw te kunnen vertrekken naar Haïti. Op een dag of veertien steekt het hem niet; mijn vertrek is voorzien in de tweede helft van oktober.

Hoeveel termen ik nog zal doen dat weet ik niet. Een term bestaat uit drie jaar werken en drie maanden verlof. Vele van mijn collega's blijven na hun opruststelling in Haïti. Zij kunnen het koude klimaat van België niet meer aan. Hun familie in Vlaanderen overleeft de tijd ook niet en zo blijven zij liefst onder hen, aan wie zij hun leven hebben aan gewijd. Alleen de medische bijstand is daar een groot probleem. Wat hier alledaags is en gemakkelijk te genezen is daar soms dodelijk. Zo heb ik pater Cocquyt zelf naar het hospitaal gebracht waar hij is overleden. Wat ik ga doen staat nog in de sterren geschreven. Met pensioen hier in Wachtebeke of ginder in Haïti? Wie zal het zeggen? Wij zullen het lot maar laten beslissen.

Contact adres: Raymond De Caluwé
"Mon Rêve" B.P. 1594
PORT - au - PRINCE
HAÏTI (W.I.)

P. Hesters

In de bibliotheek van de Gentse Universiteit berust een handschrift onder het referentienummer (HS) 901. Dit zestiende-eeuwse handschrift behoorde ooit toe aan de familie Theysbaert, woonachtig in het dorp van Wachtebeke, werd later eigendom van de heer Hye-Schoutheer, secretaris van de stad Gent, en kwam tenslotte in handen van de befaamde neerlandicus C.P. Serrure. Prof. Derolez van de Universiteit Gent verleende aan de auteur van het volgend artikel graag toestemming om copies uit het handschrift 901 over te nemen, waarvoor van harte dank.

Het artikel waarvan sprake is volledig van de hand van onze dorpsgenoot Kris Buyse. Zelden - om niet te zeggen nooit - hebben wij een dergelijk wetenschappelijk gefundeerd - ik zou wel zeggen - "nieuwte" aan de leden van onze Kring kunnen voorleggen. Alles wijst er op dat ook al in de tijd van de door "onze" Keizer Karel geregeerde 17 Provinciën, of iets later, cultuur in Wachtebeke werd bedreven en geapprecieerd. Wellicht was daarvoor meer inspanning nodig dan vandaag.

Wij danken onze jonge gelegenheidsmedewerker en hopen dat hij ons later misschien iets kan meedelen over het verloop van verdere onderzoekingen.

Wies Creve - 1994.

ZESTIENDE-EEUWS TONEEL IN WACHTEBEKE

EEN LITERAIR CURIOSUM UIT HET MANUSCRIPT VAN DANEEL THEYSBAERT

Toen ik een paar jaar terug materiaal bijeen zocht voor een thesis rond de Latijnse komediedichter Plautus belandde ik volslagen onverwacht temidden van het zestiende-eeuwse toneel, in Wachtebeke nog wel...

Door een gelukkig toeval botste ik namelijk in de handschriftenleeszaal van de Gentse Universitaire Boekentoren op een merkwaardig bundeltje handgeschreven teksten die enigszins onder het stof zaten maar waarop ik - in één van die blijkbaar luciede momenten die een student toch af en toe schijnt te hebben - de naam van onze gemeente meende te herkennen. Ik heb die eindverhandeling wijselijk enkele dagen aan de kant geschoven en begon - stupore crescente [= met stijgende verbazing] - het bundeltje te lezen, of beter, te ontcijferen. Dat bleek alvast geen sinecure. Het Nederlands uit die zestiende eeuw staat vanzelfsprekend tamelijk ver van de moderne omgangstaal en op de koop toe was het vrij onregelmatige handschrift voor mij eerlijk gezegd veel moeilijker leesbaar dan de meeste Latijnse teksten van middeleeuwse monniken.

Tot mijn grote verbazing ontdekte ik gaandeweg evenwel dat dit ongetwijfeld één van de meest waardevolle documenten was die Wachtebeke ooit moet hebben voortgebracht, althans wat literatuur betreft.

Op de eerste bladzijde is - zij het in archaische spelling - nog vrij duidelijk het volgende te lezen:

"Desen bouck begoort toe: Daneel Theijsbaert wonen te Wachbeke, dorp cest lievre a partient a Daneel Theijsbaert demorant à Wachbeque, devant le églieze".

Daaronder vindt men een soort 'familiewapen' waarin naast de naam Theysbaert ook twee voorwerpen verwerkt zitten, die veel weg hebben van een nijptang of passer en een pot.

[* Hoe we deze voorwerpen precies moeten identificeren is eerder problematisch. Vermoedelijk houden ze verband met het ambacht dat binnen de familie beoefend werd.]

Nader onderzoek leerde dat een zekere Daneel Theysbaert inderdaad - volgens het cijnsrenteboek van de St.-Pietersabdij van Gent uit 1612 - in het dorp van Wachtebeke woonde, meer bepaald op de hoek met de huidige Kerkstraat. [* In het augustusnummer van de Heemkundige Kring (1980) wordt daarvan trouwens melding gemaakt.] Dat de familie Theysbaert in de 16de en begin 17de eeuw in Wachtebeke geen onbekenden waren, blijkt overigens uit de talrijke bezittingen die ze hier in het centrum van de gemeente hadden en uit hun connecties met de Gentse aristocratie. Of dit echter dezelfde Daneel Theysbaert is aan wie het bewuste boek toebehoorde, is momenteel nog niet helemaal

duidelijk: mogelijk wel, al dient meteen opgemerkt dat er in hetzelfde handschrift nog één andere Daneel Theysbaert vermeld wordt en dat de teksten zelf alle van vóór 1600 dateren. Maar laten we het nu even hebben over de inhoud van dit document.

Het is een bijzonder merkwaardige bundel van een zeventigtal, meestal beschreven bladzijden (papier, geen perkament !). De inhoud ervan is zeer verscheiden en bovendien afkomstig van verschillende handen...

Het 'Theysbaert-manuscript' bevat ondermeer een bonte verzameling aantekeningen: allerlei rekeningen uit 1577 en de daaropvolgende jaren, m.b.t. het verpachten van weilanden en akkers, de verkoop van vlees, uittreksels uit het zogenaamde "heveninghe bouck", schuldbekentenissen, enkele paragrafen (wellicht een klad!) uit een brief, en dies meer. Niet meteen de meest boeiende lectuur zal men wellicht denken, maar, er is méér...

Temidden van deze vrij slordige - vaak zelfs doorgehaalde - aantekeningen, hoofdzakelijk van administratieve aard, treffen we echter ook een reeks

Franse spreekwoorden aan, die telkens voorzien zijn van een Nederlands equivalent. Samen met een Franse liedjestekst blijken deze "proverbes communs" in 1594 opgetekend te zijn door ene Michiel Theysbaert, de zoon van Daneel, die op dat ogenblik vermoedelijk in Gent studeerde en zich blijkbaar door een cursus Frans heen werkte.

Maar - last but not least - treffen we in dit handschrift ook twee zogenaamde "tafelspelen" aan. Dit zijn korte sketches in pure volkstaal: in onze ogen misschien ietwat triviale, maar illo tempore ongetwijfeld bijzonder populaire toneeltjes die bij feestelijke gelegenheden zoals Vastenavond en Driekoningen opgevoerd werden bij een stevige pint en een flink stuk vlaai.

Het eerste is een allegorisch toneeltje van een honderdtal regels, getiteld "Ghewonelicke Vruecht", dat omschreven wordt als "een tafel speelken van twee personagen om up der dry conynghen avond te spelen".

Het tweede is een iets langer stukje typisch volkse situatielied van "een man ende een wijf, ghecleet

Eerste hoog huis van links was de woonplaats van Daneel Theysbaert.

up zij boerssche". De titel zelf laat de inhoud al vermoeden.

In de vakliteratuur noemt men het "presentspelen" [*], omdat de opgevoerde dialogen uitlopen op het aanbieden van een geschenk ofte 'present': in het ene is dat een mispel, in het andere een doordeweeks ei, waarrond dan de meest gekke situaties ontstaan. De geschenken zelf worden vaak allegorisch verklaard, m.a.w. de mispel en het ei staan hier symbolisch voor respectievelijk de koninklijke deugden en... Christus' verrijzenis. Hoe dit allemaal in zijn werk gaat, hopen we u ooit zelf te laten ontdekken. Het ligt namelijk in onze bedoeling beide toneeltjes in een latere bijdrage integraal te publiceren, uiteraard voorzien van de nodige uitleg.

[* Zie hiervoor ondermeer de doctoraalscriptie van dr. P. Pikhaus, *Het tafelspel bij de rederijders*, 2 dln, bekroond en uitgegeven door de Koninklijke Vlaamse Academie voor Taal- en Letterkunde, Gent, 1988.]

Na deze "tafelspeelkens" volgt ook nog de levendig geschreven "clute", d.w.z. 'klucht' van "Nu noch", een pareltje uit onze renaissanceliteratuur, waarin een sullige echtgenoot ten tonele gevoerd wordt, die, op aansporen van een buurman en om aan de grillen van zijn tirannieke vrouw te ontsnappen, op al haar vragen en verwijten "nu noch" (d.w.z. 'toe maar') antwoordt en dus doet of z'n neus bloedt... De vrouw trapt er in en, overtuigd dat haar man werkelijk waanzinnig geworden is, haalt ze er zelfs de "paepe" (dorpstapoor) bij om de duivel in de arme man te bezweren. De pastoor raadt haar aan bij haar echtgenoot ootmoedig om vergiffenis te vragen en hem eens extra te verwennen met een lekkere maaltijd. Aldus geschiedt, maar de man en de buur zijn zo in de wolken over hun listig opzet dat ze wat loslippig worden zodat de vrouw uiteindelijk te weten komt dat ze grandioos bij de neus genomen werd. Met alle gevolgen vandien: het regent stokslagen en de brave man zit voor z'n verder leven ongetwijfeld voorgoed "onder de sloef"...

Deze drie toneelstukken zijn duidelijk ouder dan de rekeningen van 1577 en de Franse oefeningen uit 1594. Wellicht werden ze rond 1550 opgetekend door iemand uit de familie Theysbaert, vermoedelijk Adriaen, de vader van Daneel. Later werd het bundeltje papier dan wellicht als kladboek gebruikt

door Daneel Theysbaert en diens zoon Michiel, die de blanco bladzijden ertussenin gebruikten om er hun rekeningen in te schrijven of er hun Franse les in voor te bereiden. Papier was toen immers nog schaars en duur !

Door een gelukkig toeval bleven aldus niet minder dan drie literair erg waardevolle stukken rederijkerstoneel bewaard. Hoewel bijna zeker is dat ze rond het midden van de zestiende eeuw werden opgetekend, zijn ze wellicht ouder: misschien stammen ze zelfs uit de vijftiende eeuw ! Maar wat het precieze jaartal betreft, de feitelijke auteur of de rederijderskamer waartoe hij wellicht behoorde, beschikken we vooralsnog niet over voldoende gegevens om hierover een uitspraak te doen.

Bovendien, ook over de prangende vraag of de stukken ooit in Wachtebeke zelf werden opgetekend - wie weet zelfs opgevoerd ! - valt momenteel bij gebrek aan gegevens maar weinig zinvols te vertellen. Donec contrarium probetur... [= Tot er bewijs van het tegendeel geleverd wordt...].

Hoe dan ook, dit zestiende-eeuwse manuscript bevat dus niet alleen ongetwijfeld relevante informatie omtrent het Wachtebeekse bezitpatroon anno 1577, maar - en dit is uniek in onze annales - het is ook van onschatbare waarde voor het literaire patrimonium van de zuidelijke Nederlanden.

Kris Buyse.

Nota: De met * gemerkte tussenvoegingen zijn van de auteur.

De andere verduidelijkingen tussen [] zijn van ons.

Wies Creve.

ALLEMAAL BANDIETEN

Half oktober verscheen bij uitgeverij Clavis mijn nieuwste jeugdboek. Het draagt als titel 'Allemaal bandieten' en heeft als onderwerp de smokkel van boter en levend vee in ons grensgebied rond de jaren zestig.

Wie mezelf en mijn familie kent zal snel geneigd zijn de conclusie te trekken dat het een autobiografisch werk betreft. Dat is slechts gedeeltelijk waar.

'Allemaal bandieten' situeert zich op Overslag. Het ouderlijk huis van het hoofdpersonage bevindt zich rechttegenover de kerk, vlak bij het douanekantoor, op de grens met Nederland. Het is aan de Belgische zijde café, aan de Nederlandse zijde een fietsenmakerij. De herbergier-fietshersteller (én smokkelaar) heet Ro Kluize. Tot zover de duidelijkste parallel. De hoofdpersoon, aan wie ik me zeer sterk verwant voel, is Luc, een jongen van tien à elf jaar. Deze (medische?) ingreep was noodzakelijk vanwege de verhaalopbouw.

Het zal zo'n vier jaar geleden zijn dat het smokkelthema zich in mijn hoofd nestelde. Het woord 'smokkelen' bracht ik steeds in verband met geheimzinnigheid, spanning, avontuur, schrik, opluchting... Dé ingrediënten bij uitstek voor een meeslepend boek. Ik moest en zou een smokkelboek schrijven.

Maar hoe? Zolang ik het onderwerp niet kon losmaken van mijn eigen jeugdijaren zou er teveel nostalgie in doorklinken, het zou zoetsappig worden, in plaats van spannend.

Ik moest me breder informeren, loskomen van de eigen smokkelverhalen uit mijn jeugd. Ik kende ten andere maar één zijde van het smokkelaarsleven, die van de smokkelaar. Hoe stond het met de andere partijen? De douaniers, de rijkswachters, de politie?

De speurtocht naar bereidwillige vertellers begon. Niet iedereen kwam hier voor in aanmerking. Ik zocht informatie uit de eerste hand. 'Van horen zeggen' was niet goed genoeg.

Maar ook mijn informanten waren wel eens vooringenomen. Niettegenstaande mijn 'tram 4' behandelden ze me als een jong broekje. Ze hielden zich trouw aan de klassieke verhalen van 'smokkelaar ontsnapt aan douanier', 'vliegende brigade klist concurrerende smokkelaars'. Wanneer ik dieper wou spitten, naar de onderliggende mechanismen begon te vragen, deden sommigen alsof hun neus bloedde. Schermend met mijn doelgroep 'de kinderen', lukte het me soms meer inlichtingen los te peuteren.

De weduwe van een 'beestenkoopman' vertelde dat ze 'dienst hadden' van een douanier. Hij zei wanneer er geen controle langs de grens was.

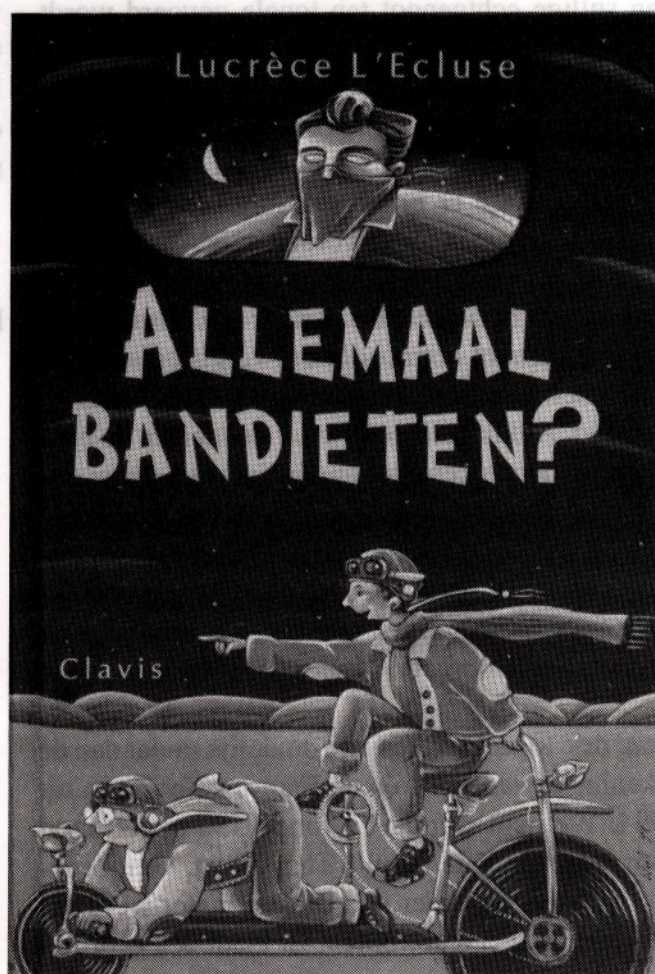
Een douanier wist met weinig woorden te zeggen dat hij soms eens iets door de vingers zag 'want daar hadden ze het niet breed'. Maar toen een smokkelaar zijn eigen broer kwam verraden heeft hij 'hemel en aarde verzet'

om de verrader op zijn beurt te kunnen klissen. Want hij vond dat er 'vuil spel' gespeeld was.

Naarmate ik zelf liet blijken meer te weten van wat zich achter de schermen afspeelde, verliepen de interviews vlotter, kwamen meer stukjes van de puzzel op hun plaats terecht. En naarmate mijn inzicht in het hele smokkelgebeuren groeide, groeide ook mijn verhaal.

Heel wat van de opgedane informatie zit uiteraard in 'Allemaal bandieten' verwerkt. De smokkel passages zijn, hoewel niet allemaal autobiografisch, geënt op echt gebeurde feiten, mij verteld door bereidwillige 'personages' uit het 'originele' verleden.

Het boek is opgebouwd vanuit twee verhaallijnen. Enerzijds is er het verhaal dat zich overdag afspeelt. Daarin is Luc de hoofdpersoon, het kind dat zich aanvankelijk van niets bewust is. Anderzijds is er Ro, de smokkelaar met zijn geheime nachtelijke leven. Elk hoofdstuk bevat een deel van beide verhalen. Eerst staan dag en nacht ogenschijnlijk los van elkaar, tot het voor de lezer stilaan duidelijk wordt wat de relatie is tussen Luc en Ro. Later in het boek krijgt ook Luc een vermoeden van wat er aan de hand is. Dat hij zichzelf én de lezer op een verkeerd spoor zet, komt uiteraard de spanning ten goede.

'Allemaal bandieten' is een geromantiseerde versie van de werkelijkheid. Personen die in werkelijkheid mekaar nooit ontmoet hebben, worden samengebracht. Feiten die zich op geografisch verschillende plaatsen hebben afgespeeld, gebeuren nu in hetzelfde dorp. Meer nog, wat zich op totaal verschillende tijdstippen heeft afgespeeld, heeft nu in één en hetzelfde etmaal plaats.

Personen die zich menen te herkennen zal ik moeten feliciteren, zij beschikken dan over meer fantasie dan ik. Hoewel, soms lijkt pure fantasie griezelig veel op de werkelijkheid.

Wat nu volgt is geen fantasie. Het zijn verhalen die ik kreeg maar niet in het boek gebruikte.

Ooit, ergens, verkocht de Nederlandse douane, 'under cover' zoals men dat nu zou zeggen, boter aan dragers met de opdracht: ga naar XYZ, daar zal de boter van jullie overgekocht worden. Onderweg echter kregen de dragers een aanslag. De rovers, nu rijkelijk voorzien van boter brachten de waar zelf over maar kregen op hun beurt een aanslag door de Belgische douane.

De eerste dragers, gedupeerd als ze zich voelden, kwamen informeren bij de Belgische douane. Toen bleek dat de rovers in opdracht handelden van de eerste opdrachtgevers, de Nederlandse douane. Die wou op deze manier twee keer geld verdienen aan dezelfde boter.

Douaniers, op stap met een vaars die ze aangeslaan hadden, sukkelden in een waterplas. Geen middel om het dier los te krijgen. Een quasi toevallige passant (duidelijk een van de oorspronkelijke smokkelaars) vraagt of hij kan helpen. Hij giet water in het oor van de vaars. Dat veroorzaakte zo'n reactie dat het beest zich zelf uit de waterplas werkte.

De douanier die me dit verhaal verschaftte, wilde hiermee illustreren dat de smokkelaar begaan was met zijn smokkelwaar. Het was meer dan zomaar 'marchandise' voor hem.

Met mijn vader in de rol van kreupele vaars demonstreerde een andere smokkelaar hoe hij het beest dat 'moeilijk op de gang was' kilometers ver ondersteunde om het toch heelhuids op zijn bestemming te brengen.

Douaniers zaten niet om een grapje verlegen. Bij een nachtelijke achtervolging stuiten ze op een vaart. Met zaklampen schatten ze de afstand tot de andere oever. "Jij bent de jongste," zegt de ene tegen de andere. "Jij moet eerst springen. Ik zal licht geven." Maar zodra de andere zijn aanloop nam en sprong, deed de oudste het licht uit zodat de jongste in de watergang terecht kwam.

De opdrachtgever, net als de smokkelaars bekend bij de

douane, durfde bij 'een' douanier navraag doen betreffende het gedrag van de smokkelaars. Als deze laatsten 'te lastig' waren, werden ze door de opdrachtgever afgedankt. Je moest als smokkelaar wel blijk geven van doortastendheid, maar rebellen werden niet geduld. Je moest je aan de spelregels houden.

Dwarse smokkelaars lolkten dwarsheid uit bij de douaniers.

Een koopmanszoon wou met zijn eigen ogen eens zien hoe beesten overgebracht werden. Hij mocht met zijn vader mee, ergens langs de Moervaart, om het hele gedoe vanop veilige afstand te bekijken. De verkenner, die steeds door een groep smokkelaars vooruit werd gestuurd, rook echter onraad: daar stonden twee gestalten die er niet moesten staan. Kommiezen?

Onverwijld werd rechtsomkeer gemaakt en een andere oversteekplaats gekozen.

Geen 'show' voor de koopmanszoon.

Een douanierszoon aangetrokken door de schijnbaar gemakkelijke manier waarop smokkelaars een zakcentje verdienden, wilde, buiten medeweten van zijn vader om, ook een graantje meepikken van de botersmokkel.

Die nacht ontsnapte de verkenner ternauwernood aan een aanslag. Hij kon echter zijn groep bereiken en in versneld tempo, langs een omweg, ging het richting bestemming. De douanierszoon, niet getraind zoals de 'oude rotten' was als eerste buiten adem. Hij is daarna nooit meer meegegaan. Het was hem te lastig.

Geen spectaculaire verhalen, dat geef ik toe. Het zijn eerder anekdotes die losstaand van elkaar verteld een groot deel van hun spanning verliezen. Wanneer ze in een groter geheel gebed zijn, winnen ze echter aan kracht, ze krijgen meer betekenis en beïnvloeden mekaar.

Veel leesplezier met 'Allemaal bandieten'.

Lucrèce L'Ecluse

ZONDAG 6 NOVEMBER 10-12 uur.

Praatcafé-Documentatiecentrum DEN DHUST

Rechtstro 39 WACHTEBEKE

VERNISSAGE Jeugdboek "Allemaal Bandieten"

Spannende smokkelverhalen door Lucrèce L'ECLUSE

De Heemkring verwelkomt U met een pittig drankje.

Warm aanbevolen

DE WABEEKSE TOALE... (2e deel)

Bij onze inleiding in het driemaandelijks mededelingsblad van onze Kring hebben wij het deerlijk mi gehad.

1 Als wij schreven dat de gepubliceerde lijst verre van volledig was, vergaten wij ook te vermelden dat wij nog wel enkele bladzijden in voorraad hadden. Een paar daarvan volgen nu. (Er komen er nog.)

2 Wij dachten dat wij misschien wel enige "samenwerking" vanwege "Wabekenaren" konden verwachten. Eerlijk: vele van de volgende bladzijden zullen door die medewerkers aangebracht zijn.

A **goedzeugendeg** (= op z'n dooie gemak, zonder er verder bij na te denken)

S **moefe** (= nogal opgeblazen, weinig appetijtelijke vrouw)

S **moene** (= nogal opgeblazen, weinig appetijtelijke vrouw)

S **oepeteisken** (= opgemaakt modepopje)

W **kullen** (= plagen)

A **nieveranst** (= nergens)

A **nieverst** (= nergens)

S **snuitdoek** (= grote, meestal zwarte of donkerblauwe overgooisjaal, die hoofd en schouders bedekt)

S **steekkie** (= vrouw met wie moeilijk is om te gaan, die dus bij het minste argwaan de horens opsteekt)

A **stuik 't zelfde** (= precies hetzelfde)

S **zenders** (= assesintels)

S **schrabielden** (= assesintels)

S **utsekluts** (in de uitdrukking: gool [spreek uit als in koolen] den utsekluts = het hele zootje)

A **van essentendent** (= van het begin tot het einde)

A **geen avanse** (= 't is niets gekort)

A **den bok es vet** (= 't is voor mekaar)

W **smoefelen** (= vlug en schrokkerig eten)

S **potse** (= muts)

A **da goa lijk 'n lierken van 'n cens** (= dit gaat werkelijk heel vlot)

A **ze goan d'er eindelijk de lappen op leggen** (ze trouwen nu ten langen laatste)

A **ij doe in 't lijnwoad** (= hij houdt zich met verschillende vrouwen tegelijk bezig)

A **in iemands ruipen schijten** (= iemand een pad in de korf zetten)

W **polsen** (= door het water waden)

S **zwalpei** (= een meestal dronken brasser)

A **ze zoe em graujd opeten** (= ze zou hem rauw lusten)

S **mokke** (= lief, alleen van de vrouwelijke gezegd)

W **wallebakken** (= brassen, orgieën houden)

S **koeketiene** (eigenlijk de ruiten tien bij het kaartspel; wordt gebruikt als aanduiding van - meestal - iemands bijzit)

S **ertes** (= harten - bij het kaartspel)

S **kluivers** (= klavers - bij het kaartspel)

S **koekes** (= ruiten - bij het kaartspel)

S **pijkes** (= schoppen - bij het kaartspel)

S **ambetanterik** (= vervelend iemand)

S **neegliezenteoord** (= iemand die zijn [of de] zaken verwaarloost)

A **ij moe zijn broo nog muiken** (= hij moet zich nog voorbereiden, hij heeft nog wat tijd nodig voor hij er aan begint)

A **malgereee** (= niettegenstaande alles... waarschijnlijk een verbastering van het Franse "malgré tout")

S **kopken** (= postzegel; de oorsprong van dit woord is te zoeken in de afbeelding op de meeste zegels)

S **dsoozemiene** (= jasmijn, sering)

A **bijkant** [of] **bijkant** (= bijna)

A **gesmonken vangen** (= uitdrukking gebruikt bij het [niet zo propere] jongensspel waarbij men kleinere mannen met gesloten ogen op een bepaald moment, al kruipend over de weide, met de vlakke hand in koeiedrek liet pletsen: er werd de dupe vooraf wijsgemaakt dat de vogels, genaamd "gesmonken" [ges = gras] alleen op die manier te vangen waren)

A **schijtsen leggen** (= jongensuitdrukking bij het springen over beken; de eerste flinke springer legde het zo aan boord dat aan de overkant een graszode loskwam: als de tweede of de derde in de rij zijn voet op dezelfde plek liet neerkomen bij het springen, gleed hij onvermijdelijk het water in)

S **tsjonk** (= samengeperste klomp: b.v. tsjonk stroo, tsjonk ges)

W **vijsten** ("zitten vijsten" = doelloos rondhangen)

S **paddekluts** (= pas uitgebroede vogel, nog zonder pluimen; wordt overdrachtelijk ook wel gezegd voor een heel klein kind, of verachtelijk voor een zeer teer en zwak iemand)

S **patsoofd** (= nogal simpel iemand, die er bovendien ook niet al te knap uitziet)

S **spek** (= ulevel, karamel, suikerballetje)

S **botterstamper** (= ulevel voornamelijk met boter bereid)

S **schoajschijtere** (= bangerd)

A **ij ligt te** (= hij is voortdurend bezig; in uitdrukkingen als: "ij ligt te klagen", "ij ligt altijd moar te zoagen", "ij ligt altijd moar te bellen"...))

S **klotterspoan** (= rammelaar voor kleuters)

S **getrek** (= gespan; iemand die met heel wat aankomt wordt soms begroet met: "ij es doar mee gool zijn getrek")

S **slets** (= pantoffel)

W **dikooren** (= meestal in een zetel, zitten suffen)

S **letse** (= lits [om mantels op te hangen])

S **rufte** (= rekel, meestal van jongens gezegd)

S **zoanpot** (= bruine aarden kruik, van diverse afmetingen, waarin meestal gezouten levensmiddelen bewaard werden)

A **toope** (spreek uit als in "koolen" = tezamen)

- S **kwapse** (= gezwel; aan de kaak bij kiespijn b.v.)
 A **strabant** (= stresserend, aanhoudend gespannen)
 S **appeltrout** (= appelmoes)
 S **purre** (= puistje, pukkel)
 S **lurre** (= onverzorgd persoon)
 A **ij schiet blak** (= hij komt eindelijk te voorschijn)
 A **blak** (= open en bloot; vooral over het landschap gezegd)
 W **tsjuuken** (= zuigen)
 S **tuute** (= fopspeen)
 S **eukenei** (= zeer klein iemand: van "uk" en "ei")
 A **pertig** (= er knap voorkomend)
 A **ejje 't ooit zoo graujd g'eten?** (= heb je het ooit zo flagrant meegemaakt?)
 S **tsiepkens** (= kuikens)
 S **berd** (= afsluitpaneel; kan ook schab betekenen)
 S **nestei** (= een verwaand, vervelend, verwend "nest")
 S **stoffel** (= botterik)
 A **op nen griep puien** (= blijkbaar de griep [of een andere ziekte] zullen krijgen)
 A **ij scheet em verloren geweg** (= hij moest om de haverklap het toilet opzoeken; hij had erge diarree)
 A **ruipen doen 't gat guipen** (= uitdrukking voor spijzen die het flatuleren bevorderen)
 W **feuten** (= veel moeite doen, het lastig hebben)
 A **kleine feut** (= mens van kleine gestalte)
 A **den boer avetuurt 'n kezze** (= ik hoop door een gewaagde inzet toch winst te halen: vooral gezegd bij kaartspel)
 S **kezze** (= kers)
 S **moale [of] scholmoale** (= tas, boekentas)
 S **karnassiaire** (= lederen boekentas)
 A **da mesan nie** (= dat geeft niet, dat kan geen kwaad)
 A **da es iet gescheten** (= dat is me nogal wat)
 S **trasse** (= inhalige vrouw)
 A **in 't wissche** (= in de dwarsrichting)
 W **batavieren** (= geweldig te keer gaan)
 S **blaffeture** (= vensterluik)
 W **dudderen** (van koude = rillen)
 W **verschinkelen** (= struikelen, wèl zo: "ij verschinkelt em")
 W **stuiken** (= zwaar vallen)
 A **ze zit in geen goe vel** (= haar gezondheid is verre van goed)
 S **gesgeete** (= dom en onnadenkend wijf)
 S **pieselle** (= peterselie)
 A **d'er zit 'n kreitsjen op** (= daarmee is iets raars aan de hand, dat is geen zuivere koffie)
 A **mee al da geneuk...** (= met al die onnodige omhaal...)
 S **flajuut** (= eerder teergebouwd en zeker niet krachtig manspersoon)
 A **Peetsen Uik** (Peetje Haak = een ingebeelde demon die met zijn haak uit de diepte kwam om je in het water te trekken, als je er te onvoorzichtig dicht bij kwam: werd gebruikt om kinderen bang - en dus voorzichtig? - te maken)
- A **opiendeg** (= lichtgeraakt)
 S **ruilok** (= vies uitziend, onverzorgd mannelijk personage)
 A **nieveneuzen en pompfluiten !** (werd geantwoord als iemand wat vroeg waarop men hem eigenlijk geen antwoord wou geven)
 S **nieveneuze** (= nieuwsgierigaard)
 S **lochtink** (= moestuin)
 S **fruns** (= neus)
 W **eeken** (= jeuken)
 A **riemeligen vaneen** (= helemaal aan flarden)
 A **noes** (= schuin)
 S **durpel** (= drempel)
 A **geschaluind** (= gekwetst, lelijk toegetakeld)
 W **dsjakkeleuren** (= spelenderwijze vechten, trekken en sleuren)
 S **moutersnest** (= heimelijke reserve)
 S **bucht** (= rommel)
 S **kneut** (= knoest, gewricht: "elleboogkneut")
 S **epsekneut** (= been met ietwat aangebleven vlees van een ham)
 S **knurre** (= royale moot of snede: "'n knurre brood")
 W **slieren** (= glijden)
 A **loef geven** (= steeds toegeven of aanmoedigen om verder te doen)
 W **mooschen** (= morsen, verbrassen)
 W **welkeren** (= lichtjes uitbakken, vnl. hesp of spek)
 A **steeg van afgaan** (= niet licht over de brug komen, vooral niet als het om geld gaat)
 S **zeventeen** (= moeilijk te bevredigen iemand)
 S **pieruus** (= parkiet)
 A **ij eet an zijne mei** (= hij zit er nu mee)
 A **ij eet an zijn flessche** (= hij zit er nu mee)
 A **ij eet an zijne schrepere** (= hij zit er nu mee)
 A **z'et kleur van d'eilig' irde** (= ze heeft helemaal geen gezond kleur, ze ziet er slecht uit)
 W **knotteren** (= vergenoegde knorgeluidjes maken)
 S **luiszak** (= onverzorgd, zelfs smerig man)
 W **kneinzen** (= knarsen: tussen tanden, maar ook tandraderen !)
 A **op nen teut stoan** (= omhoog gericht)
 A **teut krijgen** (= een pak slaag oplopen)
 W **trijpelen** (= ter plaatse trappelen; om b.v. losgeharkte teelaarde vast te trappelen)
 W **flakeien** (= vleien)
 A **stront wie eet er ui gescheten?** (= waar haal je het uit om zo hoog van de toren te blazen?)
 A **iemand nen kloot aftrekken** (= iemand zwaar in de luren leggen, en dan niet in de onschuldige zin)
 A **deuzig** (= suf)
 W **frutselen** (= frommelen, aan iets morrelen)
 S **tingels** (= netels)
 W **tingelen** (ij ee em getingeld = hij is in aanraking met brand netels gekomen)
 S **mosbie** (= hommelm [koekoekshommel?])
 W **bamboeseren** (= er op los leven, geld zomaar over de balk

- gooien)
- S **bamboeseur** (= iemand die er maar op los leeft)
- A **ij es de keute af** (= hij is aan 't einde van zijn krachten)
- W **mijzelen** (= eigenlijk nog iets minder dan motregen)
- W **schetteren** (afgeleid van trompetgeschetter: wordt meest gezegd van hel, snel en luid praten)
- W **boezeneren** (= het er op niet al te galante wijze goed van nemen, zijn geld onbezonnen opmaken)
- S **inte** (= mep, slag; in de uitdrukkingen: "ij gafd' em doar 'n inte" e.d.)
- W **deisteren** (= doelloos ter plaatse blijven trappelen)
- S **pielewuimer** (= nogal dwaas en simpel persoon)
- S **tsjoeze** (= speen, iets om aan te lurken, ook gezegd van slappe snoepjes)
- W **tsjoezen** (= aan iets lurken)
- W **busselen** (= vechten)
- A **iets doen zonder irge** (= iets verkeerd doen zonder kwaad opzet, zonder er eigenlijk op te letten dus)
- A **nem !** (= hierzie, je hebt het hier; ofwel met beslistheid, ofwel nogal boos iets doorgeven of tonen)
- W **sturrelen** (= met horten en stoten, soms ietwat opvliegend, de repliek aan iemand geven)
- A **sluts** (= zwakjes, zich niet goed voelen, krachteloos)
- S **rampe** (= deel van de schutterswip)
- A **ij ee ze van de peeze** (= hij zit er goed voor met wat hij heeft, vnl. in het kaartspel gezegd)
- W **verlutsen** (= van zijn plaats krijgen)
- A **ij oa elve** (= hij had zijn stap niet, hij kreeg niet waar hij op rekende)
- A **'t stoa wit** (= het is al koek en ei)
- W **wallebakken** (= de bloempjes op ongepaste wijze buiten zetten)
- S **wallebakker** (= iemand die te ongepast de bloempjes buiten zet)
- W **meutelen** (= morrelen)
- S **neutepeteut** (= kind dat graag mokt)
- A **op den bots** (= op goed kome het uit)
- S **leugemete** (= leugenachtige vrouw)
- S **patatschelder** (= aardappelmesje)
- A **z'es tegen den oek van 't tuifel geloopen** (= ze heeft er dus een gezwel aan over gehouden) = ze heeft al een dik buikje, men kan goed zien dat ze in blijde verwachting is)
- A **reien en rotsen** (= rijden van het ene punt naar het andere, bijna zonder rust)
- S **mastelle** (= rond broodje, gemaakt van [in de laatste tijd] sandwichdeeg, met in het midden van de bovenkant een putje. Vroeger was het van masteluin gebakken, en werd hoofdzakelijk aan kraamvrouwen gegeven)
- A **blak** (= open en bloot; vooral gezegd wanneer het over de beschrijving van een landschap gaat)
- A **ij schiet blak** (= daar is hij eindelijk; hij was al veel te laat, maar daar is hij dan toch !)
- A **iemand uit zijn kot loaten kommen** (= hem uitdagen om toch maar iets te doen of toch maar iets te verklappen)
- A **eewillig** (= eigenzinnig)
- A **uivallig** (= weinig verzorgd, zeker vergeleken bij vroeger)
- S **irrebeze** (= aardbei)
- S **beze** (= bes; ook wel gezegd m.b.t. een beminnelijk kind)
- W **beezen** (= heel snel lopen)
- A **'t oar uit de pense** (= geweldig woest; vooral gebruikt om vechtpartijen te beschrijven)
- S **pense** (= buik, onderlijf)
- A **'t oar deur de mutse** (= zeer intensief, zonder veel op anderen te letten: "ze vrejen 't oar deur de mutse")
- A **doarvangoande** (= wat dat betreft)
- S **luimen** (= kuren; in de uitdrukking: "ij ee weer ne keer zijn luimen")
- S **korteresse** (= gebrek aan iets)
- A **'t roei mij op** (= ik heb er oprispingen van)
- A **deuzig** (= suf, verdoofd)
- W **roefelen** (= rommelen)
- W **deisteren** (= doelloos heen en weer lopen)
- W **truntelen** (= opzettelijk traag aan iets beginnen)
- S **kloffers** (= houten holleblokken, klompen)
- A **ij zit mee de kloppers** (= hij is erg bang)
- S **vlurrink** (= vleugel [van vogels])
- S **fijnoore** (= fijn oor: iemand die alles haarfijn bekijkt)
- A **paretten verkoopen** (= dwaze dingen doen om eventueel de aandacht af te leiden)
- S **teut** (= puntig of stomp omhoogstekend uiteinde)
- W **verdemmeleren** (= naar de vaantjes helpen, verwoesten)
- W **komméren** (= achterklap verkopen)
- W **misteuteren** (= iets verkeerd aanpakken)
- W **figgelen** (= snijden met korte op- en afbewegingen)
- S **kroete** (= korst)
- S **tsjoep [of] tsjoepken** (= meestal bolrond voorwerp bovenop een ander voorwerp)
- S **lotsoore** (= iemand met wijd uitstaande oren)
- S **dots** (= samengeknepen klomp, b.v. garen, breiwool, haar)
- S **piele [of] pieleken** (= stukje vlees)
- W **pietsen** (= peuteren)

Wies Creve - 1994

STAAT VAN ONZE BEVOLKING

HUWELIJKEN 3E KWARTAAL 1994

- 21/05/94
 VERSCHRAEGEN LUC Begoniastraat 11 Lochristi
 CHALMET NATHALIE Langelede 17a Wachtebeke
 27/05/94
 CELIE HERWIG Winkelwarande 44 Gent
 VAN ASSEL VERONIQUE Langelede 83 Wachtebeke
 03/06/94
 VERCAUTEREN DIRK Oude baan 13 St. Niklaas
 DE MUNCK SIGRID Smishoek 22 Wachtebeke
 10/06/94
 PLASSCHAERT LUC Vinkenstraat 7 Wachtebeke
 ROAEN MARIE LOUISE Vinkenstraat 7 Wachtebeke
 10/06/94
 LAERMANS TOM Hammelburgstraat 8 Torhout
 COOLS SABINE Begonialaan 16 Wachtebeke
 10/06/94
 VAN HAELTER GINO Ramonshoek 16 Wachtebeke
 DE VOS RIA Ramonshoek 16 Wachtebeke
 17/06/94
 MEIRSMAN MARIO Smalle Heirweg 43 Lochristi
 MARROYEN NANCY Dorp 81 Wachtebeke
 25/06/94
 POLI ADRIANO Langelede 58 Wachtebeke
 GOOSSEN PETRA Langelede 58 Wachtebeke
 01/07/94
 WAUTERS MARC Overslagdijk 1 Wachtebeke
 DE RYCKE HILDE Zuidledeplein 13 Gent
 02/07/94
 VUYLSTEKE BART Molenhoek 81 Wachtebeke
 VAN DE WALLE KATHY Tulpenlaan 7 Wachtebeke
 09/07/94
 VERVAET JAN Rechtstro 43 Wachtebeke
 CÂRREIN KATHY Rechtstro 43 Wachtebeke
 15/07/94
 DROESBEKERONNY Spoorwegstraat 18 Wachtebeke
 DE BAETS SABINE Spoorwegstraat 18 Wachtebeke
 15/07/94
 DE PAUW WIM Mendonkdorp 15 Gent
 MINNEBO SANDRA Dorp 16 Wachtebeke
 05/08/94
 VANKERKVOORDE WIM Stationsstraat 174 Wachtebeke
 DE COCK INGEBORG Stationsstraat 174 Wachtebeke
 12/08/94
 UYTENDAELE PASCAL Kan. P.J. Triestlaan
 Lochristi
 DE BRUYNE SABINE Langelede 78 Wachtebeke
 20/08/94
 CASNEUF PIET Lucas de Heerestrat 71 Gent
 DE LETTER GREET Cornilstraat 32 Wachtebeke
- 27/08/94
 DE CLERCQ MARC Dorp 7 Wachtebeke
 DE GUCHTENAERE ARLETTE Keurestraat 23 Gent
 27/08/94
 HILLAERT MANUEL Lijsterstraat 38 Wachtebeke
 BOONE NANCY Nieuwestraat 2 Wachtebeke
 02/09/94
 STEEL JOZEPH Overslagdijk 2 Wachtebeke
 CZARNECKA MALGORZATA Overslagdijk 2 Wachtebeke
 02/09/94
 VAN AS MARINUS Sint-Elooiopolder 11 Wachtebeke
 DE BEER JACOBA Sint-Elooiopolder 11 Wachtebeke
 23/09/94
 CORTVRIENDT WILLY Burg. Van Pottelberghestraat
 1 Wachtebeke
 SAEY LINDA Burg. Van Pottelberghestraat 1 Wachtebeke
 30/09/94
 VAN HECKE FRANKIE Kleistraat 33 Wachtebeke
 MINGERS ANGLIQUE Kleistraat 33 Wachtebeke

OVERLIJDENS VIERDE KWARTAAL

- Wachtebeke 16/06/1994
 SCHELFHOUT MARIA, wed. Kamiel van de Velde,
 geb. Zaffelaere 01/04/1909, Moervaartheem Meersstraat,
 85 j.
- Wachtebeke 18/06/1994
 THIELEMANS JULIA, wed. Jean Gillis, geb. Laarne
 05/12 1911, Klooster Dorp, 83 j.
- Wachtebeke 29/06/1994
 VAN ROSSEM GABRIELLA, wed. Desiré Bonne,
 geb. Lokeren 20/11/1904, Moervaartheem Meersstraat,
 90 j.
- Lokeren 30/06/1994
 CORNELIS OMER, echtg. Anna Maes, geb. Zeveneken
 03/03/1941, Dennelaan, 53 j.
- Gent 10/07/1994
 RAEMDONCK RENE, wedn. Irma Lippens, geb.
 Wachtebeke 07/04/1905, Langelede, 89 j.
- Gent 10/07/1994
 GYSEL VICTORINE, wed. Octaaf de Geest, geb.
 Wachtebeke 12/11/1905, Melkerijstraat, 89 j.
- Wachtebeke 11/07/1994

VEELAERT MAGDALENA, wed. Cesar Delaruelle, geb. Wachtebeke 20/04/1909, Rusthuis Ten Berge Dorp, 85 j.

Lokeren 13/07/1994

VAN DRIESSE STEFAAN, zoon van Patrik en Sabine Vergeylen, geb. Lokeren 20/05/1994, Molenstraat Lokeren, 2 m.

Wachtebeke 20/07/1994

BRACKE GERMAINE, echtg. Achille De Bruyne, geb. Wachtebeke 17/07/1914, Rusthuis Ten Berge Dorp, 80 j.

Wachtebeke 21/07/1994

DE VOS NORBERT, echtg. Annie Van Damme, geb. Lochristie 17/05/1944, Krokussenlaan 10, 50 j.

Terneuzen 28/07/1994

DE LA COURT MARIA, geb. Overslag Zeeland 07/05/1897, Dorpstraat 25 Overslag Zeeland, 97 j.

Wachtebeke 30/07/1994

VAN DE VOORDE ROGER, echtg. Godelieve Van Bastelaere, geb. Wachtebeke 22/01/1933, Groenstraat 34, 61 j.

Gent 31/07/1994

ROTTIER ALBERT, echtg. Cecile Clemminck, geb. Moerbeke-Waas 27/11/1920, Walderdonk 87, 74 j.

Oostburg Nederland 05/08/1994

MINNEBO GABRIEL, echtg. Julienne De Caluwe, geb. Zaffelare 20/01/1934, Molenstraat 26, 60 j.

Wachtebeke 10/08/1994

DE PLUCKER MARIA, wed. August Coppens, geb. Sinaai 12/09/1904, Moervaartheem Meersstraat, 90 j.

Gent 17/08/1994

VANTRAPPEN ANDRE, echtg. Cecilia De Gronckel, geb. Kalken 11/05/1935, Molenhoek 27, 59 j.

Gent 22/08/1994

VAN WAESBERGHE YVONNE, wed. Alfons Van Petegem, geb. Zelzate 25/02/1915, Moervaartheem Meersstraat, 79 j.

Wachtebeke 09/09/1994

COQUET ELZA ROSALIA MARIA, wed. Camillus van de Vijver, geb. Wachtebeke 21/01/1906, Moervaartheem Meersstraat, 88 j.

Sint-Gillis-Waas 15/09/1994

STAELENS HELENA, wed. Kamiel Audenaerde, geb. Wachtebeke 06/09/1908, Rustoord De Mey Godshuisstraat, 86 j.

Roeselaere 18/09/1994

DE SOOMER JOZEF, echtg. Bernice De Ketelaere, geb. Sint-Kruis-Winkel 30/01/1939, Axelsvaardeken 2, 55 j.

Wachtebeke 27/09/1994

DE MEYER MARTHA, wed. Philemon Chalmet, geb. Kalken 10/03/1902, Rustoord De Mey Godshuisstraat, 92 j.

INHOUDSTAFEL:

Woord van de voorzitter	
Ten Huize van Achiel Van Nieuwenhuize	
Is er een weg terug?	
Zestiende eeuws toneel te Wachtebeke	
Allemaal Bandieten	
De Wabeekse toale (2e deel)	
De Staat van onze bevolking	
Inhoudstafel	

C. David	Blz. 33
M. Migom	Blz. 34
P. Hesters	Blz. 35
K. Buyse	Blz. 39
L. Ecluse	Blz. 42
W. Creve	Blz. 44
P. Hesters	Blz. 47
	Blz. 48

HEEMKUNDIGE KRING «OUD WACHTEBEKE»

Carte figurative van de prochie Wachtebeke
gedelineert en ghemaeckt by my onderschreven ghe-
sworne Landmeter reiderende binnen Wachtebeke, naer
de waerachtighe ghelegenheden ten verzoock van Ewre
Heere Theodoor van Abdye van St. Petrus nevens Gheert
somme te verdueren in Sijne Burch als Kanselier d'ghens
den Grave van Valois verweerde, de selve Carte ghelegent
in conformiteit van contracte in date 21. Maye 1278
aenghengen tusschen den Clouster van de Byloche,
den Abacher van St. Petrus Clouster by Ghent en
Jozef Steven van Iseghem my Licentiaet desen 14
novembere 1618. D'ghewildestick Ewre was antwertende
P. De Vos met parlycke

Waarvan afschrift
Gent 21 maart 1768
Wassenaer
R. van der Vliet

Elke auteur is verantwoordelijk voor zijn bijdragen.

Verantwoordelijke uitgever:

Paul Hesters, Stationsstraat 165, 9185 Wachtebeke, Tel. (09) 345 04 63

WOORD VAN DE VOORZITTER

*"Alles wat zij doen, doen zij
om bij de mensen op te vallen"*
Mattheus 23, 5

Zoiets zou men onze Heemkundige Kring ook kunnen verwijten

Waarde Heemvrienden,

De laatste maanden was het immers opvallend hoe onze Heemkring zich in de kijker wist te werken zonder zelf veel aan de kar te moeten trekken. Ik bedoel hier in de eerste plaats de zeer geslaagde tentoonstelling, onder het impuls van de plaatselijke Bibliotheek, rond 50 jaar bevrijding. Dank zij heel wat enthousiaste medewerkers zijn wij er in geslaagd een zinvolle tentoonstelling op te zetten. Voor de ouderen was het een terugblik op het verre verleden dat nog lang niet vergeten was. Voor de jongeren was het een revelatie en totaal iets anders dan wat hen uit oorlogsfilms en wilde verhalen was bijgebracht.

's Zondags werden wij dan nog vergast op een demonstratie van oude legervoertuigen door Yeomanry. Piekfijn verzorgde tuigen met liefde gekoesterd door hun bezitters en bewonderd door groot en klein. Ook de verhalen van hen die de oorlog meegemaakt hadden was

een schot in de roos. De zaterdag was het gespannen luisteren naar de belevenissen, als opgeëiste in Duitsland, van Gaston Hesters; de jeugdherinneringen van Arthur Ducheyne en de verhalen van Robert Van Renterghem die door de mazen van het net was geglipt en thuis was kunnen blijven. De zondag opende met het ontroerend spannend verhaal van Gustaaf Naudts met de voorgeschiedenis en het trieste einde van zijn broers Leon en Adolf, opgepakt in het "zwartselkot" en omgebracht in het kamp van Neuengamme.

Een lichte afknapper als ik daarna mijn overzicht gaf van enkele markante feiten uit mijn oorlogservaring. Georges De Mey had dan weer een verhaal van de meer kleinmenselijke kant van de bezetter, Hubert Van Den Hende van lugubere gebeurtenissen en Wies Creve wist het publiek te boeien met wat wij de sluikpers zouden kunnen noemen. De organisatoren mochten zich beloofd weten door een grote belangstelling en enkele van ver gekomen bezoekers waren blij verrast oude bekenden te ontmoeten. De oorlog moet natuurlijk niet meer weerkeren maar het weerkeren van de oorlog was leuk en boeiend.

Foto: Militaire voertuigen op de speelkoer van de school op het Jules Persynplein.

zelling op te zetten. Voor de oudsten was het een
 terughik op het vete verleden dat nog lang, niet
 Georges De Mey had dan weer een verhaal van de meer
 kluimnasselijke kant van de bezetter, Hubert Van Den

Foto: Miltia Persynplein. Foto: Duidelijke belangstelling voor de tentoonstelling.

Foto: Militaire voertuigen in het Dorp.

Foto: Fotopaneel ter herinnering aan de gebroeders Naudts.

Een andere successtory was de vernissage van het boek "Allemaal bandieten?" van Lucrèce L'Ecluse. Cultuurminnaars als wij moeten zijn hadden wij onze Dhust ter beschikking gesteld, er wel voor zorgende dat het samenviel met onze maandelijkse opening op de eerste zondag. Waar wij anders enkele getrouwen en sporadische bezoekers zien opduiken was er nu een toevloed van volk. De zaak zat stampvol en wij kwamen amper toe met de extra bijgeplaatste stoelen. Het was mij ook wat, voor het eerst een schrijfster van eigen bodem die in ons lokaal haar boek kwam voorstellen. Het ging daarbij ook nog over de smokkel, iets waarmee wij, dank zij de verhalen van Maurits Buyle over de belevenissen van Frans De Block, als heemvrienden zeer vertrouwd zijn. Als best verkochte jeugdboek op de laatste boekenbeurs genoot het ook een denderende bijval op deze vernissage. Alle meegebrachte exemplaren waren in min dan geen tijd aan de man gebracht en 'n tiental gegadigden moesten zelfs genoeg nemen met een inschrijving voor de volgende editie. Zelf heb ik inmiddels het boek uitgelezen en ik kan het eenieder aanbevelen. Vlot en ook voor het jonge volkje boeiend geschreven. De schrijfster hoefde immers niet ver te zoeken naar stof voor haar verhalen. Wat ze al niet zelf beleefde heeft ze zeker uit eerste hand vernomen. Degenen die de toestand ter plaatse kenden zullen het niet moeilijk hebben om de juiste namen te plakken op de figuren uit het boek. Frans De Block zat te glunderen

toen de schrijfster enkele verhalen uit haar boek de revue deed passeren, hij wist er uiteraard alles van. Spijtig dat Ro, de held uit het boek, er niet was. 'n Confrontatie tussen die twee zou beslist stof genoeg opleveren voor een spannend dik boek voor volwassen lezers.

Helaas is het niet altijd lof en eer, ook soms kommer en kwel. Zo was bijna het komend jaarboek naar de haaien. Een computerbrand bij Philip De Poorter, medeauteur van het jaarboek over de soldaten van Napoleon, vernietigde een honderdtal bladzijden tekst. Gelukkig was er nog een uitdraai die door Paul Hesters kon ingescand worden en na vier dagen onverdroten computerwerk terug tot bruikbare materie herschapen. Alle lof dus voor dit titanenwerk. Heemkundigen worden zo soms tegen wil en dank met hun neus op de moderne techniek gedrukt. Eens te meer hoefde ik er mij gelukkig niet voor uit te sloven. Bij nader toezien is de bijbeltekst in hoofding dus hoofdzakelijk toepasselijk op

De Kringvoorzitter Cesar DAVID

die, nota bene, traditiegetrouw op de eerste zondag van het jaar, nu dus op 1 januari van 10 tot 12u, in den Dhust trakteert op Dots.

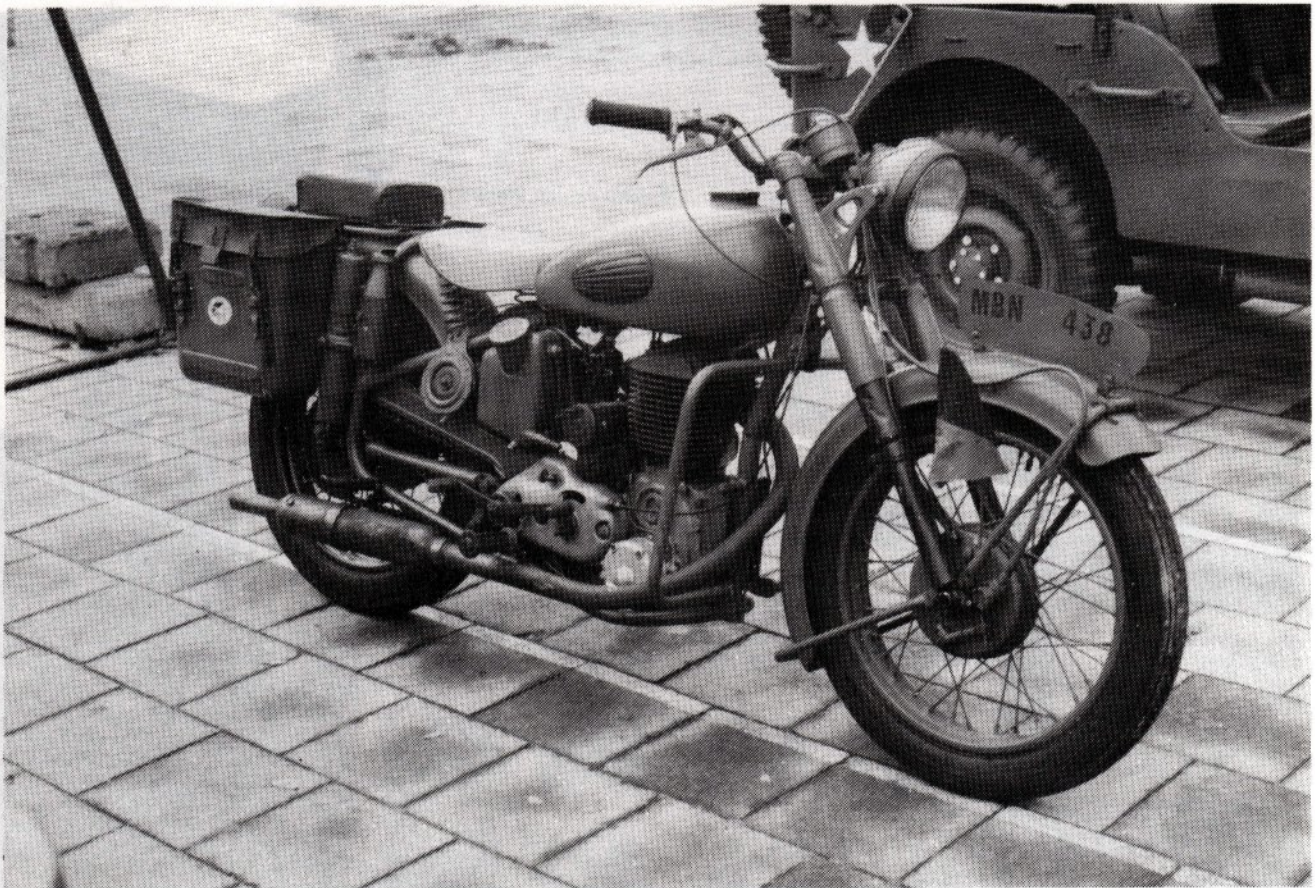

Foto: oude militaire moto een must voor de verzamelaar.

STAAT VAN ONZE BEVOLKING

HUWELIJKEN IN DE MAAND OKTOBER EN NOVEMBER

21/10/1994

WILLEMS JURGEN, Palingstraat 1, Wachtebeke
DE WISPELAERE SOFIE, Melkerijstraat 64, Wachtebeke

28/10/1994

ROMBAUT ALBERTUS, Kerkstraat 34, Wachtebeke
WAUTERS MARIETTE, Kerkstraat 34, Wachtebeke

29/10/1994

VAN DER EEDT ETIENNE, Stationsstraat 33, Wachtebeke
ROLAND MARLEEN, Stationsstraat 33, Wachtebeke

04/11/1994

CARNOY DIRK, Palingstraat 8, Wachtebeke
SLOCK HEIDI, Palingstraat 8, Wachtebeke

05/11/1994

LERICHE LIONEL, Spoorwegstraat 24, Wachtebeke
RIDEL CHRISTA, Spoorwegstraat 24, Wachtebeke

09/12/1994

VAN BEVEREN WILFRIED, Scheeplosserstraat 21, Gent
DE CONINCK CHRISTINE, Groenstraat 21, Wachtebeke

10/12/1994

BLOMME MARIO, Stationsstraat 185, Wachtebeke
MOERMAN ANN, Stationsstraat 185, Wachtebeke

OVERLIJDENS VAN OKTOBER EN NOVEMBER

Wachtebeke 04/10/1994

ACKERMAN ARNOLD, echtg. Simona Triest, geb. Wachtebeke 24/03/1940, Begonialaan 20, 54 j.

Wachtebeke 08/10/1994

UYTTERHAEGEN HORTENCE, wed. Jules Van Verdegem en Cyriel Van Der Beken, geb. Ledeberg 28/09/1908, Mezenstraat 7, 86 j.

Gent 15/10/1994

CARLIER FELIX, echtg. Van Hijfte Irène, geb. Lochristi 24/09/1916, Verbeuldestraat 18, 78 j.

Gent 18/10/1994

HERIE OMER, wedn. Lyppens Irène, geb. Gent 27/10/1908, Melkerijstraat 12, 85 j.

Gent 19/10/1994

NAUDTS ALBERT, echtg. Clemminck Suzanna, geb. Eksaarde 25/06/1911, Kerkstraat 24, 83 j.

Wachtebeke 04/11/1994

CRIEL GUSTAAF, wedn. Raes Clementine, geb. Zelzate 05/07/1911, Meersstraat Moervaartheem, 83 j.

Gent 11/11/1994

WALBERCHT MARIA, echtg. Van Bambost René, geb. Wachtebeke 22/09/1925, Melkerijstraat 32, 68 j.

Gent 13/11/1994

DE CALUWE MAURICE, wedn. Lambrecht Angèle en Stevelinck Germaine, geb. Wachtebeke 28/06/1913, Molenhoek 41, 81 j.

St.-Gillis-Waas 14/11/1994

VAN DE VELDE ANNA, wed. Boets, geb. Stekene 07/03/1904, Meersstraat Moervaartheem, 90 j.

Gent 16/11/1994

ZENNER IRENE, wed. Buysse, geb. Kluizen 02/11/1925, Meersstraat Moervaartheem, 69 j.

Wachtebeke 19/11/1994

GALAS LOUISE, wed. Waerie, geb. St.-Louis (Frankrijk) 20/12/1901, Meersstraat Moervaartheem, 93 j.

Wachtebeke 26/11/1994

TEIRLINCK TAMARA, dochter van Johan en Marleen Noët, geb. Zelzate 04/02/1972, Overslag dorp, 22 j.

Zaffelare 20/11/1994

DE GRAEVE CLARA MARIE, wed. Bleywerc Jozef, geb. Wachtebeke 29/12/1906, 87 j.

Wachtebeke 02/12/1994

MARIA HEYNDERICKX, wed. Joseph Maes, geb. St.-Niklaas 28/12/1905, Meersstraat Moervaartheem, 89 j.

Wachtebeke 05/12/1994

BROERS IRMA, wed. Van Holle Jules, geb. Gent 28/02/1902, Meersstraat Moervaartheem, 92 j.

HUWELIJKSJUBILEA 1995

03/01/1995 50 jaar

VAEREWYCK FERDINAND X ROELAND
JULIANA, Nieuwstraat 8, Wachtebeke

24/01/1995 50 jaar

CREVE CYRIEL X VAN BAMBOST RACHEL,
Ramonshoek 50, Wachtebeke

25/01/1995

DE VREEZE LEOPOLD X STAELENS JULIANA,
Axelsvaardeken 52, Wachtebeke

30/01/1995 50 jaar

VAN KERCKHOVE ERNEST X CREVE BERTHA,
Reepstraat 1, Wachtebeke

08/02/1995 50 jaar

VERHEGGE PROSPER X DEMEY RENILDA,
Walderdonk 45, Wachtebeke

09/02/1995 60 jaar

SWARTELE MAURICE X APER ANNA, Stations-
straat 35, Wachtebeke

15/02/1995 50 jaar

DE MEYER MARCELLUS X KRUGER JOANNA,
Rechtstro 58, Wachtebeke

19/02/1995 50 jaar

VAN DE VOORDE GERARD X VAN VERDEGEM
MARIE, Reepstraat 14, Wachtebeke

05/04/1995 50 jaar

DE BRABANDER IRENE X HAEGEMAN
MARCELLA, Peene 46, Wachtebeke

09/04/1995 50jaar

VEELAERT EDMOND X DE BLIECK MARTHA,
Reepstraat 15, Wachtebeke

18/04/1995 50 jaar

DE MEY JULIAAN X DE MANGELAERE RACHEL,
Axelsvaardeken 39, Wachtebeke

27/04/1995 60 jaar

MICHIELS PROSPER X DE HERT GABRIELLA,
Kalve 14, Wachtebeke

01/05/1995 50 jaar

VERBEELTRICHARDUS X NOETELZA, Meersstraat
58, Wachtebeke

14/05/1995 50 jaar

MARQUENIE ALBERT X VAN ASSEL IRMA, Lange-
lede 41, Wachtebeke

15/05/1995 60 jaar

MENEVE GEORGES X L'ECLUSE LAURA, Dorp
18, Wachtebeke

29/05/1995 50 jaar

VERMAST ARMAND X ASBACH IRMGARD,
Kievitstraat 3, Wachtebeke

13/07/1995 50 jaar

SEYSSSENS GERARD X FLESSSENKAMPER HILDE-
GARD, Reepstraat 19, Wachtebeke

17/07/1995 50 jaar

WILLEMS WILLY X MICKAN ELISABETH,
Meersstraat 30, Wachtebeke

24/07/1995 50 jaar

BLENDEMAN ALBERT X VAN ACKER EMMA,
Kalve 55, Wachtebeke

18/08/1995 50 jaar

TEMMERMAN KAMIEL X GEBHARDT HILDE,
Overslagdijk 66, Wachtebeke

02/09/1995 60 jaar

HELDERWEIRT CAMILLE X CREVE IRMA, Lange-
lede 89, Wachtebeke

05/09/1995 50 jaar

CREVE JOSEPH X DEKEYSER ANNA, Stations-
straat 123, Wachtebeke

09/10/1995 60 jaar

VAN BAMBOST AIME X VERDURMEN MARIA,
Overslag 8, Wachtebeke

20/10/1995 50 jaar

VAN DER VERREN ARTHUR X CLAUS IRMA,
Stationsstraat 98, Wachtebeke

09/11/1995 60 jaar

HILLAERT CYRIEL X ONGENA ANNA, Papdijk 17,
Wachtebeke

20/11/1995 50 jaar

INGHELSD EDMOND X CELIE SUZANNE, Kleistraat
18, Wachtebeke

TEN HUIZE VAN ZUSTER ALBERTINE

Ze werd geboren, als Maria Everaert, ingeschreven in het bevolkingsregister te Kalken, en verblijft nu in het klooster te Wachtebeke.

Haar ouders runden een landbouwbedrijf en hadden tien kinderen: zeven meisjes en drie jongens. Zij was de oudste telg. De kleuterklassen en lagere school doorliep zij in haar geboortedorp. Van 1935 tot 1939 verbleef ze in het pensionaat te Wachtebeke en volgde er de lessen in "coupe". Het internaatleven van toen was helemaal anders dan heden. De meisjes waren zes tot zeven weken van huis weg en moesten Frans spreken, zoniet kregen ze "de sleutel" met alle gevolgen die er aan verbonden waren. In deze school behaalde ze het naaisterdiploma en trok er mee naar haar geboorteplaats waar ze dit vak uitoefende tot 1950. Het was in dit jaar dat haar leven een verrassende wending nam: ze trad in in het klooster alhier.

Na anderhalf jaar noviciaat legde ze de traditionele geloften af. Onmiddellijk daarna moest ze naar Gent om er zich te bekwamen in de ziekenoppass. Na deze cursus verhuisde ze naar Antwerpen waar ze enkele maanden in de koloniale school verbleef, dit alles in het vooruitzicht van haar uiteindelijke bestemming : Congo. Maar eerst nog ging zuster Albertina voor drie jaar (1954-1957) naar Brugge in de school voor vroedvrouwen.

Toen dit allemaal achter de rug was vertrok ze naar haar eerste missiepost VUNDA, waar ze te werk gesteld werd in de materniteit en het hospitaal. Daar werkten nog zes medezusters. In zo'n missiepost moest niet te veel gere-

kend worden op ontspanning; ze hadden geen T.V., wel een radio en een auto voor het werk. Post kwam er niet, die moesten ze zelf gaan afhalen in MATADI, 35 km van het verblijf.

In 1960 kreeg ze een nieuwe opdracht en verhuisde naar KINGOMA waar ze verbleef tot 1985. Daarna werd hun werk overgenomen door de zwarte zusters van het bisdom MATADI.

Ze verbleef 28 jaar in de missies en in al die tijd heeft ze meer dan 10.000 bevallingen gedaan, en in welke omstandigheden.

De zusters die naar Afrika vertrokken bleven er telkens voor een termijn van zeven jaar, daarna kregen ze zes maanden verlof en kwamen naar hun klooster. Latere jaren kwam er toch enigszins een versoepeling : hun verblijf in dit verre land werd teruggebracht naar drie jaar gevolgd door een rustperiode van vier maanden.

Van sommige mensen wordt wel eens gezegd dat ze niet stil kunnen zitten. Zuster Albertina is zo'n type. Sinds 1985 is ze terug te Wachtebeke en ging direct aan de slag in het Moervaartheem waar ze dagelijks vrijwilligerswerk doet.

Toen we afscheid namen en haar dankten voor het gesprek zei ze met een tikkeltje weemoed in haar stem : "moest ik kunnen, ik ging onmiddellijk terug naar Afrika". Zo sterk is haar binding nog met dat prachtig maar ver land.

M. Migom

KEUREDAG „VIER AMBACHTEN” 1994 TE AXEL

Op 10 september j.l. werd te Axel de Keuredag van de “Vier Ambachten” gehouden. Sedert enige jaren is er een grensoverschrijdende samenwerking tussen de heem- en oudheidkundige kringen in Oostelijk Zeeuws-Vlaanderen en aangrenzend Vlaams gebied. Deze samenwerking is in 1988 ontstaan en heeft in 1992 al geleid tot verschillende manifestaties en het uitbrengen van drie fietsroutes door het woongebied van de voormalige Vier Ambachten. Een van de hoogtepunten was het in 1993 verschenen boek “Over den Vier Ambachten” (1066 blz.). Als vervolg op al deze manifestaties is er blijvend overleg tussen de heemkringen en een jaarlijks terugkerende Keuredag gepland.

De Keuredag is een dag die jaarlijks door een andere heemkring in het genoemde gebied wordt georganiseerd, waarop de ‘privilegiëncouffre’ van de Vier Ambachten van de ene hoofdplaats naar de andere hoofdplaats in de Vier Ambachten wordt gebracht. Deze ‘couffre’ is gemaakt naar voorbeeld van een grote kist waarin de gemeenten, ambachten en steden vroeger hun oorkonden, rekeningen en andere documenten bewaarden. Ook in de Vier Ambachten bevond zich zo’n couffre waarin nog tot in de zestiende eeuw het origineel van de keure van 1242 werd bewaard. Helaas is deze archiefkist in 1574 tijdens een brand verwoest en daarmee is ook het origineel van de keure voorgoed verloren gegaan. Het overbrengen van de privilegekist is niet zomaar een transport; het vindt volgens een vast protocol plaats. Zo moet de couffre handmatig over de Nederlands-Belgische grens worden gedragen door de burgemeester van de gemeente die de couffre afgeeft en zijn collega van de gemeente die de couffre ontvangt en er een jaar op moet passen.

Dit jaar werd de couffre verplaatst vanuit het gemeentehuis te Assenede naar Axel. De heemkring Assenede o.l.v. Marc De Smet (een der geestelijke vaders van de samenwerkingsgedachte) belastte zich met het transport met paard en wagen tot aan de grens nabij Zuiddorpe. Daar werd de couffre om 10.00 uur handmatig door genoemde burgemeesters over de grens gedragen. Vanaf hier hadden de samenwerkende verenigingen uit Axel (Stichting De Axelse Boerenkamer, Den Ouwen Waogen, Axcellent, VVV, e.a.) de organisatie in handen. Vervolgens werd de couffre naar het plein te Zuiddorpe overgebracht alwaar een grote stoet stond opgesteld. Verschillende paarden en wagens van “Den Ouwen Waogen” (Axel) stonden gereed om de genodigden onder begeleiding naar Axel te vervoeren. In het gevolg bevonden zich de voorzitters van alle samenwerkende heemkringen en de vier burgemeesters (Axel, Assenede, Boekhoute, Hulst) van de Vier Ambachten. Tevens werd de stoet te paard begeleid door de baljuw en de erfachtige schout van Axel. Tenslotte werd de wagen met daarop de

couffre begeleid door zes sergeanten. Alle genodigden waren in middeleeuws kostuum gekleed. De rode kledij van de heemvoorzitters stak geweldig mooi af tegen het groen van de wagen waarop zij hadden plaatsgenomen. De stoet zette zich in beweging richting Axel.

Vlak voor Axel stapten de sergeants af om de wagen met de couffre verder te voet te escorteren tot op het marktplein. Hun plaats werd ingenomen door het gezelschap speellieden van de toneelgroep “Axcellent”. Voorafgegaan door het muziekgezelschap “Hosanna” trok de inmiddels sterk uitgegroeide stoet via een bepaalde route Axel binnen.

Op de markt aangekomen werd de inhoud van de couffre gecontroleerd en bepaalde documenten toegevoegd. De couffre kan namelijk alleen maar geopend worden indien de vier sleutelhouders, in casu de vier burgemeesters, met hun sleutels aanwezig zijn. Gelukkig was dit het geval, zodat opening en controle gladjes verliepen. Bij deze ceremonie spraken de burgemeesters van Assenede en Axel hun formules uit volgens dewelke zij resp. de couffre overreikten en in ontvangst namen. Beide formules zijn in plechtige vijftiende-eeuwse taal gesteld en op perkamenten rollen neergeschreven.

Na deze plechtige controle werd een evocatie opgevoerd door “Axcellent”. Geschreven door Adrie de Kraker werd een overzicht gegeven van de Axelse geschiedenis met daarin aandacht voor het thema: ‘Oorlog, bezetting en bevrijding’. Met dit thema werd tevens aangesloten bij de feestelijkheden die in de bevrijdingsmaand september 1994 in Axel plaatsgrepen. Een gastvrouw vertelde de Axelse geschiedenis vanaf het prille begin, afgewisseld door vier hoofdrolspelers. In vier bedrijven passeerden achtereenvolgens de revue: de Vikingtijd, de verovering van Axel door Maurits in 1586, de Franse bezetting vanaf 1794 en de Duitse bezetting tussen 1940 en 1944. Perfect in hun kostuum passend traden zowel vier hoofdacteurs als de gastvrouw met verve op.

B. David

Toen het bevrijdende woord tenslotte was uitgesproken, was de evocatie afgelopen en begaf het gezelschap zich naar binnen om de couffre in de hal van het stadhuis met ketenen aan de muur te bevestigen. Nog maar nauwelijks was een ieder binnen of de zonovergoten morgen werd met de eerste regendruppels abrupt afgebroken.

In de namiddag was er voor de genodigden nog een gezellige middeleeuwse maaltijd op de markt alwaar een muziekgezelschap middeleeuwse muziek ten gehore bracht.

VOORAANKONDIGING BOEK OVER DE GRAFELIJKE MOLENS IN NOORD-VLAANDEREN EN AANGRENZEND ZEELAND, 1450 TOT 1610

'Malen in moeilijke tijden' zoals het molenboek van Adrie de Kraker en Frans Weemaes zal gaan heten, is het resultaat van uitgebreid onderzoek in Belgische en Noord-franse archieven. Meer dan driekwart van de inhoud steunt dan ook op nog niet eerder bestudeerde bronnen en dat maakt het boek bij voorbaat al vrij nieuw en oorspronkelijk.

In het boek worden de grafelijke wind- en rosmolens behandeld van het Land van Saeftinghe en Hulst (provincie Zeeland), de grafelijke wind- en rosmolens te Eeklo en Kaprijke, de grafelijke wind- en watermolens te Rupelmonde en Dendermonde, alle in Noord-Vlaanderen, in totaal meer dan twintig verschillende molens. De periode 1450 tot 1610 is een vrij bewogen tijd geweest, waarin tijdens vele oorlogen molens zijn verwoest en gebieden ontvolkt. Een periode ook waarin alleen al voor de vijftiende eeuw twee duidelijke fasen van molenbouw zijn te onderscheiden. De jaren 1450 tot 1610 slaan tevens een brug tussen de Middeleeuwen en de Nieuwe Tijd en verleggen de molengeschiedenis ruim anderhalve eeuw terug in de tijd.

'Malen in moeilijke tijden' is nieuw in meer dan een opzicht. Daar het bronnenmateriaal vrijwel geen wezenlijke hiaten vertoonde, konden vele aspecten niet alleen grondig worden beschreven, maar ook kwantitatief verwerkt. Deze werkwijze is tot op heden in de molinologie nog nauwelijks toegepast.

Het boek is verdeeld in drie stukken. In Deel I wordt onder meer ingegaan op de pachtcontracten, hun varianten en uitzonderingen. Ook wordt de prijsschatting (molenprijzij) behandeld in al zijn aspecten en inzicht gegeven in het werk van de prijsschatters (prijzijmeesters) en wie dat wel waren. Ook de molenpachters passeren de revue en het wordt duidelijk wat voor plaats zij in de samenleving van toen hebben ingenomen. Naast deze juridische en sociale aspecten van de molengeschiedenis wordt, in Deel I, ook de ontwikkeling van de waarde van de molens en de pachtprizen weergegeven. Daarbij is

In 1995 zal de couffre, het materiële symbool van de onderlinge verbondenheid vanuit Axel worden overgebracht naar Boekhout. Voor wat de Keuredag 1994 te Axel betreft is een woord van dank aan de gemeente op zijn plaats: deze heeft de organisatie door zijn financiële ondersteuning mogelijk gemaakt.

Adrie de Kraker

het mogelijk gebleken per molentype praktisch een doorlopend beeld te geven. Tevens wordt het jaarlijkse profijt per molentype weergegeven.

In Deel II komt de molentechniek aan de orde. Aan de hand van zo'n 260 molenprijzijen, vele herstelrekeningen en bijna tien molenbestekken, wordt elk molentype volledig beschreven. Daarbij wordt ook inzicht gegeven in de evolutie per molentype tijdens de behandelde periode. Tot op heden waren geen prijzijen bekend van rosmolens vóór 1600. Tot op heden waren er nauwelijks prijzijen van watermolens van vóór 1600 bekend. In Deel II worden er alleen al zestien van vóór 1500 behandeld.

In Deel III worden circa 70 belangrijke bronnen voor de geschiedenis van de grafelijke molens afgedrukt. Van elke molen worden twee of meer prijzijeksten opgenomen. Van de watermolens worden alle prijzijeksten van vóór 1500 opgenomen. Van alle molens worden - indien er geen hiaten zijn - zgn. gecompileerde prijzijeksten opgenomen. Ook worden de belangrijkste herstelrekeningen als bron weergegeven. Het derde deel van 'Malen in moeilijke tijden' vormt daarmee een basis voor het verder onderzoek naar de molengeschiedenis in de Nederlanden en aangrenzende gebied.

Zij nog vermeld dat het boek (formaat ruime A4) naar verwachting 256 blz. zal omvatten en rijk geïllustreerd zal worden met al even oorspronkelijk iconografisch, kaart- en archiefmateriaal, zowel in zwart-wit als in kleur.

Hoewel het boek in de eerste helft van 1995 zal worden gedrukt, is er nog geen definitieve prijs bekend (Frs. ca. 1100,-), maar een briefkaartje naar Drukkerij Deurincx b.v., Cloosterstraat 19, 4587 CA Kloosterzande (NL) garandeert alvast uw voorinschrijving. Indien u voor uw leden via uw tijdschrift een inschrijvingsfolder wilt laten meesturen, kunt u naar hetzelfde adres schrijven.

IN MEMORIAM MEESTER OMER HERIE

Op 18 oktober namen wij afscheid van "Meester Hérie". Hij was al een tijdje uit de circulatie. Zijn hoge ouderdom, de bijhorende ongemakken en de verzorging die daarmee samenging, maakten zijn opname in het Moervaartheem noodzakelijk. In het begin hoor je nog wel eens iemand zeggen: "t Is lang geleden dat ik de meester nog zag", maar na een tijdje valt dit niemand meer op. Uit het oog, uit het hart, zegt de volksmond. Toch heeft dit plotse en wel wat onverwachte overlijden veel mensen beroerd en dat is niet te verwonderen. De meester trok een spoor door Wachtebeke dat niet uit te vegen is.

Als onderwijzer benoemd aan de parochiale school van Langelede in 1936, zou hij er meer dan 30 jaren les geven en de school leiden, want al na enkele jaren werd hij er schoolhoofd.

Het was op Langelede een gemengde school. De jongens en meisjes die van hem in zijn lange loopbaan de schoolse kennis opdeden waar ze mee door het leven konden, zijn niet te tellen. En er werd geleerd bij de meester! Het was nog de tijd van de lei en de griffel, van bijna voorhistorisch didactisch materiaal. Het was de tijd van de kolenkachels, met de daarbij horende mizerie (meer gruis dan kluiten).

Tijdens de oorlog was er spoepbedeling. Soep, die bij "madame" in de keuken gekookt werd. De oudste meisjes mochten mee de groenten kuisen en leerden de achterkant van het schoolhuis kennen.

Er was toen maar schoolplicht tot 14 jaar. Men ging tot het achtste studiejaar naar het lager onderwijs. Er was nog de Franse les na de schooluren, omdat de leerlingen zouden meekunnen als ze verder gingen studeren. De

resultaten logen er niet om. Die van de Langelede konden in alle scholen mee! Het was voor de meester een erezaak, daar was hij trots op. En zij die thuis bleven en gingen werken, konden door het leven.

In die tijd werd een onderwijzer voor iedere parochiale kar gespannen. Zo ook meester Hérie. Hij was lid van het zangkoor, lid en ijveraar van de bond van het H.Hart, voorzitter en bezieler van de voetbalclub en sinds zijn pensionering seniorenclubleider bij het C.O.V. kring Zelzate. Iedereen was welkom, iedereen kon bij hem terecht. Ook was hij reserve-officier in het Belgisch leger geweest.

Meester Hérie volgde Bernard Van Gaever op als voorzitter van de N.S.B., de bond die de oud-strijders uit beide wereldoorlogen omvat. Hij zou dit blijven tot aan zijn dood. Zijn toespraken aan het monument van de gesneuvelden op 21 juli en 11 november zullen ons bijblijven. We zien er hem nog staan op 4 september jongstleden. Ter gelegenheid van 50 jaren bevrijding, legde hij er nog een bloemenkrans neer.

Het lijkt allemaal zo mooi. Toch heeft het leven meester Hérie niet gespaard: het veel te vroeg verliezen van zijn zoon en schoonzoon, de ziekte en het overlijden van zijn vrouw waarmee hij zoveel jaren lief en leed deelde, en tenslotte de genadeloze ziekte die hem volledig ondermijnde en zijn leven nam.

Meester, veel opstellen hebt gij verbeterd, dit epistel wordt door anderen bekeken. Gij hebt de boeken toegegaan en gaat nu zelf uw rapport ophalen bij "de grote inspecteur". Wij zeggen u van harte dank en gunnen u daarboven "grote onderscheiding".

R.D.B.

Onderwijzers op de school van de Langelede. (1950)

Z. Valérie De Letter - Martha Scheire - Gilberta De Waele - S. Omer Hérie - Hector De Clercq.

Onze Jeugdijaren om en rond Pottershoekbrug zo'n 50 jaar geleden

DEEL I

Situering.

Ons grootvader Karel de Craene, gehuwd met Bundervoet Marie, kocht in 1919, juist na de eerste wereldoorlog, het hoevetje op Pottershoek te Wachtebeke. Het lag in de hoek gevormd tussen de weg naar Sint-Kruis-Winkel, de Langeledevaart en de Moervaart. Op een deel van de grond bouwden mijn ooms Theophiel en Victor De Craene een bloemisterij. De boerderij zelf werd gerund door mijn vader, Charel Van de Steene en mijn moeder Camilla De Craene. Zij waren ingetrouwd bij grootvader; grootmoeder was overleden in 1935.

Wij alle vier, mijn broer Omer, zus Yvonne, ikzelf en broer Gerard werden er in deze volgorde, nog voor de oorlog '40-'45 geboren. Mijn vader overleed echter al in 1942 op 36-jarige leeftijd aan de klem of koudvuur na een val. Antibiotica of penicilline waren toen nog niet gekend of beschikbaar.

Aldus kwamen wij aan de oevers van de Langeledevaart en op een boogscheut van de Moervaart op deze wereld. Het was een rustige omgeving. Toch was er altijd iets te beleven langs de vaart, op de brug of de tragel. Op akten van vroeger staat deze laatste vermeld als "Terrain du Canal", op 't kadaster als buurtweg n° 26.

In de veertiger jaren was Pottershoek nog zeer dunnetjes bevolkt. Er stonden toen maar tien huizen tussen de brug en Sint-Kruis-Winkel.

Links vanaf het dorp woonden wij dus in het eerste huis. Op de bloemisterij bouwde nonkel Victor, gehuwd met Coralie Van De Voorde met de kinderen Michel en Gisèle De Craene. Verderop stond de hoeve van de familie Spruyt bewoond door Gust Vervaet met zijn vrouw en zonen Gerard en Jules en Bertha, gehuwd met

Charles Van De Steene, Camilla De Craene en de 4 kinderen, Yvonne, Jozef, Omer en op de arm Gerard (1940).

Honoré De Letter en zoon Gilbert. Het villaatje stond er ook al. Daar huisden regelmatig andere bewoners. Het was eigendom van de familie Spruyt. In het laatste huis woonden Remi Van de Voorde, gehuwd met Maria Vervaet en hun kinderen Hilaire, Aline en Albert. Al deze huizen staan er nog steeds.

Op de rechterkant woonde eerst de familie Gustaaf De Coninck met Maria Schatteman en hun kinderen René en Cecile. Daarnaast was de herberg van Sosse Dauwe met ingetrouwde zoon Clement, echtgenoot "Siene" Poppe en dochter Nelly.

In het derde huis, - deze boerderij is nu afgebroken, - huisde Cyriel Schepens, gehuwd met Clara de Soomer en kinderen Irène, Elza en Valère.

Recht tegenover de woning van Remi Van De Voorde stond in die tijd een boerderijtje van René De Clercq en Madeleine Bracke en hun zonen Roger en Rafaël. Dit hoevetje moest plaats ruimen als de nieuwe EGKS wijk werd gebouwd.

Dan was er nog het huisje dat hier en daar "t Heilig huisje" wordt genoemd. Dat was toen bewoond door Fiene Roets en later door de familie Soetens met zoon Oswald.

Volgens gegevens van de gemeente was dat toen Winkels grondgebied met n° Warande 2A.

Van deze tien woningen waren er niet minder dan zes boerderijen, een bloemisterij, een herberg, een "villa" en een werkmanswoning.

Waar nu het monument staat van de "Sidmarwijk" waren toen twee akkers van het klooster. Dat had toen zijn eigen boerderij. Daar recht tegenover lag toen het voetbalveld van FC. Wachtebeke. In de herberg Dauwe was het clublokaal. Dat deed ook dienst als kleedkamer en kantine. Op zondagnamiddag zakten heel wat Wachtebekenaren, met aan 't hoofd meester Herie en meester Marquenie, af naar Pottershoek, om de match bij te wonen.

Tot 's avonds laat werd de overwinnig gevierd of 't verdriet om 't verlies verdrongen.

J. Van De Steene

Onze Jeugdijaren om en rond Pottershoekbrug zo'n 50 jaar geleden

DEEL II

Scheepvaart

Oorspronkelijk stond de Langeledevaart in verbinding met de Durme via de Moervaart. Daardoor was ze ook onderhevig aan de getijden van de Schelde, dus laag en hoog water. Dat gaf wel een verschil van 30 tot 40 centimeter, afhankelijk van dood- of springtij en ook van de windrichting van de zee uit.

Op de Langeledevaart was er regelmatig scheepvaart. In vroegere tijden waren dat de turfschepen die daar hun weg vonden. Vooral met de opkomst van de suikerfabrieken in Moerbeke-Waas, Sas van Gent en Zelzate werd deze vaarweg druk benut. Boten die zo'n 40 tot 75 ton konden vervoeren, voeren op en af naar de Oudenbrugse Sluis.

De polderboeren brachten daar hun bietenoogst naar het schip om te laten vervoeren. Het was behoorlijk druk in de suikerbientijd. De meest gekende schippers waren Prudence - 't Manneken Potters genoemd - een stevige, bazige schipperin, met een stem als een rollende donder, die met haar ventje, Stafken, en met hun schip "De gevonden vriend" vaarden. Dan waren ook de gebroeders René en Achilles Van Eenname en een zekere Gerard Buysse.

Naast de suikerbieten vervoerden ze soms zeezand, zavel, keien, baksteen, steenkool, pulp en sintels. Deze kwamen van de elektrische centrale van Langerbrugge of van een andere fabriek uit de kanaalzone. Soms werden de schepen op de tragel naast ons hof gelost. Met kruiwagens reed men op en aan over smalle planken. Soms kwam er wel eens één naast de plank terecht en stortte tussen wal en schip. De sintels werden met schoppen over grote zeefden, die schuin opgesteld waren, geschept en zo in grof en fijn verdeeld.

Met de fijne sintels werden dan de fietspaden langs de kasseien verbeterd.

Grootvader Carel De Craene was landbouwer maar ook ketser. Met zijn paard trok hij de schepen voort vanaf de tragel. Aan de brug werd het trektouw vlug losgegooid. Meestal konden de scheepjes niet onder de brug zonder hun stuurhut af te breken.

Groot was de bewondering als we zagen met welke snelheid en vaardigheid de schippers die klus konden klaren. Even onder de brug door gevaren, waren ze alweer aan 't opbouwen. Soms dachten wij: "nu zullen ze het niet tijdig kunnen klaren en de roef zal door de brug verbrijzeld worden." Maar, onze verwachting werd gelukkig voor de schipper nooit bewaarheid.

De ledige schepen werden met mankracht door de schipper, de schipperin of andere helpers voortgetrokken, met

een koord over de schouder vanaf de wal.

"Mannen" riep Vientje, "Hebde al iets gezien aan mijn spel?" René Van Hoecke verklaarde dat er al heel wat beweging te zien was geweest. "'k Denke dat het zelfs 'n een hele grote is!'" En Vientje maar trekken en sleuren. Hij had het rap door dat ze hem een poets hadden gebakken. "Smeerlappen" riep Vientje. 't Was eraan te horen dat hij helemaal niet opgezet was met deze grap. Vanaf de brug weerklonken spot en schaterlach. Na wat verwijten en gebrom rommelde de peurder zijn spullen samen en verdween ermee in de duisternis van de avond. Carcken de Brusseleir, - anders kenden wij hem niet, - woonde ergens in het Rechtstro. Als we naar school liepen op de Walderdonk, passeerden we langs zijn huisje als we langs de Smishoek om liepen. Hij was gepensioneerd en in onze ogen al een stokoud mannetje. Toch kwam hij regelmatig met zijn peurkoddekens op de schouder naar de vaart afgezakt.

Hij zat bijna altijd op de "buis". Dat is de plaats waar de riolering in het Vaardeken kwam. Dat was een goede visstek en men kon er gemakkelijk een zeteltje plaatsen. Carcken was zo rond als hij groot was. Op een keer moet hij tijdens zijn peurwerk in slaap zijn gevallen. Hij was pardoes voorover in 't water gevallen. Het ventje lag te krawietelen en te scharrelen. Hij slaagde er niet in recht te kruipen en zou zeker verdronken zijn als er geen hulp opdaagde. Een zoon van René Van Heirsele en Maria Gijsels, Urbain, die woonden op de boerderij Dorp n° 6, zag de ongelukkige drenkeling spartelen. Met de toegestoken peurstok kon Carcken terug op het droge worden gebracht en een drama voorkomen worden. Later herinnerden voorbijgangers Carcken nog regelmatig aan zijn avontuur.

J. Van De Steene

DE WABEEKSE TOALE... (3e deel)

Bij dit derde deeltje moeten we opnieuw een paar dingen kwijt:

- 1) Wij hebben weerom heel wat inbreng gehad van geïnteresseerden die wij onmogelijk kunnen opnoemen. Alles gebeurt altijd min of meer bij toeval. Hartelijk dank aan iedereen!
- 2) Nooit hebben wij beweerd dat alle aangehaalde woorden en uitdrukkingen uitsluitend in het "Wabeeks" voorkomen. Het is evident dat heel wat hier opgenomen woorden ook in andere dialecten voorkomen. Hier wordt alleen gesteld dat ze bij ons (ook) gebruikt worden.
- 3) Uitdrukkelijk willen wij ook nog zeggen dat wij (hier) niet aan een idioticon of, anders gezegd, aan een woordenboek van het "Wabeeks" bezig zijn. Het zou ons te ver leiden indien wij elk Nederlands woord, dat wij anders uitspreken, ook nog zouden gaan opnemen. Voorbeelden hiervan zijn: "dust" voor "dorst", "rinneweren" voor "ruïneren", enz. Wel nemen wij soms een dialectwoord op dat ook in het Algemeen Nederlands zijn equivalent heeft, wanneer de manier van uitspreken of de betekenis niet direct duidelijk zijn. Voorbeeld: "andzuun" voor "ajuin", "vaststekken" voor "grijpen"; in dit laatste voorbeeld zouden sommige 'niet-ingewijden' kunnen denken dat het hier gaat om "vaststeken, vastpinnen"...
- 4) Tenslotte een eerste correctie: in ons eerste lijstje hebben wij beweerd dat een "kabonuu" een gedroogde haring zou zijn. Abuus! het is, zo meldt men mij, een gedroogde WIJTING.

Wies Creve - 1994.

- W **feuksen** (= de marbel [lavoor] niet op de juiste wijzen naar zijn doel schieten: in plaats van tussen de toppen van wijsvinger en duim, eerder tussen de kromming van de wijsvinger en de duimnagel)
- W **bijsteken** (= bij het "feuksen" [zie elders] ook nog de hand verder naar voor laten schieten dan het eigenlijke vertrek-punt; de "bijsteker" wint dus ongeoorloofd een weinig terrein.
- W **verschinkelen** (= struikelen)
- A **strabant** (= stresserend: een "strabant" [al te druk] leven)
- S **oefte** (= groot en lomp iets, ook van personen gezegd)
- A **kwets** (= misschien, het valt te bezien)
- A **zijn gat reid' op 'n kerreken** (= hij is maar al te bereid om mee te doen, om er aan te beginnen)
- A **rekkedewijd open** (= helemaal open; meestal gezegd van deuren en ramen)
- A **mouter** (= beurs: een "moutere" peer)
- W **drevelen** (= doelloos heen en weer dreutelen)
- W **gipsen** (= er zo snel mogelijk van door gaan: "d'er van onder gipsen")
- S **oliedots** (= smoutebol)
- S **konterfoor** (spreek uit als "koolen": het achterste deel

van een schoen, net boven de hak; wordt ook wel overdrachtelijk en licht spottend over het menselijk achterwerk gezegd)

- S **teste** (= platte schotel: "n teste vloajen")
- A **lijntsjes leggen** (= door een voorkomend gedrag in het gevlei trachten te komen; vaak gezegd voor het gedrag van mannen die bij vrouwen op een goed blaadje willen staan)
- A **zijn teme krijgen** (= zonder directe aanleiding raar beginnen te doen)
- A **zijn kleintsjes krijgen** (= helemaal uit de bol gaan)
- S **treme** (= arm van b.v. een kruiwagen, ook: brilveer)
- S **kernoalde** (= verbastering van: canaille, gemeen iemand)
- S **pietsjesvolk** (= lui van laag allooi)
- A **van de wirke** (= tegen de draad in, verkeerd)
- S **domkie** (= dommerik)
- A **bedriegt den boel** (gebruikt als substantief = het is nep, het is niet wat men ons voorspiegelde)
- S **peurpoaling** (= prille jeugd; meestal van jonge meisjes in hun prille puberteit gezegd)
- S **lokketisse** (= salamander)
- S **lokke** (= vod; dikwijls het stukje textiel dat peuters en kleuters in het vuistje hebben om op te zuigen)
- W **flokken** (= zich ergens tegenaan vlijen)
- A **ridder of mis** (= er op of er onder!)
- W **rikkelen** (= ruziën)
- S **vlieguut** (= iemand die graag uitgaat, die er maar op los leeft)
- A **op de slier zetten** (= een afspraak niet nakomen)
- W **dudderen** (= bibberen)
- A **ij ee em 'n panne gevangen** (= hij heeft nogal wat pinten op)
- A **ze zal eur nie loaten kreiten** (= ze zal zich niet laten doen, ze is in staat om van zich af te bijten)
- S **sloore** (= beklagenswaardige vrouw)
- A **lui zweet es rap g'reed** ("ee" tweemaal als in "scheef" = alshet er op aan komt de handen uit de mouwen te steken, is de luiaard de eerste om vlug te verdwijnen)
- W **opslooven** (= omhoog vouwen: de mouwen "opslooven")
- S **tsjonk** (= klomp: gras b.v.)
- W **buischen** (= geweldig lawaai veroorzaken; wordt vooral over hevige wind gezegd)
- S **lavuiten** (= ongewenste resultaten: pas op, daar komen "lavuiten" van!)
- S **brasvirken** (= zwijn dat niet alleen met meel en korrels, maar ook met in het fornuis gekookte aardappelen ["bras"] is gekweekt)
- A **zoo doof as nen irpel** (= stokdoof [is een "erpel", mannetjes-eend, doof ?])
- A **penning tsestig** (= zeer duur)
- W **schaveelen** (= zich uitsloven)
- A **ij loat em nie verpikken** (= hij houdt voet bij stek, hij laat

- zich niet verdringen)
- A **da vuigt zijn gat zonder papier** (= dat gaat [dat spreekt] vanzelf)
- S **brood** (als "koolen": simpel, nogal dom mens)
- S **kalijssenout** (= [van kalisse] zoethout)
- S **kalijssendrop** (= kalissedrop)
- A **ij eet er 'n smete van weg** (= dat hoeft je hem niet te leren, dat doet hij bijna altijd [pejoratief])
- A **z'es nie gool els** ("oo" als in "koolen" = ze is niet honderd procent in orde, gezond...)
- A **onverwist** (= zonder het te weten, niet met opzet)
- S **gewoarigheid** (= het iets voelen)
- S **oepeteisken** (= parmantig modepopje)
- A **buzze geven** (= er alles op zetten)
- A **van zijn latte geven** (= vreselijk te keer gaan)
- S **lepsausse** (= bijna wenen; de onderste lip droevig naar beneden laten zakken)
- S **tantelaffirres** (= tierelantijntjes)
- A **mee 'n schoaj gat** (= op angstige wijze)
- A **schoaj** (= bang)
- A **ij es de peet** (= nu torent hij er boven uit)
- W **meutelen** (= morrelen)
- W **smoasteren** (= pletten)
- A **belinkt zijn** (= op iets nieuwsgierig wachten)
- A **zoo zwart als moorkes klooten** (= zéér zwart)
- A **ingezwolgen lijk 'n oliekanne** (= er helemaal vol van zijn, over iets opgetogen zijn)
- A **loopen vijsten** (= piekerend heen en weer lopen)
- W **akkemanderen** (= schenden, verwonden e.d.)
- S **korteresse** (= gebrek, in de zin van: te kort hebben)
- A **geschurmutseld** (= toetgetakeld)
- S **bleine** (= blaar)
- W **krawietelen** (= door elkaar krioelen)
- A **stuik 't zelfde** (= precies hetzelfde)
- A **d'er van onder ritsen** (= de plaat poetsen)
- A **d'er van onder pissen** (= de plaat poetsen)
- S **tirette** (= ritssluiting)
- S **stillekesterter** (= iemand die op zijn sokken toch probeert zijn [meestal niet zo welvoeglijk] doel te bereiken)
- A **'t oujd termonde** (= rommelboel [iemand moet wel eens de totaal verwaarloosde werkmanswijken van het oude Dendermonde gezien hebben])
- W **knuizen** (aan een been = knagen)
- W **vertureluten** (= verkwisten)
- S **'t schuip es de keute af** (= nu is het niet meer te doen..., nu is het [gedwongen] gedaan, nu kan het niet meer)
- S **leite** (= smerige streep vloeistof op de vloer, op tafel...)
- S **lamijne** (= zeurderig vrouwmens)
- S **slokkebiene** (= onverzorgd vrouwspersoon, vooral dan wat de kledij betreft)
- S **feut** (= krachtinspanning; "ge moet er meer feut achter zetten")
- A **da ee in 't schure gescheten** (= dat is verkeerd uitgevallen, dat werd zeer kwalijk genomen)
- A **de katte zit in d'arloze** (= er is ruzie in het huishouden)
- S **arloze** (= klok, uurwerk [horloge])
- A **d'er es stront an 't stoksken** (= er is iets verdachts aan de zaak)
- S **oofflakke** ("oo" als in "koolen" = hoofdkaas, fijngehakt engeperst hoofdvlees)
- S **bloare** (in de uitdrukking: "'t es nogal 'n bloare!" wordt een tamelijk onnozel en lichtgelovig vrouwspersoon bedoeld)
- W **deefelen** (= morsachtig met spijzen e.d. te werk gaan, b.v. alles op zijn bord ondereen mengen)
- A **over den duim komen** (= betalen, geld te voorschijn halen)
- A **vieze pastenuikele** (= raar personage)
- W **mooschen** (= morsen, onzorgvuldig met iets omspringen)
- S **moospot** ("oo" zoals in "koolen" = iemand die onzorgvuldig tewerk gaat)
- S **kuifel** (= onbetrouwbaar, onvoorspelbaar personage)
- S **totte** (= kus)
- W **totten** (= kussen)
- A **den duvel schijt altijd op de meesten oop** ("oo" zoals in "koolen" = het geluk draait altijd naar de kant waar dat het minste nodig is)
- S **kapirkele** (= wilde perzik)
- S **kapirkele wulle** (= aarzelende eerste haargroei [meestal over de baard gezegd], afgeleid van het vage dons dat op de pel van de wilde perzik voorkomt)
- S **wouterwulle** (= aarzelende eerste nog donzige baardgroei)
- S **miezeloan** (= gele mirabel)
- S **lurre** (= onverzorgd en verdacht uitziend heerschap)
- S **tottentrekker** (= bedrieger, leugenaar, iemand die iets anders voorstelt dan het eigenlijk moet meegedeeld worden)
- W **krooken** (= verwringen, omwringen)
- A **alven verdroajden** (= halve gare)
- A **zijn oogskes verkloaren** ("oo" als in "koolen" = er op uit zijn om mooie meisjes te ontmoeten, met de duidelijke bedoeling met eentje er van aan de haal te gaan)
- A **mee den bloaj schiete den goaj** (= door gewichtig of pralerig te doen bereik je vaak je doel, word je vaak geloofd)
- A **wa deur den roeper keunt, keunt deur den poeper** (= wanneer je iets graag eet, wordt het ook wel door je spijsverteringsstelsel geaccepteerd)
- S **trasse** (= gierig wijf)
- S **slingermoes** (= persoon die zich wiebelend beweegt)
- S **kerjeuzeneuze** (= nieuwsgierigaard)
- S **mur** (= slaag; in de uitdrukking: "mur krijgen")
- A **te wege** (= bijna)
- S **itsegoard** (= een vlug aan te sporen iemand)
- A **mee zijn gat noar de wind zetten** (= willen kwijt zijn, iets verkopen)
- A **katsjee** (= kapot [van het Frans: "cassé"])
- A **ieverst** [ieveranst] (= ergens)

- S **zeventeen** ("ee" als in "scheef" = neetoor, nurks iemand)
- S **kallepoepe** (= dot haar die wordt samengepakt, waarop men dan met de vuist 'n stevige slag geeft)
- A **katteperig** (= pijnlijk, moeilijk om mee om te gaan)
- W **mokkelen** (meest gebruikt in de context: aan mekaar mokkelen = een huwelijk "arrangeren")
- W **speekelen** (= spuwen)
- W **speeten** (= spuiten)
- A **'t es mij verleet** ("ee" als in "scheef" = 't is mij beu, het gaat te ver)
- S **doefelinge** (= rammeling, op zijn donder krijgen)
- W **slieren** (= glijden)
- S **karbure** (= carbide: verkorting van calciumcarbide of: verbinding van koolstof met metaal of silicium)
- S **karbuurlucht** (= lichtbron [vroeger veelal op fietsen] die door de scheikundige verbinding "carbide." enz. tot ontbranding kwam)
- A **gelijk dat ij geene pui keun biechten** (= alsof hij van de duivel geen kwaad weet)
- S **sloofkiete** ("oo" als in "koolen" = nogal verwaarloosd aangeklede vrouw)
- W **kieroogen** (= op apegapen liggen)
- S **tsjoeze** (= slap zuigobject)
- A **ij ee zijn getès** (= nu heeft hij er definitief genoeg van)
- S **roetbrugge** (= brug over de spoorweg)
- A **iezenoar** (= bijna)
- S **pieketijn** (= makkelijk prikkelbaar iemand, meestal 'n vrouw)
- W **fotteren** (= zich zonder eigenlijk doel ergens mee bezighouden)
- S **konseem** (van het Frans: "quinzaine" = dit was de veertiendaagse uitbetaling van alle werklui)
- S **teintuurdjot** (= jodiumtinctuur, ontsmettingsmiddel [duidelijke verbastering uit het Frans])
- S **roessoessoe** (= wildebras)
- A **faliba** (= uitgeteld, van zijn stokje)
- A **van 't zuur oandoen** (= iemand sarren)
- W **tinnen** (= uitdagend plagen)
- A **mee al da geneuk** (= met al die omhaal!)
- A **moar gij nie, rosten!** (= hoerakreet omdat de tegenpartij niet in haar opzet is geslaagd)
- S **marteko** (= aap, dwaas iemand)
- A **ze zit weer te peren** (peren = hier: zeurderig zitten kijken, iets is blijkbaar tegengevallen en ze probeert de verongelijkte uit te hangen)
- S **loajwijveknop** (= knoop die aan vest of broek werd bevestigd door middel van een pin met drukknop [het "wijf" was zogenaamd te lui om naald en draad te nemen!])
- S **sletsen** (= pantoffels)
- S **konkarde** (= dreunende slag met de vlakke hand)
- A **da steekt zijn been uit** ("been" als in "scheef" = dat gaat alle perken te buiten)
- S **vlieguit** (= galant persoon, maar totaal onbezorgd)
- W **rinketten** (= naar de vaantjes helpen)
- S **kalle** (= dom wijf)
- A **ij vuigt er zijnen slets oan** (= dat kan hem hoegenaamd niet schelen)
- A **'n muile van lijtsjes** (= iemand die het goed kan uitleggen)
- A **sluts** (= niet goed in zijn vel, lusteloos)
- A **opgoan veur zoad** (wordt gezegd van ongehuwden, meestal dames, die blijkbaar nooit zullen trouwen)
- A **'t zal zijn gat voaren** (= nu zal hij het niet zo goed meer hebben als hij al gewoon was)
- A **'n vieze konte** (= een vrouw die niet gauw tevreden is)
- S **fuijfte** (= kaakslag)
- A **'t es wel besteekt [besteed]** (= het is maar zoals je het verdiend hebt)
- W **elmen** (= weergalmen)
- W **pietsen** (= peuteren)
- A **al kaks** (= verstolen, in het geniep)
- W **scheefsloan** (= stelen)
- A **peetsjen [of meetsjen] schoartand** (= iemand die door het ontbreken van een tand in de rij een gaping tussen de resterende tanden vertoont)
- S **peeze** (= kaakslag)
- A **ij es den bos in** (= hij is er van door)
- S **nieveneuze** (= nieuwsgierigaard)
- W **terten** (= gaan)
- W **stouen** (= in de jacht: het wild opjagen; in de liefde: een lief najagen)
- S **storse** (= overgordijn)
- S **brol** (= waardeloze rommel)
- S **schabbernak** (in de uitdrukking: iemand bij zijn schabbernak stekken; schabbernak = onooglijk kledingstuk)
- A **zoo klinke 't nie, zoo botste 't** (= het mag voor zijn part uitvallen zoals het wil, daarvan trekt hij zich niets aan)
- S **bomdeksken** (= een weinig vocht op de bodem van gelijk welk recipiënt)
- A **lange liete** (= heel hoog opgeschoten meisje, meestal ook nog aan de eerder magere kant)
- S **spieluit** (= heel hoog opgeschoten, mager manspersoon)
- S **grootbroek** (= iemand die zich former voordoeft dan hij in feite is)
- A **ij loopt mee vier in zijn gat** (= hij is niet te houden, hij wil er op los gaan)
- W **burrelen** (= loeien [van runderen]; kan ook van mensen gezegd worden die geweldig luid te keer gaan)
- S **slaboaruus** (= tater; van iemand die ongepast tussenkomt zegt men wel: "ij moest er weerol zijnen slaboaruus tusschensloan")
- A **'n schete in 'n flessche** (= flop, veel geblaat en weinig wol)
- W **soebouten** (= vleien, ten halze liggen)
- W **snuisteren** (= ongezien, in het geheim in de zaken van een ander rondneuzen)
- A **zijn zokken uitzwieren** (= met veel ijver en met volgehouden tempo aan het werk gaan of zijn)

S **wannekes** (= de kleine schelpdierdijtjes "haantjes")
 A **onverwist** (= niet met opzet, zonder er op te letten)
 A **oppernief** (= opnieuw)
 A **eewillig** (= eigenzinnig)
 A **geen apprense** (= in de verste verte geen sprake van)
 W **misteuteren** (= fouten begaan)
 A **in 't koa goan** (= zweren, etteren)
 W **kajieten** (= schreeuwen van pijn)
 A **kirmesse in d'elle** (= zonschijn tegelijk met regen)
 A **pletse pletse boarvoets** (= op blote voeten, sterker nog dan "boarvoets")
 S **bareele** (= slagboom)
 S **blafte** (= grote oppervlakte, overdreven groot: iemand legt b.v. een vijver aan, maar het is geen kleintje: dat is

dan 'n "blafte" van een vijver)

S **doeffelinge** (= pak slaag)
 S **gepse** (= rare gezichtsuitdrukking, er teleurgesteld uitzien: "as z'em zeien dat ij toch den eesten nie woas, trokt ij nogol 'n gepse")
 S **lekkerkoeke** (= peperkoek)
 A **gesc(h)apeerd** (= de dans ontsprongen, er goed vanaf gekomen; duidelijke verbastering van het Franse "échapper", ontsnappen)
 W **kavetten** (= van een omslag voorzien, verbastering van het Franse "couvert": "k moe mijn scholboeken nog kavetten")
 S **kavetpapier** (= kaftpapier)
 A **da stinkt zeven roe tegen wind** (= de stank daarvan komt je al van heel ver tegemoet)

INHOUDSTAFEL:

Voorwoord
 Staat van onze bevolking
 Huwelijksjubilea 1995
 Ten huize van : zuster Albertine
 Keuredag "Vier Ambachten" 1994 te Axel
 Vooraankondiging boek over de grafelijke molens in Noord-Vlaanderen en aangrenzend Zeeland, 1450 tot 1610.
 In memoriam meester Omer Hèrie
 Onze jeugd jaren om en rond Pottershoekebrug zo'n 50 jaar geleden
 Deel I: Situering
 Deel II: Scheepvaart
 De Wabeekse toale.... deel 3
 Inhoudstafel

C. David blz. 49
 P. Hesters blz. 53
 P. Hesters blz. 54
 M. Migom blz. 55
 A. De Kraker blz. 56
 A. De Kraker blz. 57
 R.D.B. blz. 58
 J. Van De Steene blz. 59
 J. Van De Steene blz. 60
 W. Creve blz. 61
 blz. 64